

Tar Károly

Az ismert katona

Regény

A különféle cenzúrázás után helyreállított második kiadás

A fedőlapon Pusztai Péter fotókompozíciója

ISBN 973-643-011-1

© Tar Károly, 2001
© Tar Károly jogutódja Tar-Bengtsson Zsuzsanna

Stúdium könyvkiadó, Kolozsvár, 2002

Fiam halálának 20. évfordulóján a *Tar Koppány Zsolt Alapítványnak*

TARTALOM

ÚTRAVALÓK

LEVELEK A FELNŐTTKORBÓL

LÁTOGATÁS

TOVÁBBI LEVELEK

ROSSZ ÁLMOK

HAZATÉRÉS

Nagyapám mondogatta mindig: - Az élet megdöbbenően rövid. Most, ahogy visszaemlékezem, úgy összezsugorodik, hogy például alig értem, fiatal koromban hogyan szánhattam magam arra, hogy a szomszéd faluba lovagoljak, és ne féljek attól, hogy - eltekintve a szerencsétlen véletlenektől - még a megszokottan, szerencsésen eltelt élet hossza sem lesz elegendő egy ilyen lovaglásra.

Franz Kafka: A szomszéd falu

*Pedig mint kizöldült vetés
még te szorulnál védelemre
nagy manőver ez - a jövőt
idézik fenyegetve
zabszemlelkű zupás
őrmesterek a békében
te vagy a hadisarc*

.....
*ne hidd hogy az leszel
ami lehetnél
szaros újonc vagy egy rühes
reményű entellektüel
a képedre van írva
egy kis masírozás
s a sarkadból genny robban
apád anyád mire megérti
belerokkan*

Lászlóffy Csaba: Rekviem T. Zs.-ért

Néztem a holdvilágban ezt a sápadt homlokot, ezt a csukott szempárt, ezeket a szélben megrezdülő arany fürtöket, és azt gondoltam magamban: „Amit látok, az csak a kéreg. Ami a legfontosabb, az láthatatlan...” S mivel nyitott ajkai körül valami mosolyféle derengett, még ezt is gondoltam: „Ebben az alvó kis hercegben a legjobban a virágjához való hűsége hat meg: egy rózsza képe, mely akkor is úgy ragyog benne, mint egy lámpa lángja, amikor alszik...” És ettől még törékenyebbnek tűnt a szememben. A lámpákra nagyon kell vigyázni: elég egy hirtelen kis szél, hogy kioltsa őket...

Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg

Higgyétek, hogy a halál legyőzhető, ha én, lám elestem is.

Illyés Gyula

ÚTRAVALÓK

A kötelezően fából készült utazóbőrönd nem volt nehéz. A fiú elmosolyodott, amikor megemelte; látszott rajta, hogy elégedett: sikerült meggyőznie szüleit, hogy csakis a legszükségesebb dolgokat viheti magával erre az útra. Az apa bizakodva tekintett kisportolt, izmos fiára, miközben gondolatai mindegyre elkalandoztak. Egyre az járt az eszében, hová tűnhetett az a régi koffer, amelyet katonakorában hol az ölében, hol a hátán, hol pedig maga után húzva a holdfényben szikrázó havon, cipelt föl valamelyik brassópojánai hegycsúcsra.

Kivette fia lapátkezéből a „testhezálló” fabőröndöt, és levitte a tömbház mellé a Trabantba. „Csakugyan könnyű ez a bőrönd - gondolta útközben -, a fiam vállasabb, karja is sokkal erősebb a rendszeres vízilabdázástól, mindenképpen könnyebb lesz majd neki.”

Száraz, kellemes őszi hajnal volt. A korán kelő szomszédok ablakaiból ömlött a fény a kocsira. A szemben fekvő pengeblokk mögött a felkelő nap már szürkévé oldotta az éjszakai sötétséget. Törülgette a kocsí poros ablakait, és furcsa örömet érzett. Valami ahhoz hasonlót, amelyet tizennyolc éve, azon a nyári hajnalon, amikor a fia megszületett. Minden rendben van, mondta akkor a kórház utcára nyíló ablakából a felesége. „Fiú! És szép, hosszú ujjakkal született...” Állt bamba örömmel a kórház épülete előtt, és semmi, de semmi sem jutott az eszébe. Például az, hogy odakiáltsa az asszonyt: „Majd zongoristát nevelünk belőle! Valami nagy embert, hiszen éppen Brassai Sámuellel, az erdélyi polihisztorral született egy napon!” Csak mondogatta magában a fiú két nevét. Két keresztnévet választottak neki már jó előre. Az egyik olyan régi, olyan ősi, hogy talán ezer évben, ha előfordul egyszer. A másik divatos, és arra is jó, hogy az anyakönyvet vezető tisztviselő írásbeli ismereteit próbára tegye. Igen, jól emlékszik: azt a két régi nevet ismételte; a feleségét már rég elparancsolták az ablaktól, álldogált ott büszke örömmel, és azt képzelte, hogy a fia két szép nevéből az évek során mindenki megtudja majd: nagyon várták világra jöttét. Ezer évnél is többnek tűnt; többet jelentett az a kilenc hónap, amíg az anyja kihordta.

„Kilenc hónap! Éppen kilenc hónap...”

A felismeréstől bénultan, pillanatra abbahagyta az ablaktörlést. Tudta, ez a hajnal is olyan, mint a többi. Csak hogy most elviszi a fiát az állomásra, és kilenc nehéz hónapig visszavárja. És visszakapja kiforrott, kész emberként. Mert most az az egyetemre bekerülő fiúk sorsa, hogy kilenc hónapig tartó külön világban újraszülessenek.

Amikor az állomásra vezető sugárúton robogtak, s a fiú a vezető melletti ülésen feszengve műanyagzacskóba csomagolt úti elemózsiáját szorongatta, és az anyja kétségbeesetten hallgatott a hátsó ülésen, az apa még mindig jónak tartotta az emberré válás kilenc hónapjáról kigondolt hasonlatát. A meghatódottság rájuk nehezedő csöndjét megtörve erről beszélt. Minél természetesebb búcsút akart, az ilyenkor meggondolatlanul könnyen, szinte orvul előtörő könnyek nélkül. Közben a vonat érkezését jelző, megélénkült taxi-forgalomban, a szembe jövő kocsik fényszóróinak fényétől vakultan, emlékezetének valamelyik zugából második osztályos kisfia pattant eléje; szőke haja világít, kék szeme szokatlanul nagy a boldogságtól: „Édesanyám! Ma azt mondta nekem a tanító néni, hogy ember lesz belőlem!” Ekkora fényességes öröme bizonyára meg kellett volna állni, pillanatra félbeszakítani a mindig rohanó életet, és megsimogatni a gyerek buksi fejét. „Derék dolog lesz” - mondta akkor a fiának, és bár ölbe kapni, össze-vissza csókolni lett volna kedve, kezét rázott a gyerekekkel.

„Ha majd unokáim lesznek - gondolta az apa a rohanó kocsiban -, ezt a történetet valószínűleg többször is elmondok majd nekik. Talán a magam szórakoztatására, de lehet, hogy valami ősi ösztöntől hajtva, a mindig is nehezen kivívható apai tekintély gyarapítására. A bizalom tesz minket emberré. Lám, a fiam egy évtized múltán sem feledkezett meg a tanító nénijéről: ballagási kártyát is küldött neki, talán ezzel jelezte, hogy biztatása és bizalma beérett, emberré lett a tanítványa. Igen. És az a ballagás... Az iskolaudvart beragyogó fény a búcsúzó és a búcsúztatók arcán. A tanárokból, szülőkből, barátokból és ismerősekből alakult négyszögben, néma sorokban apák és anyák szeme fénye. Honnan a meghatódottság? Miért az örömkönnye?”

Amikor az apa végzett (már vagy még?), nem volt ilyen ceremónia. Nem búcsúztak, nem ballagtak. Nehezen készült, pincébe került tablójukról többen is lekaparták a fényképüket. Az apa iskolájának bejárata fölött nem volt jelmondat. Őt nem a *Musis et Virtutibus* szellemében nevelték. Egy olyan épületben végezte tanulmányait, ahol sem azelőtt, sem azután semmi sem volt, ami a tanulást szolgálta volna. Szükségiskola volt, pedagógiát alig ismerő, szükségből lett tanárokkal. Az apa éppen ezért szükségesnek tartotta, hogy a fia ballagásának felemelő hangulatában fényképezőgéppel felszerelve összejárja az utolsó erdélyi polihisztor nevét viselő iskolát. A folyosókról nyíló ablakok tele voltak kíváncsi tanulókkal. Mindenütt virág és lomb-erdő. Nem sajnálta a filmet, fényképezte a vendiákokat, miközben lassan végigvonultak a folyosókon, körbejárták az iskolát, majd felsorakoztak az ősi iskolazászló alá az udvaron. Fél szemmel a fiát figyelte. Az iskolaudvar közepén, az első sorban állott. Kölcsönkapott kicsi iskolás sapkájában, testre szabott galambszürke ruhájában a valóságosnál is karcsúbbnak és vállasabbnak tűnt. Figyelte férfias, szögletes állát, nagy, négyszögletes szemüvegétől is szigorú, mozdulatlan arcát. Messziről is látni vélte szabályos szemöldökét és az orra tövéből induló két ráncot, csontos arcának gödreit. Figyelte kissé merev testtartását, ahogyan a faragott pálcán batyuját és vállára akasztott kalotaszegi piros varrottas tarisznyáját tartja. Nem vigyázzban állt, hanem valamiféle dacos ellenkezést is kifejező terpeszállásban. Bizonyára nagyon férfiasan akart viselkedni. És valóban férfias volt. Nem látszott rajta az elérikényülés. Pedig az apa tudta, hogy a bizalmatlanságtól vagy az alaptalan vádtól könnyen kibuggyan a fia szeméből a könny. Láttá százyolcvankét centiméter magas fiát, és még arra is büszke volt, hogy testmagasságban is meghaladta őt. Tulajdonképpen már a tanév kezdetén föl kellett néznie reá; mert matematikából és fizikából túlhaladta, helyesírásában nem talált hibát, és az együtt kezdett idegen nyelv tanulásában, az iskolán kívül választott angol elsajátításában is előbbre jutott az apjánál. És a kettőjük versengésére mégis egyformán büszkék voltak, mert kimondatlanul is élt bennük a vágy, hogy eleget tegyenek a szabálynak, miszerint a fiaknak mindenféle szempontból túl kell nőniük az apákat.

A felvillanó emlékforgácsokban az apa most már kívülállóként látta magát, amint ide-oda forgolódik a tömegben, meghatódottságát, kipottynni készülő könnyeit a fényképezőgép mögé bújva próbálja elrejtetni barátai és ismerősei elől. Különben az egész filmet arra szánta, hogy a fia ballagását megörökítse. Születésnap ajándékának ezt gondolta ki: a nagytájakat és a filmet, amelyről később barátai számára is annyi képet és olyan kinagyításokat készíthet, amennyit és amilyent csak akar, szalaggal átkötött borítékban adja át. Fényképész barátai segítségére voltak s így ez is sikerült.

A ballagás után pontosan egy héttel csendes családi meghittségben ünnepelték a fiú tizen-nyolcadik születésnapját. A fiú a szülőket meglepő komolysággal ünnepelte emberré válásának évfordulóját. Mértékletességével már azelőtt is kitűnt: nem ivott, nem cigarettázott, hiszen a bajnokság idején naponta járt edzésre a közeli uszodába; saját elhatározásából vállalta a sportszerű életmódot; az erőltetést ösztönszerűen semmiben sem tűrte, erre a szülei már kiskorában rájöttek, amikor gyengénfejlettsége miatt úszni taníttatták. Felváltva vitték az

uszodába, hogy az orvos útmutatása szerint tüdejét fejlesztve, csontgyenge, beesetmellűségén segítsenek. De a kisfiúnak nem tetszett a tutujgatás, az első turnus végén kihagyták azok sorából, akikkel továbbra is érdemes foglalkozni; áttették a pólósok csoportjába, ahol rendre lekoptak a gyermekek, hiszen alig tudtak úszni, így minden labda utáni rugaszkodásuk egyelőre kellemetlen víznyeléssel járt. „Fő, hogy megtanultál úszni - mondta az anya a fiának -, nyáron majd folytatod, ha akarod.” „Maradok” - döntött a fiú a szülők nagy meglepetésére, és az uszoda párás ablakán keresztül meglesték néhányszor: vékonycsontú gyermekük irtózott a víztől. Míg a többi gyerek elszántan vetette bele magát a medence vizébe, fiuk lassan, mindig utolsóként ereszkedett a medencébe. Az úszásban is lemaradt a többi mögött, de mindig szigorúan betartotta a kijelölt távot, pedig ügyeskedő társai el-elhagytak néhány medencehosszat, ha az edző otthagytá őket, és kollégájával beszélgetett a kispadon.

Talán hamarosan eltanácsolták volna a fiút a vízilabdázóktól is, ha az első, a tanfolyamot záró mérkőzésen az egyesület szaktekintélye nem nézi végig a vízi csatát. A szülők a lelátón ültek, és hallották, amint a mérkőzés végén így szólt az edzőhöz: „Úsznak, mozognak ezek a gyermekek, de a játékot csak az a kicsi szöke érzi. Úgyesen helyezkedik, egyedül ő játszik ésszel!” A fiú maradt, és a nyári vakációkban napi két edzést is kibírt. Közben, mivel csak úgy juthatott be a belvárosi, színvonaláról híres iskolába, sikerrel felvételizett az atlétika szakra. Öröm volt nézni, hogyan fejlődik évről-évre.

Hát ember lett!

És a ballagás utáni tanárlátogatások alkalmából, mindenki meglepetésére, levetette elnyúlhatetlen farmerét és seszínű pulóverét. Máskor veszekedéssel sem lehetett rábírní, még a színházba sem öltözött a szülők ízlése szerint... Most sötétkék ruhát, fehér inget vett magára, és nyakkendőt kötött. Nem titkolta, hogy a tanárok iránti tiszteletből teszi. Az iskolai kosárlabda-bajnokság nyertes csapatának és a bronzérmes focicsapat tagjának volt annyi tekintélye, hogy osztálytársai ezért nem nézték ki maguk közül. Az anya titkon féltette a fiát a sörös-boros búcsúktól, de amikor a reggelig tartó iskolai bankett után, munkába menet találkozott vele, ruháján, ingén nem látott gyűrődést, arcán nyoma sem volt a fáradtságnak. Elképedve hallgatta a fiát, aki délelőtti teendőikről beszélt és arról, hogy délután valószínűleg még összegyűlnek a morzsára.

Az apa szűkszavú ember volt. Csodálkozva figyelte, hogy a fia ebben is hasonlít hozzá. Az apa nem dohányzott, mert egyszer egy jóember rajtakapta, hogy a szemébe dobott százas dobozban maradt cigarettát a kerti bokrok védelmében slukkolja. De nyaklevest sem kapott kihágásáért, ellenben a jóember elővette öngyújtós ezüst cigarettatárcáját, amely mindig tele volt házilag töltött illatos szívnivalóval, és becsületszavát is adta, hogy egyetlen feltétellel neki ajándékozza. Az apa akkor még csak tízéves volt, és a feltétel kegyetlenül szigorú: a család előtt kellett elszívnia egy cigarettát. A család (a bombázások elől falura menekült népes társaság) kiült a tornác elé, és mint műkedvelő előadások alkalmával, amelyeket jól nevelt gyerekek rendeztek régen szüleik és a szomszédok szórakoztatására, érdeklődve várta a különleges produkciót. A rövid jelenet életre szólóan belevésődött a tízéves gyermek lelkébe; a meggyújtott cigaretta hamarosan elaludt az ezüst cigarettatárca jövőbeli tulajdonosa szájában, patakozó könnyeitől szétmállott a cigaretta, a nedves dohány arcához, kezéhez tapadt. Köpködéssel, prüsszentéssel fejezte be a mutatóványt. Utána már hiába kínálták társai, fiatalember korában sem gyújtott rá. De azért a cigarettafüstöt jól bírta, nem finnyáskodott, barátait nem akarta mindenáron leszoktatni káros szenvedélyükről. Tisztelték, mint demokratikus időkben a különvéleményt.

Az anya tömören elmesélte ezt a történetet fiának, és hangsúlyozta, hogy ebben és sok más ügyben rábízta a döntést. Tiltás helyett gondolkodni tanította. Az apa pipákat gyűjtött - ritkán rá is gyűjtött -, a fiú különleges cigarettákat és cigarettadobozokat, de nem dohányzott; barátait, akik lemezhallgatásra összegyűltek nála, cigarettaszünetre kirakta a lépcsőházba. Mértékletes emberré lett, talán kissé különködővé, mert szerette a tisztságot, naponta váltotta ingét, kedvelte az ínycsok falatokat, a különleges ízeket, a zsírtalan ételt, a fehér húsokat.

„Hát ilyen emberré vált” - gondolta az apa az állomás felé robogó Trabantban, miközben a szembejövő kocsik lámpájának fénye a szemébe tűzött. Levette lábát a gázpedálról, hagyta szabadon futni a kocsit az egyenesben, és közben az járt az eszében, micsoda közhelyes semmiségekből adódnak az emberi örömök. Olykor örülni tudott a fia egyetlen mozdulatának is, amelyről azt képzelte, hogy tőle tanulta el. Kislányának ösztönösen nőies ölése, nyaka köré fonódó karjainak szorítása éppen olyan jó érzést váltott ki belőle, mint fia reggeli kurjantásos ébredései, az az ásításból diadalordításba átsapó jókedv, amellyel ők ketten az anyát és talán a szomszédokat is bosszantották. Növekedtek a gyermekek, és az apa naponta látta a borotválkozó tükörben, hogy öregszik, de azért pillanatig sem érzett ellágyulást, félelmet; nem sóhajtozott, mert gondolkodás nélkül is tudta a törvényt: amennyivel kevesebbek lesznek a szülők, annyival növekednek és gyarapodnak a gyermekek. Ami belőlünk a mindennapok malmában lekopik, nem vész el, hanem megmarad, és tovább tökéletesedik utódainkban. Hiszünk ebben. Csakis ebben hiszünk igazán.

„Lám, milyen szépen énekeltek a végzősök a ballagáskor. Pedig a szülők többsége nemhogy elfelejtette, de meg sem tanulta énekszóban, dalban mutatni ki örömét, bánatát.”

Az iskola egyik régi diákjának köszönhetően, akiből lelkes zenetanár lett, és magánszorgalomból, bábszínházi munkája mellett, hetekig tanította a vendiákokat az alkalomhoz illő régi dalokra, felejtethetetlenül szépen sikerült búcsújuk. És elhangzottak a bátorító beszédek, és kiosztották a jutalomkönyveket; az apa látta, amint fia kiemelkedő sporttevékenységéért kapott jutalmat, és büszkébb volt minden szülőnél, akinek a gyereke jó tanulmányi eredményével érdemelte ki a kitüntetést. A szülők az *Ép testben ép lélek* jelszavával általános műveltségre biztatták a fiút. És a fiú a sportból tanult rendszerességgel, fokozódó érdeklődéssel szívta magába a tudnivalókat. Akire odafigyelt, annak mondanivalóját tartósan megjegyezte; és olvasmányai magvát néhány mondatban meg tudta fogalmazni. Kedvenc tanárnője, aki a román nyelvet és irodalmat a kiváltságosan jó nevelők közvetlenségével tanította, keresztnevéen szólította, és büszke volt reá, hogy általános műveltségüket felmérő tesztjei alkalmával az osztály legjobbjai között szerepelt. De megértette a matematika és a fizika szükségességét, Józsival, műgyémánt barátjával példák százait oldották meg; az érettségi előtti tanévben egyre inkább ez jelentette számára a tanulást, mert a főiskolára készülők erre tanította az élet, a mindenki által furcsállt, de a továbbtanulásért kialakult és évről évre könyörtelenebbé váló küzdelem, a tudás mérésének erőltetett egyoldalúsága. Az apa nem féltette a fiát, mert tudta, hogy biztosra megy, képes a legnehezebb percekben összpontosítani, minden felvételijén a vártnál jobb eredményt nyújtotta.

A ballagás napján gyönyörű kék volt az ég, a szülők örömét semmi sem tudta elhomályosítani. Miután az ünnepség végén felbomlottak a sorok, és a hozzátartozók, a barátok és ismerősök virágokkal rohantak meg minden végzős diákot, a szülők az elnöki asztalnál találták a fiút. Az apa fényképezett. A nagyszülőkkel, a húgával, anyjával, a család barátaival fényképezte a fiút, és sikerült elkapnia olyan helyzetben is, amikor komolyságát feladva mosolyog, sőt vidáman nevet, egészséges fogsora kivillan...

Erről a felvételtől a fiú apai nagyanyjának eszébe jutott egy régi történet, amelynek hőse az apa volt, akinek egyetlen gyerekkori fényképén, egy szürke kalapos felvételen látszik némi kényszeredett mosoly, és azt is csak két megígért krémeseért volt hajlandó produkálni az Ágoston-féle fényképészeti műterem tulajdonosának nagy megkönnyebbülésére. És ott a ballagáson a fiú, mintha már hallotta volna ezt a történetet, mókásan elkérte nagyapjától annak szürke, nyári kalapját, és komolyságot erőltetve magára, olyanformán tette fejére és húzta szemébe az udvart elárasztó nyári fényben, ahogyan azt a kalandfilmek hősei szokták szigorú pillanataikban. És miközben az apa elkattintotta fényképezőgépét, fia a ballagásra kapott zsebórájának láncát babrálta; hosszú és rendkívül erős ujjával a mellényzsebében lapuló időt állította meg egy pillanatra.

Pörög a motor. Egy megkezdett mondat dobog benne vidáman. „Ez a nyár, ez a nyár, ez a nyár... Hozta, hordta az örömet”.

Előbb az érettségi, aztán a bankett, a tabló, a képek. Fejenként kétszáz kicsengetési kártya. A fiú néhány kivételével mind elküldte, annyi a barátja. És mindegyikre valami „aranyköpést” másolt, filozófusok és költők egyszerűbb mondásait. A címzett tulajdonságaihoz illesztette ezeket baráti szeretettel, felnőttes jóakarattal, mókával. Aztán a hajrá, a reggeltől estig tartó számtan-fizikázás, számos próbafelvételi és öntesztelés gatyára vetkőzött Józsival, aki a vizsgákig kitartott mellette. Közben szabad esték: kószálások, udvarlások. És a beiratkozás az öntészeti szakon. Mert ott az első vizsga az erőpróba, a testi alkalmassági vizsga. Ez dicséretesre sikerült, mert fél gőzzel mindenkinél jobb időt futott. Aztán a vizsganapok, amikor izgalmát anyja előtt azzal palástolta, hogy még néhány kanál mézet is bekapott reggeli után, pedig nem szerette, de elhitte, hogy segíti majd a gondolkodásban. És a vizsgák utáni közös elemzések, amikor kiderült, hogy a megoldott példák aránya feljogosítja a bejutásra. A nyugodt hónap alatt, amíg az egyetemen eldöntötték a sikeresen vizsgázók sorrendjét, visszapártolt a csapathoz, és már nem bánta, hogy a tanulás idején kimaradt edzések miatt nem viszik külföldre. De bekerült a nagycsapatba; és a fővárosból hazatérve anyja egyetlen pillantással megtudta - mindig is leolvasta arcáról - a sikert. „Két meccset végigjátszottam, és három gólt dobtam” - mondta a fiú, és szája a füléig ért.

És az az eredményhirdetés! Az a számítógépes, hosszú papírcsíkokra gépelt sorrend, amelyből kiderült, hogy választott szakán másodiknak jutott be a főiskolára. Akkor is komoly volt, érzéseit visszafogta. De az apa nem élt még olyan nagy örömet életében. Sohasem csókolgatta gyermekeit, de akkor karjába szorította, pillanatig érezte kőkemény testét, mindkét arcát megcsókolta, majd úgy állt ott magasba lendített karral körbeforogva, mint részek szoktak, mikor jókedvükben magukhoz való ívócimborát keresnek a mulatók között. A fiú akkor már a hirtelen sokasodó tömegben lábujjhegyre ágaskodva, mások feje fölött barátai nevét kereste a hirdetőtáblán.

És a szeptember... Amikor barátaival és húgával együtt egy kisvárosi hévízfürdőn töltötték a napokat. Ott, ahol a magyarok nagy részét tréfásan „sóváboknak” nevezik, mert valamikor csakugyan svábok voltak. Józsi szüleinél és nagyszüleinél vendégeskedtek akkor néhányszor. Leszedték a kertben a kukoricát, megkóstolták az új bort... „Már néptelen volt a fürdő, amikor barátainkkal arra jártunk” - emlékezett vissza az apa az állomás felé robogó Trabantban. A fiú barátai felmentek a dombtetőre épült városba; ő ott maradt „házörzőnek”. Kicsit szomorúnak látszott, talán szerelmes volt. „Persze, hogy szerelmes volt” - nyugtatta meg magát az apa. „Tizennyolc éves korában szerelmes szokott lenni az ember. Minden érett ember. Tejet és édességet vittünk nekik. S mert szomorúnak láttam, hagytam nála egy üveg édes bort...”

A fiú a Trabantban ülésben tartotta az elemózsiás műanyagzacskót, és egyáltalán nem volt szomorú. „Elrendezte a dolgait - gondolta az anya -, és most elmegy kilenc hónapig számolni a napokat, harminchat hétig túrni és mindent kibírni, kétszázhetvenöt napig még inkább megemberesedni.”

Az állomás előtt parkoltak. A váróteremben kiderült, hogy elsőnek érkeztek. A fiú társai, akikkel együtt váltottak jegyet erre az utazásra, még sehol sem voltak. Az anyának erről korán kelő édesapja jutott az eszébe, és azok, akik minden utazás előtt már egy órával kinn vannak az állomáson. Miközben erről beszélgetett a fiával, az apa szégyenérzettel küszködött; magának sem vallotta be, hogy óvatosságával elsiette az állomásra érkezést, s ha más nem is, ez félreérthetetlenül bizonyítja öregedését.

„...mint aki előtt feldereng hány fogaskereket csiszolt harminc éven át reggel héttől délután háromig vagy délután háromtól este tizenegyig mint aki elégedett magával és ősz fejével se látja be hogy elpusztította az életét mint aki lyukas lábast hasadt teknőt becsülettel foldozott mint aki összegyűjtött verseiben lapozgat őszi napon, úgy simítok végig... gyermekünk fején hajnaltájt mikor legjobban alusznak ám sürget az idő talpra álomszuszékok mert az anyanyelvhez való jog a legkérdelhetetlenebb ébresztőóra van akit hatkor költ másoknál negyednyolckor csönget”.

Mint megeredt patak, költő barátjának szavai folydogáltak gondolatban elő, verssorba tördeletlenül, írásjelek nélkül, szaggatottan lebegtek valahol előtte az úrben, és közben az idejében érkezett barátokkal együtt lassan kigördült az állomásról az a másodosztályú kocsis is, amelyben a fiúk helyet kerestek maguknak.

Az apa feleségébe karolt, és a hirtelen elnéptelenedett pályaudvaron úgy érezte, teljesen beborítja őket fuvallatával a vacogató félelem.

A fiú elutazásának másnapján az anyának eszébe jutott az a két, tíz évvel azelőtt kelt levelezőlap, amelyet másodosztályos, tengerparton nyaraló fiúktól kaptak a dél-eforai pionírtáborból. Az első levél szövege a feladó címének helyén kezdődött: „Kedves Édesanyám és húgom! Szerencsésen megérkeztem”. A túloldalon folytatódott: „Sokan vannak. Meg is barátkoztam néhány fiúval. A tenger előttünk van. Már sakkoztam is. Szervusztok”. A második levél már a megfelelő helyen indult, és az apának szólt: „Kedves Édesapa, a te kérdéseidre majd otthon fogok megfelelni, mert most nem akarok. Van egy néni, aki a barátom. Vittek sétálni Északra és Délre. Tornászunk. Csak erre a kérdésre felelek. És arra, hogy reggel 7 órakor kelünk, és hogy el kell rakni az asztalt és az ágyakat. Én is megkaptam a leveledet. Ne írd vissza! Szervusz”.

A fiú levelének olvasása közben kijött szobájából a lányuk. Újra meg újra elolvasták, és rendkívül humorosnak találták a tíz évvel előbb keltezett szövegeket. Most bizonyára bővebben ír majd - nyugtatta meg a szülőket a lány, mire ők mindketten, magától értetődőnek tekintve a dolgot, újra meg újra elmosolyodtak.

LEVELEK A FELNŐTTKORBÓL

HOME

X. 3.

Kedves Édesanya, Édesapa és Húgom!

Szerencsésen megérkeztem, de csak másnap kaptam a téli ruhákat. Kint meleg van, és süt a nap, és mindenki izzad. 2400 ember - egyetemista van itt, és minket, magyarokat akarattal szétválasztanak, és nem szakonként osztanak fel. Így Csaba a fölöttem levő emeleten alvó 180 ember között van, és nagyon ritkán látom. A többieket is mindenféle szétszórták. Csoportfőnök vagyok, van 8 emberem... Már az első nap, amely elsején volt (ezt számítják első napnak), felvittek egy dombra, és a melegben jól megizzasztottak. Szombaton meneteltünk, és beoltottak tetanusz és tífusz ellen.

Az ennivaló jó, a húsok nem kövérek, csak a leves gyenge.

Elég tűrhető, mert jó a hangulat, mindenki elég vidám. Eskünk kb. 31-én lesz, és ha eljössz kocsival, akkor hozd el, kérlek, B.-t is, ha van hely.

A tiszték elég szigorúak, mert ők is most kerültek ki a tisztiiskolából.

Nincs sok szabadidőnk, mert állandóan takarítani meg mindenért sorakozni kell az udvaron. Ha hozol valamit, akkor téztafélét meg egy üveg szörpöt hozzál. Ne küldj csomagot, mert lehetséges, hogy elmegyünk almát szedni, és félok, hogy nem jut el hozzám a csomag.

Úgy gondoltam, hogy kéthetenként írok, mert nem nagyon van mit írni.

Emeletes ágyakban alszunk, és tanítottak egy éneket.

Télen 10 nap és tavasszal 5 nap szabadságunk lesz.

Add át mindenkinek (nagyamama, Nusi néni) üdvözetemet, mert nem írhatok mindenkinek. Nincs mit, és nincs időm. Sokszor pusziállak mindnyájatokat.

X. 5.

Kedves fiam,

köszönjük leveled. Minden lényegest megtudtunk belőle, még többet is a kelleténél. Több tanácsot már nemigen adhatunk, csináld úgy, hogy valahogy jól legyen. Kímélni nem kímélnék, ez nyilvánvaló. De szerencséd van, az idő kedvez nektek: sáros őszben még cifrább a sok ugrálás. Minden arra jó nekik, hogy kezes bárányt neveljenek belőletek. Az okos ember ezt átlátja, és nem ellenállással, hanem feddhetetlen magaviselettel, nyugodt önfegyelmézésel válaszol. Sportolóként ezt már végigcsináltad, ezért nem félek, felülemelkedsz te minden kicsinyeskedésen. Vezetőként nagy legyen a szád, de harag nélkül, indulat nélkül parancsolj. A lényeg az, hogy együtt és győztesként kerüljete ki minden megpróbáltatásból. Ha jól meggondoljuk, játék az, amit csinálsz, de úgy kell tenned, mintha komolyan vennéd.

Ennyi prédikációt is csak azért írtam, mert itthon a helyzet változatlan. Anyád „üdül” a kórházban, húgod megkezdte a tanulást. Folynak mindennapi csatározásaink. Megkaptuk a rendelt képeket. Egyik-másik nem tetszett. Felbéreltem Istvánt, hogy készítsen kinagyításokat a filmkockákról, hogy a lényeket láthassuk a képeken. Megígérte.

Téged és minket leginkább a hónap végén bekövetkező nagy esemény érdekel. Józsi szerint ezt 25-én szokták megrendezni. Ez nekünk jól jönne, mert ha anyád is úgy akarja - és amennyiben kiengedik a kórházból -, elmehetnénk hozzád. És elvihetnénk B.-t is. Amint megtudod a biztos dátumot, írd meg nekünk is. Gyakorlatilag azért nehezebb, mert anyád ebben a hónapban nem kap fizetést, költségvetésünk teljesen felborult. De novemberben valószínűleg arrafelé lesz dolgom: nyilván felkereslek akkor is. De hát ezek egyelőre tervezgetések. Három hét múlva okosabbak leszünk.

Leveledet mindenkinek megmutatjuk, akit érdekelhet, üdvözletedet átadogatjuk. Leveledből úgy értettem, hogy ruháidat csomagban feladtad. Várjuk. Igényeidet figyelembe vesszük. Amikor mehet a csomag, jelezd. Ha nincs is mit írnod, akkor is írd kéthetenként, mert anyád is van a világon. Izgul érted.

Vigyázz magadra, és ha lehet, másra is.

Mindnyájan csókolunk:

Apád

X. 9.

Drága kicsi fiam!

Leveledet már türelmetlenül vártuk. Megérkezett, és Édesapád megírta a választ, de sietségében nem tett reá bélyeget. Feladót sem írt, így aztán valószínűleg nem érkezik meg hozzád, de vissza sem jön. Ezért, soros lévén, én írom ezt a levelet.

Beszámolódnak örvendtünk, mert úgy értelmeltük, hogy igyekszel az ottani életbe beilleszkedni, és még a konyhára sincs panaszod. Ez utóbbi számomra nagyon megnyugtató.

A meglátogatásoddal kapcsolatosan még semmi biztosat nem tudunk, ugyanis úgy néz ki, hogy október 30-a előtt nem jövök ki a kórházból. Édesapád egyedül nem megy a kocsival. November elején amúgy is lesz arra hivatalos útja, és akkor meglátogat téged is. Ha viszont engem addig kiengednek innen, akkor föltétlenül elmegyünk. Húgod valami olyasmit mesélt, hogy találkozott B.-vel, és ő mondta, hogy elmegy hozzád F.-vel és másokkal vonaton. Mindenesetre, ha megyünk, és B. velünk akar jönni, elvisszük. Ha nem mehetünk, és B. megy hamarabb, mint Édesapád, küldünk vele egy kis csomagot.

Én itt töltöm a napokat a kórházban. Ötféle kezelést írtak elő, és csak váltakozva, minden második nap kerül sor egy-egy kezelésre. Már kiszámítottam, hogy húsz napra van szükségem ahhoz, hogy befejezzem az egész kezelést. Különben a lábam már nem fáj, és az is jó, hogy az összes vizsgálatokat elvégezték, a vérvizsgától a szívvizsgálatig. Az eredmények nagyon jók.

Amíg én itt pihengetek, odahaza ők eszik egymást. Tudod te, az örökös vita a rendetlenség miatt. Most már nemcsak magánál rendetlenít, hanem a te asztalodnál is, mert most ott tanul. Mindig elhagy valamit. Különben Józsi nagyon befogta, vele is három, négy órát tanul. Nem tudom, szegény húgod hogyan is bírja. De hátha belejön. Most már nincs más választása. Tegnap hazamentem, és büszkén mesélte, hogy a romántanárnőd megdicsérte, mert szépen

fejezi ki magát, de sajnós a helyesírásával még egy kis baj van. Húgod is szeretne hozzád menni, de nem hiszem, hogy elvisszük, mert nem hiányozhat annyit az iskolából.

Itthoni hírek nem nagyon vannak. Öcsém volt itthon. Vasárnap újra kijöttem a kórházból, és Nagymamáéknál találkoztunk. Nemsokára leteszi a sofőrvizsgát. Kérte a címedet, írni akar neked.

A leveledet, mint írtad, Nusi néninek is megmutatom, telefonon már elmondtam neki, hogy mit írtál. Nagyon örvendett, hogy neki is szól a levél. Ha majd időd megengedi, írd nekik legalább egy képeslapot.

Gondolom, mindenről beszámoltam. Még csak annyit, hogy kérlek, írd meg, mit vigyen neked édesapád novemberben.

Mi mindnyájan nagyon sok szeretettel gondolunk rád, és csókolunk. Vigyázz magadra.

Édesanya.

X. 8.

Kedves Édesanya, Édesapa és Húgom!

Azért írok ilyen hamar, mert holnap reggel elvisznek egy hónapra kukoricát szedni, és valószínű, hogy ott is lakunk majd. A leveleket erre a címre lehet küldeni. Ez a második levelem. Lehet, az elsőt nem kaptátok meg.

Az esküt ezek szerint november 15-én tesszük le. Az egyik nap konyhaszolgálattal voltunk. Tegnap kivíttek az esőben a lőtérre, és bemutattak mindenfélét. Ma adtak gumicsizmát, régi nyári ruhákat, és még kapunk pufajkát és munkaruhát.

Minden rendben van, nincs szükségem semmire. Most délelőtt még nem tudom, hogy hová visznek, de este majd hozzáírom a levélhez. Ma adjuk postára a ruhacsomagot.

Egy faluba visznek. A megyeközponttól 34 kilométerre. Majd onnan is írok. Szeretettel.

X. 10.

Kedves Édesanya, Édesapa és Húgom!

Megérkeztünk ide a faluba, és egy munkásszállóféleségben lakunk. Bezsúfoltak 25 embert egy 4 X 15 m-es szobába; alig lehet megmozdulni. Az ágyneműk büdösek, a matracok viszont jók, mert gyapjúból vannak. A mosdó mocskos, de van benne zuhany, ami a régi szállásunkon nem volt. Az étel is jobbnak ígérkezik. A tiszt megígérte, hogy elvisz moziba, sörözni. Az egyik szobában van tévé, és minden este nézhetjük, amikor mi akarjuk. Régi helyünkön még nincs tévé, de ha lesz is, nem engedik meg, hogy akkor nézzük, amikor mi akarjuk. Egyszóval jobb itt, csak hogy nem olyan tiszta. Almát és kukoricát szedünk. Írhatsz mind a két címemre. Próbáld ide is írni, lássuk megérkezik-e?

Valószínű, sokat fog kelleni dolgoznunk, mert a vezető, aki velünk jött, fenemód lelkiismeretes ember, ezúton szeretne előreléptetést szerezni. Ezért mondta, ha jól dolgozunk, elvisz moziba stb. Minden tele van legyekkel. Van egy nyári ruhánk és egy téli. Téli kabát,

nyári és vastag sapka, téli szőrmesapka, gumicsizma, kesztyű, bélelt nadrág és kabát (pufajka). Ezeket mind ide kellett cipelnünk.

A mai napunk teljesen szabad volt, holnap majd meglátom, mit és mennyit kell dolgoznunk.

Húgom! Kérlek, hívd fel B.-t, és mondd meg neki az itteni címemet is. F.-nek pedig adj 175 lejt. Írd meg az unokatestvéreink pontos címét is, hogy ír hassak nekik. Szeretettel.

Ui. Tegnap reggel tettük postára a ruháscsomagjainkat.

X. 13.

Kedves bátyám!

Hogy érzed magad? Remélem, nem a legrosszabbul? Mennyit fogytál? Tejet kaptok? Miben szenvedsz hiányt?... Na, ebből elég! B.-vel nem tudtam felvenni a kapcsolatot, mert eddig ahányszor telefonáltam, sohasem kaptam otthon. Ezelőtt kb. egy hete volt fent a sulinkban, azóta nem találkoztunk. Mikor fent volt, nem említett semmit a nadrágról. Nem tudom, mire véljem ezt? (Különben nagyon jól áll a pufajka rajta.) Azzal a nyávogós Jolival jött. F. is volt fenn a suliban, kérte a pénzt. De akkor én még semmiről sem tudtam. Most már értem, de most nem tudom, hogy vegyem fel vele a kapcsolatot. A tegnap Mari is jött Jolival, és velük üzentem, hogy értesítsék valahogy B.-t, hogy beszélni akarok vele, és F.-t is, hogy hívjon fel. Azóta még semmi jel!

Alig van egy kicsi szabad időm. Olyan nehéz ez a tizedik. Annyit kell tanulni. Igazad volt! Az idei matekból egy csöppet sem értek. Most Józsit is elvitték három hétre szedni... Így aztán még nehezebb.

A román tanárnő nagyon vagány. Már írtunk két rögit, az első csak olyan formáság, hogy megismerjen. (Ez jól sikerült.) A másodikat a „semănătorismul”-ból (ha még emlékszel) írtuk. Ez 5-ös lesz, mert nem sikerült. A fizikát is eléggé értem (az ideit)!

Elég izék a tanárok, mert mindenki követeli a könyvet. Így aztán van mit cipekednünk.

Osztályom elég jó, de gyenge. Mindenki kb. egyforma szinten áll. Így aztán két csoport van: 1. gyenge, 2. közepes. Jó, zseni, okos nincs egyetlenegy sem.

Ez azért nagyon rossz. Igaz, hogy a másik iskolában sem voltak zsenik, de hát az gyengébb sulik. Barátaiddal még találkozol? Melyiket nyírták kopaszra, és kit kísért ki három „kislány” az állomásra? Kikkel ismerkedtél meg? Milyen a nyolcas csoportod? Mind románok?

Ne haragudj, de a pénztárcádban pénzt nem találtam. De nem baj, mert édesapa ad, és ti majd elszámoltok.

A tanárok csaknem mind megkérdik, hogy a te húgod vagyok-e. Képzeld, az első franciaórán a tanárnő megjegyezte, hogy reméli, nem leszek olyan „léha, életunt” az iskolában, mint amilyen te voltál.

Öt perc múlva kidobott, mert beírtam a könyvbe, a francia szöveg fölé a fordítást.

Megpróbálom idézni:

- Mit csinál most a bátyád?

- Elvitték...

- Nem jutott be az egyetemre.
- Dehogynem!
- Igen? Akkor jól hallottam... (Bájos mosoly.) Hányással?
- Hát valamennyivel! (Tátva maradt a szája.)
- Nem jön, hogy elhiggyem...
Erre valaki beköpi az osztályból:
- Nem franciából kellett felvételizzen!
Kitört a röhögés. Rögtön leültetett.
Az oszid is mind engem szólít. Nem tudom, mi baja velem?
Na, de nem írok többet, mert már unhatod. Őszintén mondva álmos vagyok!
Sokszor öllelek.

Mellékelte oldalon:

Kedves fiam, most érkezett a leveled az állami gazdaságból. Anyád levelét eddig még nem tettem fel, mert nem tudtam, mi a helyzet. Első leveletem egy ugyanilyen borítékban tettem postára, véletlenül bélyeg nélkül. Ha megérkezett, írd meg. A csomagod is ma vettem ki.

Ha novemberben lesz az avatás, akkor még van időnk gondolkozni az utazásról és a találkáról.

Annak a helységnek mi a magyar neve?

Ha a vezető előléptetést akar, ti is akarhattok mozit, sörözést és emberibb hangulatot. De ha nem akartok, az nektek is rossz lesz! Ezt ki kell bírnod.

Egyelőre ennyi. Csókol Apád.

Ui. X. 14. Ma kikaptuk a rögtönzést románból. Hetes. Igazán meglepetés.

X. 18.

Kedves Édesanya, Édesapa és Húgom!

Leveleiteket tegnap kaptam meg, és örültem nekik, hisz ezek voltak az elsők.

Itt kukoricát szedünk, háncsolunk, és rugdossuk le a teherautóról. Reggel hatkor költenek, és 18 órakor fejezzük be a munkát. Elég nehéz és fárasztó.

Pénteken elvittek a közfürdőbe, ami elég modern. '79-ben adták át. A falu két várostól egyenlő távolságra van, és szép házai vannak. Németek lakták, mert a házak homlokzatán a század eleji évszámok mellett német nevek olvashatók. A bejáratuk nagyon tetszik: bennebb van, mint a ház fala, és lépcső vezet fel a kapuhoz. A lakosok nagy része mocskos, főleg akik a község peremén laknak. Régi, nagy - gondolom nemesi - házak vannak a központban, és két tömbházuk is van. Van mozi, kertmozi, posta, cukrászda, kenyér, hús, zöldség, háztartási cikkeket árusító és más üzletek.

Pénteken fürdés előtt söröztünk.

Szombaton kerestelek telefonon, de nem vette fel senki. B.-vel beszéltem.

Sok kenyeret eszem, hogy jóllakjam, mert a munkától megéhezem. Már írtam, hogy az étel jobb, mint előbbi helyünkön.

Nem nagyon van időm semmire, de azért befejeztem egy Hemingway-t, és egy Shakespeare-kötet végén járok.

Nem lesz elég vécépapírom, és hiányzik az édesség, a tészták. A kétszáz lejem elfogyott.

100 - a háló rendben tartása, szépítéséért

10 - sör

25 - telefon

20 - a csomag elküldése

a többire cukorkát és nápolyit vásároltam.

Kb. XI. 10-én visznek vissza.

Édesanya, már most kérlek, hogy szerezz nekem a jövő télire egy szép natúrszínű, hegyes orrú csizmát, s ha lehet, egy olyat is, mint az Édesapáé és a Józsié.

Reggel, este teát iszunk, és naponta 10-15 almát eszünk, de már csökkent az étvágyunk.

Húgom! Beszéltem B.-vel, és mondta, hogy szégyellt visszahívni, de mondtam neki, hogy majd rendezze el veled a dolgot, beszéljen veled. Az a pénz lehet, hogy abban a nagy kávésdobozban van, nem tudom, hová tettem. Árpí csaknem kopasz, Csabát nem nyírták meg. Azok a lányok az áltamáson a Bodi húga és barátnője voltak.

Írni fogok majd rendre mindenkinek, ma este már fáradt vagyok, nincs kedvem. Vasárnap is rendesen dolgoztunk.

Ha akarsz, küldhetsz csomagot ide is. Mivel nincs pontos címünk, nem tudom, hogy kapom meg. Inkább hozza el Édesapa, amikor jön.

Húgom! Matekból, földrajzból, biológiából, technikai tantárgyakból nem kell könyvet cipelni. Ha a matektanár téged szólít, az nem baj, csak vigyázz, legyen meg a házi feladatod, és kész. Tanulj főleg miteket és fizikát. (Ebben segít Józsi is.) Más tantárgyakra, házi feladatokra ne fecsérelj időt. Mateket, fizikát, románt, magyart, földrajzot tanulj! Inkább figyelj órán, hogy megértsd a dolgokat. Vigyázz a kémiára. Így több időd lesz készülni. Szeretettel.

X. 25.

Kedves fiam!

Azt mondja Anyád, hogy szépen írsz. Biztosan azért, hogy tudd kiolvasni. Ha töröd magad, akkor bizonyára belátod: írásom gyönyörű.

Először: Nem írtad, kaptál-e tőlem géppel írt levelet.

Másodszor: Éppen most készült el a költségvetésünk. Kevesebb a pénzünk kb. háromezer lejjel. Összegyűlték a nyári költségek, hozzájárult ehhez a nyári kiadás, a betegség. Úgy határoztunk, hogy: decemberig elodázzuk a dolgot, akkor kapok még valamit a fizetésen felül. Tehát kérünk például Nagymamától kétezeret. Téged is bevettünk a költségvetésbe. Nem ezzel a százassal. Ezt gyorssegélyként küldjük. Nem úgy képzeltük ugyanis, hogy holmi hálószo-

cicomázásra is a kedves szülőknek kell, hogy adjanak száz lejecket. A mellékelt kékhasút próbaként küldjük, ne nagyon dicsekedj vele, mert esetleg felbontják az összes borítékaidat.

Találkozásunkra valószínűleg a fővárosi utam után kerül sor. Ez pedig november elején lesz. Addigra visszatértek majd eredeti állomáshelyetekre. Írd meg, ha valamire szükséged van a fővárosból. Anyád gyűjti az édességeket számodra. Lemondtunk a Trabantos kirándulásról: újra nagy sorok alakultak ki a benzinkutaknál. Aztán már pénzünk sincsen. Ha csak én megyek, az neked is jó, mert többet juttathatunk kajapótlékodra. B. amúgy sem hajlandó velünk jönni, és igaza van, mert vagy velünk töltöd az esti kimenődet, vagy vele.

Csizmákért már érdeklődtünk. Olyan sötétbarna katonai tiszticsizma-féle volt, ami nem hiszem, hogy tetszik neked.

Húgod is akar menni B.-vel és a többiekkel. De nem engedjük, mert nincs nyár, nincs pénz, és nála még az ész is kevés. Különböznél köszönjük, hogy barátian segítségére siettél néhány jó tanáccsal.

Erről jut eszembe, hogy mondta valaki, a műegyetemen nem kötelezően pedagógiai kurzus is van. Aki elvégzi, műszaki tantárgyakat taníthat középiskolában. Még egy lehetőség, hogy majd megtaláld a munkaköröd - helyed.

Egyelőre ennyi. Hazahoztuk faluról Nagymamát. Mindenki jól van. Anyádnak használt a kezelés. Túl vagyunk egy adag influenzán. Azt hiszem, neked is jót tenne egy kis C-vitamin.

Most sietnem kell Anyádat elkísérni, hétfő van, délután is dolgozik.

Mindnyájan csókolunk:

Apád

X. 28.

Fiam,

ez egy gyorscsomag. Van benne két üveg íz, egy ananászkonzerv, egy kis mazsola, cukorkából három csomag, dió tölteléknek, vécépapír és kétféle keksz, amit Nusi néni süített, és Anyád ragasztgatott össze. Meg egy kis doboz csokoládé. Vettünk még holmi ordináré kekszet, de az nem fért bele. Most várjuk a húgodat, hogy térjen haza, és mondja meg, hol a Lennon-könyv, mert sehol sem kapjuk. Akkor aztán lezárhatjuk a csomagot, és holnap, pénteken, feladom. Kedden meg kellene kapnod. Majd meglátod.

Utasítások: egyszerre ne habzsoljál belőle sokat, mert gyomorsavad lesz vagy egyéb bajod. Adj másoknak is. A barátaidnak. Mert ha egyedül eszed, megutálnak, és más bajod is lesz. Mindazonáltal oszd be, ahogy tudod. November közepén kapsz még egyet-mást. Mézet küldjünk?

Megtaláltuk a könyvet.

Már lezártuk a csomagot. Ezt a levelet valahogyan még becsúsztatom. Csókolunk:

Apád, Anyád és Húgod.

X. 30.

Kedves Édesapa, Édesanya és Húgom!

Ma kaptam kézhez a 25-én, hétfőn írt levelet, mert 28-án érkezett az itteni postára, de csak ma osztották szét a leveleket.

Azért írok rögtön választ, mert a levélben írod, hogy egy százalékos van benne, és ugyanezt mondtad a telefonban is, de nem találtam sehol.

Többször is körülnéztem azon a helyen, ahol felbontottam a levelet, de nem hinném, hogy a felbontásnál csúszott volna ki. A borítékon sem látszik semmi nyoma az esetleges felbontásnak.

Nem tudom elképzelni, hogy mi történt. Telefonálni akartam rögtön, de meggondoltam a dolgot, mert ez is pénzbe került volna, és nem akarom fölöslegesen terhelni deficitesebb költségvetéseket.

Bánom, hogy megírtam, hogy elfogyott a pénzem, mert nem azzal a szándékkal írtam, hogy pénzt kérjek, mert nincs mire költenem. Ha most ez a százalékos elvesztődött, hibásnak érzem magam, és mérgesít az ügy, annál is inkább, hogy tudom, otthon sincs sok pénz.

A géppel írt leveledet nem kaptam meg, gondolom, ez volt az a levél, amire nem tettél bélyeget. Csak egy levelet kaptam tőletek, amelyben mindketten írtatok.

A hálónk 36 személyes, és arra a pénzre függőnyt, sötétítőt, virágokat, seprűket, mosóport kellene vegyenek. Ennyit kértek tőlünk, kénytelenek voltunk ennyit adni.

Különben örülök, hogy mindenki egészséges; nekem sincs semmi bajom, meg se hültem. Elvesztettem a mezőn a bicskámat. Nézzük a tévét, ha nem vagyunk túl fáradtak.

B.-t is meggyőztem, hogy ne látogasson meg, mert túlságosan körülményes lenne az utazás és fárasztó. Remélem, a csomagot, amit küldesz, minden nehézség, minden baj nélkül megkapom, mert nyugtalanít, kizökkentett ez az eset a pénzzel. Éppen ezért ne küldj, ne is hozz később sem pénzt, annál is inkább, mert szükség van rá otthon is. Kis kiadásokra elég lesz az, amit itt kapok. És a mezőgazdasági munka után is jár nekünk egy kis pénz, amit takarékkönyvbe tesznek, és a 9-ik hónap végén kézhez kapjuk.

10-éig biztosan itt ülünk, így hát avatásunk valószínűleg 21-én lesz. Úgy írtatok választ, hogy 10-e után már nem vagyok itt. Írok még egy levelezőlapot, mikor megkapom a csomagot. Üdvözlök mindenkit és csókollak.

XI. 4.

Kedves Édesanya, Édesapa és Húgom!

2-án vettem ki a csomagot, és tegnap nem írhattam, mert áramszünet volt. És ma is lesz, ezért nem biztos, hogy befejezem a levelet.

Köszönöm a csomagot, nagyon jól fog. A tésztát már aznap este megettük közösen. A levelet megkaptam a csomagot borító papír alatt. Mézet ne küldj, elég lesz ez a két üveg íz.

Nincsen semmi baj; könnyebbült a munka, ugyanis a kukoricaszedés a vége felé jár. 13-ig ülünk itt, úgyszólván választ addig írj.

Láttam 3 fehér fenekű őzet, nyulat 10 m-ről, ölyvet, fürjet és sok-sok fácánt. Ettem vadszőlőt és sült szóját.

Gondolom, az megfelel neked is, ha avatás után jössz egy-két héttel, ugyanis B.-vel és F.-vel úgy egyeztem meg, hogy avatásra jönnek, amikor a többi osztálytárssal is találkozhatnak. Akkor úgyis zsúfoltság lesz a városban; nyugodtabb körülmények lesznek azután. Írd meg, ha így megfelel-e vagy sem, hogy őket teutánad igazítsam. Ha te jössz az avatásra, akkor ők jönnek később.

Húgom! Kérlek, írd meg, hogy találkozta-e és mit rendeztél F.-vel.

Hallottam, vagyis B. írta, hogy azt mondtad neki, édesanyáék haragszanak rá valami okból. Mi a helyzet ebben az ügyben?

Köszönöm Nusi néninek is a tésztákat, hisz mindenki dicsérte, és étvággyal fogyasztotta.

A választ, ha 9-10-ig írod, küldd az itteni címre.

Mindnyájatokat csókollak.

XI. 6.

Távirat: Kívánok boldog házassági évfordulót.

XI. 7.

Ma kaptuk meg a táviratod, és igen jólesett a megemlékezésed, jókívánságod. Ma érkezett a leveled is, illik rögtön megválaszolni.

Úgy lesz, ahogy mondod: B.-ék menjenek avatáskor, én később, de még ebben a hónapban. 21-én választás lesz. Úgy gondolom, aznap nem avatnak. Ha igen, akkor nehéz lesz a B.-ék utazása, papírt kell kérniük, hogy ott szavazhassanak. De mondom, két ünnep sok egy jó katonának, ilyen alkalommal régen italadag is járt. Ha a kettőt egyszerre tartják, néhány korttyal kevesebb. Majd meglátod.

B.-t, ha megjavítják a telefonunkat (négy napja néma, valahol megszakadt a vonal), meghívjuk, hogy vegye át a küldeményed, és tisztázzuk magunk; nem haragszunk, egyáltalán nincs miért haragudnunk. Ugyanakkor megbeszéljük az utat is. Ma utazom a fővárosba, szerdán térek vissza.

Az ellopott száz lejt nem sajnálom, a tanulság többet ér... Az is igaz, hogy nem lehet levélben pénzt küldeni, ezért reklamálni sem lehet. Gyorsan akartuk küldeni, és úgy jártunk el, mint a falusiak. Ha valóban tudod nélkülözni a pénzt, akkor legközelebb B.-vel küldünk, mert biztosan lesz kiadásod.

A héten Józsival elkocsikáztunk hozzájuk, és elhoztuk a télire való krumplit. Dicsérték az öregek, hogy szorgalmas vagy. Amikor segítettetek a kukoricaszedésben a többiek egy, de te két sort vállaltál. Sok és jó már az idei bor. A házigazdák és a rokonság szívélyesek voltak.

Elmentünk Anyáddal egy faluba, hoztunk hét láda almát. Egy másik helyen pálinkát és paszulyt kaptunk. Az idén tehát a legszükségesebbeket beszereztük, amikor majd hazalátogatsz, meglátod. Ilyenformán pénzügyekben is még az idén egyenesbe jövünk.

Azt tervezem, hogy miután letelik a szolgálatod, velünk vagy B.-vel és a többiekkel két hetet utazgass a szomszédos országokban. Tibi bátyádnak nem sikerült a sofőrvizsga, de az idén még vizsgázhat. Jó volna, ha már a felkiáltójeleit is letehetné, akkor aztán két kocsival és az Ani német nyelvtudásával szép utat tehetnénk Németországban.

Nagymama kezéről levették a gipszet, ígérte, hogy süt neked tésztát. A klub színjátszói részleteket mutattak be kísérleti darabjukból a diákok előtt. Húgod is szerepelt. Szép siker volt. Kiadtam a családi parancsot, hogy mindenki írjon pár sort még ma estig neked, ezért nem részletezem a dolgot.

Láttam tegnap a könyvesboltban a kohászok kézikönyvének első kötetét. 81 lej. Írd meg, kelle-e. Vegyem meg? Nekem tetszik, tele van mindenféle tömény dolgokkal, olyan lexikonszerű, és ehhez képest nem is drága.

Nagyapád kérésemre készített három pár bundás vagy műszőrmés bakancsbetétet, ha sürgős, csomagban felteszem. Ha nem fázik még a talpad, elviszi neked B.

Egyébként jól vagyunk.

Nem írtad, olvastok-e újságot? Fizessek elő címedre az Ifjúmunkásra? Szabad-e magyar újságot olvasnotok?

Üdvözlöm a fehér fenekű özikéket, vigyázzanak magukra. És te is. Kilenc hónap után lettél csecsemő, az emberesedés kilenc hónapjából csaknem másfél hónap eltelt, és úgy hiszem, elégedettek lehetünk veled; külön örülök pontos fogalmazásodnak és Anyádat is felüdítő soraidnak, amiből okos gondolkodásod kitűnik. Mondanom sem kell, várjuk leveleid.

Csókol: Apád.

Drága kicsi fiam!

Miután jó Apád már mindenről beszámolt, nekem nagyon kevés maradt, de szeretném elmondani, nagyon boldoggá tett figyelmességed, és komoly gondolkodásod, nem mintha eddig sok panaszra lett volna okom.

Szeretném, ha leveledben megírnád, mire van szükség: ruha, étel? De ha lehet, pontosan. Gondoltam valami meleg holmira, amit majd Édesapa elvinne neked. Mi szükséges? Én is már nagyon szeretnék látni, de a helyzetet ismerve, te megérted... Amikor hazajössz, majd sokat dumálunk. Sok mondanivalóm van neked, amit nem szeretnék levélben megírni, elmondva jobb, közvetlenebb.

Húgodnak nagyon hiányzol, akárcsak nekünk. Nagyon jó, hogy mindig írsz neki is, így talán, remélem, még közelebb kerültek egymáshoz, ami nagy öröm számomra.

Kéréseid pontos listáját várom. Sokszor csókol Édesanya.

Ui. Húgod is ír majd. A pénzt átadta F.-nek.

XI. 12.

Először is arról írok, hogy avatásunk csak december 5-én vagy 10-én lesz. Ilyenkor már elég hideg van a vonaton való utazáshoz, és december 27-én engednek haza tíz napra. Ezért én

amondó vagyok, hogy fölösleges engem meglátogatni. B.-éknek is ugyanezt írtam. Inkább csomagban küldd el a szükséges holmit. A következőkre lenne szükségem:

- egy-két meleg, vastag alsónadrágra, felsővel együtt (azt hiszem, pizsamának árulják, és az öregek viselik)
- a Nagytata által készített cipőbetétekre
- a hosszú ujjú zöld pulóveremre
- bélyegekre
- folyóiratokra
- a hajkefémre
- ha elküldhető: egy üveg szörpre
- egy ötujjas kötött kesztyűre
- borotvapengére
- karamell és más cukorkák

Ezenkívül, ha gondolod, hogy eljut hozzám, fizess elő az Ifjúnunkásra. Ha van pénzed, vedd meg a kohászok kézikönyvének mindkét vagy csak az első kötetét (81+115? lej). Tedd a csomagba a bűvös kockámat is (mármint azt, amelyik újabbnak néz ki), mert szeretném eladni egy kollégámnak. Különben sem vesszük semmi hasznát otthon két kockának, így pedig száz lejem is lenne.

Vásároltam egy szép literes üvegben árusított magyar muroklevet (majd hazaviszem). Moziba mentem kétszer, és többször ettem *miciet*, és ittam sört kölcsönpénzből. Ebből a száz lejből ezeket a tartozásaimat is megadhatnám.

A külföldi útnak örülnék, de csak hazatértem után egy évvel kérhetek útlevelet, így csak belföldön nyaralhatok. Húgom levelét még nem kaptam meg. Ha még nem írt, akkor a régi címemre írjon.

Kívánok sok sikert a színházi szerepléséhez, de főleg a fizika és matek tanulásához, hogy sikerüljön a felvételi. Gondolom, jól haladnak Józsiával az előkészületek.

Itt reggelente hideg van, de később ingben is lehet járni, annyira meleg van. Egy Szilágy megyei fiúval megegyeztem, hogy elad nekem nyulat és fácánt. Ugyanis az apja erdőmérnök.

A vezetővel nem nagyon vagyok jó viszonyban; nem szeretjük egymást. Én fogom a rövidebbet húzni, de eltelik a kilenc hónap. Válaszodban írd meg, hogy mikorra várhatom a csomagot.

Üdvözlök mindenkit, és csókollak mindnyájatokat.

XI. 18.

Pénzutalvány 200 lejről. Hátlapján a levelezésnek fenntartott részen ez olvasható: 100 az adósságra, 100 a tied. Édesapa e héten számít hozzád menni a csomaggal. Csók. Édesanya.

GINO

X. 2. Szombat

Kedves Gino!

Szerdán indultunk, mint tudod. Csaba majdnem lekészte a vonatot. Ahol váltanunk kellett, három órát vártunk.

Borzasztó sokan vagyunk itt. Akarattal úgy válogattak ki, hogy a magyarok és az egy egyetemre bejutottak ne kerüljenek azonos helyre. Első nap nem kaptam ruhát. Második nap csak éjfélkor. Tegnap négyszögbe álltunk, és aztán felvittek a környező dombokra. Itt állandóan jó meleg van, és kifáradtunk.

Téli ruhát adtak, és teljesen be kell gombolkozni. Egyszer hat percig a Vigyázz! - Pihenj!-t gyakoroltuk. És mind előttem járkált a vezető, hát csak elkapott a sírás, alig tudtam megállni, miközben a tag nyugtatott.

Mikor visszajöttünk, rájöttem, hogy beszélgetnem kell, mert másként piszkosul egyedül érzem magam. Mellettem alszik egy korrekt cigó és egy vicces tag. Mi hárman lógunk, hülyéskedünk. Könnyen felengedtem, és most jól, felszabadultnak érzem magam: fütyülök, káromkodom, beszélgetek, kacagok. Pénteki menü: 1. káposzta, tea, 2. leves-lé, paszuly+szalámi, 3. paszuly, laska, rizskeverék. Szombaton 5.30-kor keltünk, meneteltünk az udvaron, beoltottak tífusz és tetanusz ellen; menetelés, szakmai film, ebéd. Délután takarítás, sepregetés az udvaron, vacsora. Hárman mindig előrelopózunk a kajasorban.

A többiekkel ritkán találkozom, külön programjuk van. A talpbetétet ma kaptam, ma tudtam elhozni Árpitól, mert eddig nem is láttam. Kösz szépen!

Menü: krumpligulyás,
tea,
lé,
krumplipüré,
sovány marhahús,
kalácsszelet,
paszuly,
tea.

Vasárnap 6.30-kor ébresztő, sepregetés az udvaron. Déltől hétfő délig szolgálatosak vagyunk a kintinban, ami azért nehéz, mert kb. éjfélkor fekszünk, és 4.30-kor kelünk.

Tanítottak egy éneket.

8 embernek vagyok a főnöke, ami elenyészően kis tisztség, de azért ez is visszaadta az önbizalmamat. Rövidesen elég erős leszek ahhoz, hogy tegyem, amit tenni kell. Ez itt iskola, és itt minden előírás szerinti.

Nem nyírtak meg. Eskü kb. 31-én lesz, de semmi sem biztos. Valószínű, elvisznek almát szedni.

A víz csak az első emeletre jön fel. Én a másodikon vagyok. Török vécé.

Írjál, mesélj, mi történik otthon veled és az ismerősökkel.

Vizsgáznunk is kell. Mi vagyunk a legvidámabbak, sokat röhögünk együtt. A röhögés nagyon jó orvosság.

Írd meg, ha még külföldre, hogy utasításokat adhassak. Vedd fel a kapcsolatot az anyéimmal, mert megírtam nekik, hogy lehetőleg hozzanak el.

Menj szemorvoshoz, fogorvoshoz, és vigyázz. Ezek jó tanácsok. Kéthetenként írok, mert nem nagyon van mit. Egy puszi.

X. 8.

Levelet még nem kaptam se tőled, se anyáméktól (ez a második levelem). Úgy látszik, elég lassan jön a posta. Ezt a levelet délelőtt írom, és azért, mert holnap reggel elvisznek kukoricát szedni egy hónapig. Este majd biztosan fogom tudni, hogy hová, és majd hozzáírom a levélhez. Ezek szerint eskü csak 15-én lesz. Majd megírom pontosan, mikor. Egyébként jól vagyok, nincs semmi baj.

Elég ritkán mosakodom, nincs is kedvem, vagy nincs víz, és elég mocskos az ember. Hétfőn írtam F.-nek. Vasárnap a konyhán mosogattunk: hárman kb. 6000 tányért és 3000 csuprot. Tegnap zuhogott az eső, és eláztunk. Mindenki csupa sár volt, és jól megszaladtattak. Láttam a várost, nagyon jópofának tűnik. Szép kisváros. Egy jól öltözött spinit láttunk. Ma adjuk fel a ruháscsomagokat, és így hát megint kimegyünk az állomásig.

Írd meg, hogy megkaptad-e a leveleket. Gyanús nekem, hogy nem kapok levelet. Egy puszi (Lennon-lemezborító-féle).

X. 12.

Kedves Gugu!

Gondolom, nem is kell, hogy mondjam, mennyire megörültem a levelednek. Furcsa módra egyszerre kaptam meg mind a két levelet. Örvendek, hogy mégis, végre és ilyen hamar sikerült megszoknod az ottani életet. Most kaptam egy képeslapot Árpitól, azt írja, hogy mégsem üdülés és nem leányálom, amit csináltok. De azért nektek hamar eltelik, csak az első hónapok lesznek nehezek. Érted nem izgulok, mert tudom, hogy te minden helyzetben feltalárod magad. Nehezebb Csabának. Sajnos ő nem ír nekem, így nem tudom, mi történik vele.

Szégyellek találkozni a húgoddal, mert nincs nadrág. A Mari csoportjának indulását elhalasztották, és így csak karácsonyra jöhet valami maszek úton. Érdeklődtem, hogy nem megy senki ki, de nem kaptam senkit. Annyira szégyellem magam, hogy nem is tudom, miként mondjam meg neki. Kérlek, kérdezd meg tőle, hogy fizessem ki a nadrágot, vagy ráér decemberben. Mintha előre tudta volna, amikor azt mondta, hogy aztán szeretné látni azt a nadrágot. Írd meg, hogy mit tegyek.

Máskülönben jól vagyok. Befejeztem a szórakozást. Nekifogtam angolt és németet tanulni. Közben járkálok az orvosi rendelőket, hogy tudjak beállni már dolgozni a laborba. Ott még nincs hely, de felvesznek egy másik osztályra, s aztán november vége felé könnyebb lesz egyik helyről átmenni a másikra, mintha akkor kellene, hogy egyből felvegyenek.

Nagyon rossz így, mert olyan egyedül vagyok. De már én is kezdem megszokni. Ritkán megyek ki a házból, és akkor is csak kevés időre. Így egyszer találkoztam F.-vel és Andrissal a restiben. Nagyon furcsán néztek rám, mert Jolival és a bátyjával voltam, aki fülig szerelmes

lett belém, és meg akarja szakítani az eljegyzését, hogy megkérje a kezemet. Sajnálom szegény srácot, mert látszik rajta, hogy nem hazudik, de engem hidegen hagy minden ilyesmi. Volt, aki elhitte, hogy az ő menyasszonya vagyok, mert mind a kettőnk ujján volt karikagyűrű. Máskülönben F. biztosan megírja neked.

Azt mondják, hogy szörnyen megkomolyodtam, nem érdekelnek a hülyeségek, ezért is haragudott meg reám Lajcsi és Tamás is, mert rájuk szóltam, hogy legyenek komolyak, és ebből kiindulva összevesztünk.

Voltam a fogorvosnál. Feltette a másik hidamat, betömte egy fogamat, és azt mondta, hogy előre, lehet, majd műfogat kell tennie, mert igen nagy a lyuk, és nem áll meg a tömés. Hülye voltam, hogy így elhanyagoltam. Meghíztam 49 kg-ról 51-re. Amióta észrevettem, többet mozgok, és kevesebbet eszem. Azt hiszem, a tablettáktól jött meg így az étvágyam is. De most már minden szempontból helyrejöttem, és ezzel befejeztem a komolytalanságot.

Arról volt szó, hogy megyünk hozzád vasárnap (10-én) Sanyival (a Joli pasasa), mert ő is készült valakihez, de a végén, sajnos, nem lett belőle semmi, mert ők ketten összevesztek, én meg vele csak nem indulok el, mert pont szombaton mondta a Joli bátyuskája, hogy Sanyinak is nagyon tetszem, és feni reám a fogát. Azt is mondta, hogy biztosan hívni fog, hogy mi ketten menjünk el, de gondoljam meg, mit csinálok. Úgy döntöttem, inkább várok, amíg gyűjtök valami pénzt, lemegyek hozzád vonattal. Remélem, nem haragszol meg. Keresem mindig azt, amit írtál. Várom már, hogy haza gyere, mert van finom gombánk, és meghívlak egy jó gombapaprikásra. Arra is gondoltam, hogy lehet, visszautasítod a meghívásomat, de akkor odaadom anyukádnak, hogy készítse el ő neked.

Majdnem elfelejtettem, hogy találkoztam egyik nap egyetemista barátoddal, és azt mondta, írjam meg neked, hogy üdvözlő, és fel a fejjel! A többiekről nem sokat tudok. Jancsival találkozom néha, őt is viszik decemberben, ide a közelbe. Mari nagyon szereti a munkahelyét. Sári szakított Andrissal, és dolgozik. Lajcsi intézte el neki hat hónapra. Ő is üdvözlő. A többiekről nem tudok. C.-vel biztos levelezel. Egyszer láttam szeptember 15-e óta, egy surmó kinézésű sráccal. Ha majd beszámol, hogy ki volt az, írd meg nekem is, mert borzasztó ronda volt, és olyan sötét, mint egy cigány. Ne haragudj az írásomért, mind próbálok szépen írni, de már nagyon elszokott a kezem tőle.

Írhatnál többször is, ne csak kéthetenként, mert ennyi idő alatt is sok minden történik. Utoljára pedig csak annyit, hogy vigyázz magadra. És nagyon fukarkodsz a puszikkal. Mint akkor, utolsó este. Küldjél nyugodtan két Lennon-lemezborító-féle pusztit. Ha találkozol Csabával, mondd meg neki, hogy üdvözlöm és puszilom őt is. Azt tudom, hogy Árpit elvitték kukoricát szedni. Nagyon meghatóan fejezte be a levelet: „Sok szeretettel küldöm soraimat és sokszor puszilla.” Nem tudom, miért, de tőle szokatlan. Viszont jól esett, hogy többek között rám is gondolt. Várom leveled, és nagyon sokszor puszilla!!!

Ui. Mindig elfelejtettem megkérdezni: mit jelent az a *Gino*? Legközelebb két borítékot küldök bélyeggel. Vigyázz, ne szakítsd el, amikor felbontod a levelet. Írd meg, hogy mit küldjek.

X. 12.

Kedves Gino!

Kimentünk a postáig a ruhászsákjainkkal, és vettem két levelezőlapot. Egyet C.-nek és D.-nek írtam. Csak ma este indulunk. Tegnap írtam neked egy második levelet. Ezt a lapot megpróbálom a városban feltenni, hogy biztosan eljusson. Egy puszi.

X. 17.

Kedves Gugu!

Megkaptam a képeslapodat is, és nagyon örvendtem neki. Nem tudom elképzelni, hogy visznek ki titeket az utcára eskü előtt! Jó, hogy már ilyen hamar felmérhetitek a terepet a spinkók ügyében. Mire eljutok hozzád, akkorra már foglalt leszel. Húgod ma kétszer is keresett telefonon. Szégyellem visszahívni. Kerülöm a vele való találkozást, mert elsüllyednék a szégyentől. Üzente, hogy vegyem fel a kapcsolatot F.-vel is, mert adnom kell neki valamit, de sajnos nem tudtam elkapni. Nem tudom, mi lesz a szilveszterezéssel, ő mind ígérte, hogy elrendezi. Ti még nem tudjátok, hogy hazaengednek-e? Én tervezgetek, és lehet, hogy be se fogadtok. Találkoztam Verával. Nagyon boldog. Vettek bútorokat. Amint látom, jól élnek, van, amikor irigylem őket. Ma, vasárnap, megígértem, hogy meglátogatom őket, de nem megyek, várom, hogy telefonálj. Nagyon régen nem hallottam a hangod, és ezt még nem szoktam meg. Sajnálom, hogy nem voltam itthon tegnap, amikor hívtál. Félek, hogy ma már nem lesz erre időd. Nem értem, hogy miért vittek annyifelé. Vagyis értem. Azt szeretném tudni, hogy ott, ahol vagy, meg lehet-e téged látogatni. Még mielőtt munkába állok, szeretnék elmenni hozzád. Mit vigyek? Mit kívánsz? Nem tudom, emlékszel-e még arra a szíriai srácra, akiről meséltem, hogy F.-éknél ismertem meg? Amint visszajött Szíriából, felhívott telefonon, hogy nem mennék le találkozni vele, mert szeretne adni nekem valamit. Nem mentem. Valamelyik nap beállított hozzánk, és hozott egy gyönyörű szép, lila, vékony magas sarkú papucsot. Gyönyörű szép. Nem akartam elfogadni, de annyit beszélt az anyám fejébe, amíg muszáj volt elfogadni. Azt mondta, hogy még találkát sem kér tőlem, de úgy érezte, kell, hogy hozzon nekem valamit, mivel pont olyan vagyok, mint a húga. Nem tudom, mi van Mariékkal. Nagyon furcsán viselkednek. Sári boldog. Joli szenved. Addig verte Sanyi a fejemet, hogy csak akkor visz le hozzád, ha bemutatom neki Sárit. Összehoztam őket. Találkoztam Misivel. Meghívott, hogy mutassa be három hónapos kisleányát. Teljesen megváltozott. Csendes férj, nyugodt családapa. Csak hogy nem boldog. Nem is csodálkozom.

Neki fogtam fordítani Mozart életét németből magyarra. Elég jól megy. Nem kapok magamnak rövid szárú csizmát. Van vagy kétféle, de mindenik borzasztó ronda. A Shopban láttam nagyon vagányat, de kb. 900 lejbe jönne. Végignézek a levélen, és szörnyen szégyellem magam, mert olyan ronda az írásom. Haragszol biztos, hogy alig tudod elolvasni. Nem írtál semmit a szakácsnőkről. Még nem akasztottál egyet se le? Írd meg, kérlek, hogy miként lehet eljutni hozzád, persze, ha akarod. És mit vigyek, és hogyan? Zárom levelem, és várom gyors válaszod. Milliószor puszi (nagyon kívánom),

Gino.

Ui. Írd meg, kérlek, hogy kikkel levelezel.

X. 19.

Kedves Gugu!

Agyból írom a levelet, mert nagyon beteg vagyok. Már vasárnap meg voltam hűlve, de ma, kedden, már 39 fokos lázam van, és nem akar alábbhagyni semmitől sem. Annyira rosszul vagyok, hogy alig látom, amit írok. Ma telefonált F. és a húgod. F.-vel megbeszéltük, hogy 30-án megyünk hozzád, mert ő az avatásra nem tud jönni. Hiába fogsz írni most gyorsan, hogy ne menjünk, túl késő, már elhatároztuk. Megérdeklődtük a vonatjáratot, minden kedvező, így nem szabadulsz meg tőlem. Számolok azzal is, hogy megharagszol reám. Ettől még visszakísérhetlek januárban is. Húgodhoz pénteken megyek el. Ő is szeretne velünk jönni, ha fizeti édesapád az útját. Nagyon szeretnélek már látni. Nem tudom, miért tűnik nekem úgy, hogy húgod lenéz engem, és nem szeret. Sokat gondolkoztam ezen, de nem tudok rájönni, hogy mi az igazság, mert X.-szel szemben egészen más volt a viselkedése. Szeretnék valami érdekeset is írni neked, de hirtelen nem tudom, mit. Moziban rég nem voltam, színházban sem, és olvasni is már két hete csak Mozart életét olvasom. Böngésem, fordítom. Már félek is írni neked, gondolom, borzasztó unalmasak a leveleim. A szilvesztert én tartom, ha nem zavar, hogy nem hívom meg X.-et. Ha eljössz hozzám, írd meg idejében, hogy még kit hívjak meg. Azt mondta édesanyám, ha meglesz az erősítő, és bejön a másik műsor, akkor nagymamáékhoz megyünk, mert ők feljönnek hozzánk. Ha meg nem készül el, akkor édesanyámék mennek le, és itthon tartom. Megfelel? Nem hiszem, hogy túl korai erről beszélni, mert lassan neki kell fogni beszerezni valamit. Hagylak is, mert borzasztóan rosszul érzem magam. Ha tudsz még, kérlek, telefonálj „taxa inversá”, hogy ne költsd a pénzed. *Írd meg, mit vigyünk.* Sok (tudod milyen) puszi

Ginótól.

X. 22.

Kedves Gino!

Tegnap este kaptam meg két leveledet és az F.-ét is. Tegnap neki írtam, ma neked írok. Most jöttünk a fürdőből és kocsmából, ahol 100 „centaurt” ittam, és elloptam egy mérőlombikot. Késő van, de azért írok, mert azt akarom, hogy szerdáig elérjen a levél. Szerdán felhívlak (este). Remélem, addig meggyógyulsz. Jobban vigyázz magadra. Viseld egészséggel a papucsot (a farmerrel például). Nem most, hanem melegebb időkben.

A szilveszterrel kapcsolatban nincs semmi kifogásolnivalóm, csak az, hogy nem kell sok embert meghívni (én úgysem tudok olyan jól szórakozni). 6-8 emberre gondolok. F.-nek megírtam, milyen piákat keressetek erre az alkalomra.

Egy valamirevaló szakácsnő van, 35-40 éves, éles arcúval, barna hajjal, sasorral; de férjes nő. De itt nem kívánod annyira a nőket, hogy utánuk járj; főleg asszonyok után. Gondolom, később sem kerül senki ilyen helyzetbe.

Nem tudom, hogy viselkedik a húgom veled szemben, nem tudom, miért érzed, hogy lenéz; egyáltalán, van miért lenézzen?

Nem írok, csak haza, neked és F.-nek. Már neki is említettem, hogy miért nem kell engem itt meglátogatni. Nem haragszom meg, ha jösztek, de saját érdeketek, hogy inkább a régi helyünkre gyertek. Először is, itt nincs hol megszállni. Azért kell megszállni, mert mi reggel 6-tól 14 óráig dolgozunk. Mire behoznak, 17 óra. Azután eszünk stb. Így csak este lehet

engem elkapni. Ekkor is csak pár órára. Lehet, november első hetében már visszatérünk, és ha ti 30-án akartok jönni, akkor igazán várhattok még néhány napot. Ott van szálloda is. Ott találkozhatunk délután és délelőtt. Írtam F.-nek, hogy tésztát, cukorkát hozhattok ipari mennyiségben, pixet (belet), borítékot, bélyeget.

Látom, komolyan vetted, hogy küldjél felbélyegzett borítékot. Ne küldjél ezután. Hozhattok egy-két üveg mustot.

Kérjél nagypapádtól egy üveg fehér ribizlibort, mert félre kell, tegyek belőle egy kis üveggel minden év elején (83 januárjában is).

Megismertem itt egy lányos arcú, de a végtelenségig előzékeny kedves, csendes tagot, Sorinnak hívják, és tud egy kicsit magyarul is.

Bemutatom majd nektek vagy a látogatásnál, vagy a szabadságom végén, ha eljössz velem.

Otthonról khaki alsónadrág kellene. Nagy koszban élek. Reggel semmi mosakodás, fogmosás 2-3 naponként. Szürkülő lepedők és párnahuzatok. Ezt is meg lehet és meg is szoktam. Még kb. száz lejt is kéne anyámék küldjenek, de ezt majd megírom nekik is.

Megtanultam egy szép, bús román nótát és egypár kifejezést. Pl. *e umbră rău* - azt jelenti, hogy nagy hideg van.

Szerdáig felhív F. is, és este majd megmondod, mit határoztatok a látogatással kapcsolatban.

Írd úgy, hogy Gougou (vagyis franciául Gugu), de inkább keress egy más nevet (én már ismerek Gugut). Puszi:

X. 29.

Kedves Gougou!

Először is kérlek, ne haragudj, hogy nem tartottam be ígéretemet, és nem tettem fel a csomagot ma (péntek), hanem csak szombaton reggel teszem fel. Ugyanis az volt a baj, hogy nem kaptam dobozt. Máskülönből jól vagyok, nincs semmi bajom, csak annyi, hogy még mindig nem tudtam elhelyezkedni, mert mindenki ígér, de senki sem tartja be. Gondolod, hogy nem a munka hiányzik nekem, hanem a pénz! Annyi mindent terveztem, hogy veszek magamnak, de a szüleimet nem foszthatom ki egészen. Örvendtem, amikor telefonáltál. Most már ez az egyetlen örömöm, amikor kapom a leveleket, vagy telefonálsz. El vagyok keseredve, mert a betegségem nem jött meg azóta... Olyan hihetetlen az egész, és nem tudom, kihez forduljak. De ne aggódj, mert elrendezem valahogy.

Szeretnék már látni, de nem tudom, hogy mikor lehetne, mert mondta a húgod, hogy édesapádék haragszanak rám, és nem akarnak akkor menni, amikor én. Nem tudom, mi rosszat csináltam, de nagyon sajnálom. Én szeretem őket, és szeretném, hogy ők is szeressenek, még akkor is, ha köztünk épp nincs semmi. Amikor a húgod megmondta, elkezdtem sírni, annyira rosszul esett. Úgyhogy kérlek, írd meg te: látni szeretnél? Nem zavarlak téged is? És persze azt is, hogy mikor menjek. Én szerettem volna az esküre menni, mert akkor kiengednek, és két napot együtt tölthetünk, ha te is akarod. Biztos édesapádék is mennének, nem szeretném, hogy miattam ne induljanak el, mert ugye, ők az elsők. Ezt rád hagyom, és minél hamarabb írd meg. Remélem, te még nem haragszol reám! A fényképeket nem tudtam megcsináltatni, mert Joli nem csavarta fel a hajamat. Vasárnap pedig megyek a fővárosba, három napra. Édesanyámnak konferenciája van, és megyek vele. Úgyhogy onnan is hozok neked valamiket. Sajnos, csak

péntek este tudta meg anyukám is, hogy mennie kell, és nem tudtam tőled megkérdezni, hogy mire van szükséged. Szerdán este jövünk onnan haza. Remélem, akkor már megkapod a csomagot, és írsz vagy telefonálsz.

Nem tudtam küldeni olyan tésztát, amilyent mondtál, mert amíg megérkezik, megpenészedik, és mustot sem, mert az kilövi magát. Ezekből majd viszek neked, amikor megyek, és főzök házi csokit is. A Kajla csokit Sári küldi neked. Sajnos én csak hazait tudok küldeni. Remélem, ízlik a cukorka, és valamennyire a tészta is. Az íz - szilvaíz. Keksszel nagyon finom. A többi vizsem, amikor megírod, hogy mikor látogassunk meg. Írd meg azt is, hogy akkor milyen kaját vigyek. Mit kívánsz? Elküldöm a XI-es osztályképet is, mert tudom, hogy *Vele* akarsz dicsekedni, és igazad van, mert van kivel. Már nem is jön, hogy magamról fényképet küldjek. Most olvasom Fitzgeraldtól *Az ég szelíd trónját*. Nagyon jó könyv. Egy tehetséges, nagyreményű fiatal amerikai elmeorvos beleesett gyönyörű betegébe, és vállalkozik arra, hogy egy életen át férje, orvosa és ápolója legyen. De nemcsak egy széplányt köt magához a házassággal, hanem egy búsas vagyont is, amivel majd kezdődnek a bajok, ami jellemző minden gazdag családra. Kb. ez. De minden pénzt megér. Holnap este (szombat) megyek színházba Sárival, megnézzük a *Szerető* című színdarabot. Remélhetőleg ez is érdekes lesz. Vasárnap este meg elrepültem a fővárosba. Ott majd nézek magamnak valami nadrágot és télikabátnak való anyagot meg csizmát. A piát szilveszterre, és neked valami szépet. Most már hagylak, légy jó fiú, és írd vagy telefonálj, hogy mikor menjek hozzád!!!

Sok puszi: Gino (amiben te nagyon fukar vagy).

Ui. Édesanyámék is sokszor pusziálnak.

XI. 2.

Kedves Gino!

Ma este vettem ki a csomagot.

Válaszolok leveledben felmerülő kérdéseidre. Nem tudom, mi a helyzet, és nem tudom elképzelni, hogy történt valami (úgy emlékszem, betegség után v. előtt történt, nemde?). Örülök, hogy azt írtad, „ne aggódj”. Remélem, nem lesz miért.

Nem tudom, mit mondott a húgom, de hülyeséget mondott, az biztos! Azért nem jönnek veled egyszerre (ezt Apám írta meg), mert ha külön jösztek, az nekem is jobb; többször mehetek ki. Azt írta apám, és nagyon okosan, hogy vagy velük, v. veled töltöm azt a bizonyos délutánt; mindkettőtökkel nem érezném jól magam. És ti sem éreznétek jól magatokat. Nem foglalkozhatnék kellőképpen egyiketekkel sem. Érted? És nyugodj meg, nem tettél semmi különöset, amivel szüleim haragját magadra vonhattad volna.

Tudod jól, hogy a mamának mindig tetszettél, hogy szeretetre méltónak írt le. És nem volt semmi köztünk.

Papámmal is úgy egyeztem meg, hogy ti ketten F.-vel eskütételkor jösztek (kb. XI. 21.), ő pedig egy-két héttel azután, ugyanis csak ő jön, és vonattal, mert benzin nincs, és hármuknak túl költséges *vonattal* (ismétlek; nem szép). Különben még beszélek (vagyis levelezek) velük.

Avatáskor csak délutánra engednek ki.

A fővárosból valóban csak azokra a papucsokra van szükségem. Nagyon kedves részedről, hogy gondolsz rám ilyenkor, de nagyon szépen megkérlek, ne költs rám pénzt, annál is inkább, mert nem az általad megkeresett pénzből költesz! Úgy érzem, túl nagy hévvel gondoskodsz rólam. Ez nekem valóban jól esik; de nem kell költened rám.

Meglepett, és örültem, büszke voltam a csomagra. Először is a Sári csokija volt meglepetés-szerű és örömkeltő. Hirtelen arra gondoltam, hogy még van valakiben annyi baráti jóérzés, hogy küld valamit, nem fontos, mit, de szándékában van segíteni, és tudja, hogy szükséged van ilyesmire. Az ellentmondásos, hogy Sári volt az az ember. De akármilyen okból tette, nagyon jól esett és boldogított. Add át, kérlek, hálás köszönetemet és üdvözetemet. Azoknak, akik az osztályképet megnézték, mindegyiknek tetszett Sári. Ezután a sorrend ez volt: Blanka, E. (azt mondták, idősebbnek látszik, mint mi) és Gyöngyi.

Az tetszett, hogy mindent megjegyeztél, amire szükségem van, és erre büszke vagyok. Mint egy anya vagy egy feleség, aki pontosan tudja, mire van szükséged. Mindent nagyon szépen köszönök, és hálás vagyok mindenért. A tésták finomak, az íz is, és nagyra értékelem a cukorkákat, a kis csokikat.

Nyugodtan küldhetsz fényképet (hosszú hajjal is), mert senki nem mondta, hogy csúnya vagy, vagy más ilyesmi. Sorin barátom megjegyezte, hogy a képen kövérek vagy (ami igaz volt), de büszkén válaszoltam, hogy azóta lefogytál. Remélem, tartod magad, nem hízol meg, és eskütételkor, mikor szeretném, ha látna Sorin is, nem volna semmi kifogásolnivalója az alakoddal kapcsolatosan.

A legjobb érzés akkor töltött el, amikor kedvenc íróm, Fitzgerald könyvéről számoltál be nagyon ügyesen. Remélem, te írtad a tömör, nagyon jól sikerült tartalmi ismertetést? Ha tudnád hozni ezt a könyvet, nagy szolgálatot tennél. Keveset találtam meg magyarra fordított műveiből.

Fővárosi utadhoz sok szerencsét kívánok; ne költsd a pénzt fölösleges dolgokra (fagyi, kávé, édesség stb.). Mire megkapod levelem, már hazaérkezel. Majd írd meg, hogy s mint telt.

10-én megyünk innen; úgy gondolom, jobb, ha 8-9-én teszed fel válaszleveled a régi címemre.

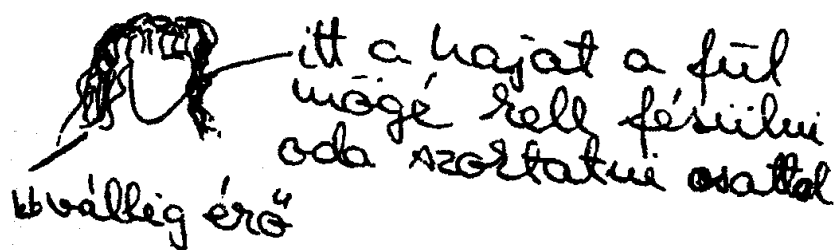
Történt egy eset, ami nagyon hatott rám, és egy időre letört: apám 100 lejt tett az utolsó levelébe, és valószínű, akkor vesztettem el, amikor felbontottam a levelet. Ezen kívül elveszett a bicskám.

Érdekességek: levest és másodikat kihozzák utánunk a mezőre, és mindkettőt kanállal esszük. Az itteni tagok nagy része úgy szólít, hogy „ungurú”.

Az utolsó út jól megnyújtják. De ez nem zavar. Kukoricaszedés végén járunk, és könnyebb a munka. Ma feltűnt nekem a természet szépsége. Nagyon sok fácánt láttam, és ma reggel olyan 100 méternyire három fehér fenekű őzet. Egy fűrj szaladt a kukoricaszárak között. Nyulat is láttam. Vadszőlőt is ettem. (Nagyon finom.)

Még egyszer köszönöm neked is meg Sárinak is a csomagot. Leveleidben küldj majd képeket, ha elkészülnek. Az a véleményem, ha már eddig növesztetted a hajadat, akkor még kibírsz egy kis időt, ameddig jól áll. Elöl kell a hosszából levágni, hogy ne érjen a szemedbe.

Kb. így:

Nem áll senkinek sem jól a rövid, göndör haj, és gondolj arra, hogy tél van, és fázni fog a fejed. Gondold meg.

Üdvözlöm a mamádat, és add át köszönetemet a téstákért.

Nyugodtan beszélhetsz, és mehetsz a húgomhoz, mert senki sem haragszik rád. Légy közvetlen, természetes; ne ijedj meg, és ne hallgass. Mi a helyzet a lemezekkel?

Puszi.

XI. 4.

Kedves Gino!

Remélem, még nem küldted el válaszodat 3-án feltett levelemre. Ezt most kiegészítésképpen írom, ezek most jutottak eszembe.

Nem lesz elég pénz az útra. (Két éjjelre 180 a szálló; 150 a vonatjegy; kaja 250). Inkább otthon elmegyünk egy nyugodt, de elit helyre, egy komoly vacsorára. Jó lesz így? Innék DUBONNET-t is.

Van egy másik probléma is. Valami fővárosiaknál megrendelem a lemezeket, és ha meg is szerzik, akkor tömördek pénzre lesz szükségem. ~~Ezért megkérlek, válaszodban küldd~~ Ne küldj semmit. (A lemezcímes papírról van szó.) De küldj egy másolatot, jó?

Írj erre a címre, mert csak 13-án megyünk el. A következő dolog, ami aggaszt, az állapotod. Érted, mire gondolok. F. leveléből tudom, hogy Lajcsi apa, Kati meg anya lesz (5-ik hónap). Ez eszembe juttatta a következményeket. Mindenki, velünk is megtörténhet. Remélem, hogy a Postinor borította fel az egyensúlyt, és csak egy ciklus elmaradásáról van szó. Írd meg, mikor kellett volna... és a többi adatot, ha emlékszel rá. Tornázz, fürödj, mert akkor sem csinálod fölöslegesen, ha minden rendben lesz.

Ha ide írsz, legkésőbb 9-én tedd fel a választ, amit türelmetlenül várok.

Puszi.

Kedves A.-ticike!

A fővárosban jól telt, és még jobban telt volna, ha nem gondoltam volna annyit erre a dologra. Egy éjszakát szállodában, egyet pedig nénéméknél töltöttünk. Doinával és osztálytársaival voltunk az ATHENEE PALACE disco-bárjában. Ittam pilseni sört. Ne félj, nem költöttem pénzt. Ők fizettek mindent. Ott volt Dem Rădulescu egy bomba nővel, Piersic és Anna, Rodica Tapalagă és Luigi Ionescu. Mind egy asztalnál ültek, és olyan klasszul mulattak.

Mindenik jó idős lehet, de egyik sem mutatja a korát. Tele van a főváros tejszínhabos tésztával. Diplomát, savarin, indiáner. Ettem. Vettünk 16 kiló disznóhúst és tíz tábla vaját. Bementünk a cipőüzletbe. Elállt a lélegzetem, olyan szép cipők és szandálok voltak ott a legújabb divat szerint. Szép csizmát csak egy helyen láttam a Victoriei úton, a divatáruházban. Vettem. Nem hiszem, hogy ennél szebbet kaptam volna bárhol is. Azt mondták, hogy kézimunka, azért 680 lej. Fekete, az orra hegyes. A sarka vékony és magas. Szára közepes, és meg lehet kötni. Így beírva, biztosan nem tudod majd elképzelni, de hamarosan látni is fogod, és remélem, tetszik majd. Vettem még három pár fülbevalót. Láttam kabátanyagot is. Szeretem. Mert álomszép. Métere 222 lej. A baj csak az volt, hogy szimpla széles, és nem volt elég pénzem. Kölcsön kérni sem tudtunk, mert már utolsó este volt, nem lett volna időnk visszatérni az üzletbe. Nagyon fájt érte a szívem, mert gyönyörű volt, és már elképzeltem magam abban a kabátban, a fekete csizmával és kalapban.

Láttam olyan szövetet is, amiből neked nadrágod van; de abból nem volt egy kosztümre való. Megnéztem más üzletekben is, de nem kaptam. Legalább egy nadrágra valót szerettem volna belőle, de mire visszamentem, már elfogyott. Fővárosi utamon végig peches voltam. Neked is kerestem cipőt, de egyetlen egy párat sem láttam sehol. Nagyon sajnálom. Meghagytam Ly.-nek, hogy nézzon ő is utána. Olyan piák sem voltak, amiket felírtál. Háromféle pezsgő volt: két Törley és egy szovjet. Sok a külföldi likőrfajta, konyak, vodka.

A fényképeket a következő levélben küldöm, ha még kell. Nem fogod szégyellni magad? Úgy látom, mintha megöregedtem volna. Látod, Ő akárhogy is néz ki, mégis mindig tetszik mindenkinek. Nekem aránylag az osztályképem a legjobb, és mégsem tetszettem. Biztos, azért nem akarod már, hogy odamenjek. De ha nem akarod, akkor nem megyek, pedig nagyon szerettelek volna már látni. Látni azt, hogy hol és hogyan élsz, és hogy milyen ott.

Ha az avatás 21-én lesz, akkor csak vasárnap délutánra tudunk menni, mert akkor van a szavazás. Reggel elmennék szavazni, és a legkorábbi vonattal indulnánk, délutánra ott lennénk. Ülnénk hétfőn is. Valahogy elintéznénk, hogy több időre is kiengedjenek. Nem szeretnéd? Nem tudnál lemondani a restiben felszolgált vacsoráról? Erre valóban nem jutna a pénzből. Édesanyám ad 300 lejt, Sári tartozik 100 lejjel és Lajcsi 150-nel. 550 lej nem lesz elég? Nagyon szeretnélek látni. Ha nem akarod, nem is megyünk a kaszárnya felé. Kérlek szépen, engedd, hogy menjünk. Nem másért, de szeretném megmutatni a csizmámat és az új nadrágomat. Ne félj, csak annyit költök rád, amennyi szükséges, és ezért senki sem fog kérni tőled semmit. Megsértettél azzal, hogy azt írtad, „túl nagy hévvel” gondoskodom rólad. Ez, azt hiszem, azért van, mert amint többször is mondtad, soha nem tudtam se szeretetemet, se egyszerű barátságomat kimutatni. És ne hálálkodj semmiért. Vedd természetesen, amit küldök és küldeni fogok még a csomagokban. De ha terhedre leszek, írd meg nyugodtan.

Érdeklődd meg az eskütétel pontos dátumát. 21-én ti is szavaztok. Mikor lesz akkor az eskü? Ezek szerint kevés szülő tud majd részt venni az avatáson.

A lemezekkel az van, hogy odaadtam egy listát F.-nek, hogy próbáljon megszerezni belőlük. Eddig még nem kaptam tőle választ. Várom gyors válaszod, hogy tudjam, mit tegyünk.

Puszi.

XI. 20.

Kedves A.

Nyolc napot jött a leveled. Elég nyers. Nem akartalak megharagítani. Bocsáss meg. Máskor figyelmesebb leszek. A ruhákról pedig csak annyit, hogy mindig te voltál az, aki többet törődött az öltözködésemmel. Most, amikor végre lejárt az adósságunk, és vásárolhattam magamnak, vehettem olyan dolgokat, amelyek neked is tetszettek; olyan boldog voltam, mint egy gyerek, amikor új játékot kap. Valóban a nadrág áll jól a testalkatom miatt. A csizma jó. A főváros tetszett. Egészen megszépült. Voltam a történelmi múzeumban, láttam, mekkorát változott az elmúlt 10-20 év alatt.

Nem emlékszem, írtam-e, hogy sok tejszínhabos tésztát ettem. Ott még kapható. Láttam a kínai vendéglőt, ahova egyszer elmennék, ha a fővárosban járok. Kíváncsi vagyok, hogy ott milyen kaják vannak, milyen a kiszolgálás, és egyáltalán milyen az egész vendéglő. A baj csak az, hogy csupa követségi kocsik álltak előtte, amiből arra következtettem, elég elit hely, tehát a megjelenés is kifogástalan kell, hogy legyen. Még sokat mesélek majd, ha találkozunk. Nem tudom, miként foglak visszakísérni majd januárban, hiszen én már akkor dolgozni fogok. Remélem, hogy legalább az avatásra leutazhatunk, hogy végre lássam, hol vagy, és megismerjem Sorint. Meghívhatnád hozzánk.

Velem nemcsak külföldre nem mehetsz, hanem máshova sem, mert nekem nem jár szabadság. Úgy érzem, tetszeni fog a munka. A baj az, hogy az egyetemisták lenéznek, vagy ha nem, akkor sem keresik a munkások barátságát. De ezek buta egyetemisták.

Írd meg F.-nek, hogy foglalkozzék már a szilveszteri piával is. Írd meg nekem, hogy miből mennyi kell. A pénzzel baj van. Borzasztó pénzhányban szenvedünk. Sári sárgaságos. Kórházban van. Nincs kizárva, hogy én is megkapom. Szerencsére elég erős a szervezetem. Ti is vigyázzatok, mert járvány van.

Hova megyünk majd vacsorázni? Dubonnet-t csak az egyik bárban találni néha.

Ha mégsem tudok menni december 5-én, akkor édesapádtól vagy F.-től elküldöm azt a tésztát, amit szeretsz, csokit és mustot. Édesapádék azt mondták, hogy amikor megyek, telefonáljak nekik is. Vagy ha ők mennek, akkor ők telefonálnak.

Csaba írt, Árpai nem válaszolt a levelemre. Nem kaptad meg te sem az előző leveletem? Szép, ha valaki elolvasta. Mondhatom, okos dolgokat tudott meg belőle. C.-vel és D.-vel nem találkoztam. Írd meg nekik a szilvesztert. Ha akarják, akkor értesítsenek majd engem vagy F.-t.

Még egyszer kérek, ne haragudj „azért”. Hidd el, nem vagyok hibás. Várom válaszod. Ha lehet, hamarabb küldd, mint ezt.

Puszi.

Ui. Nagyon fárasztó az írásom olvasása. Még annyit, hogy itt borzasztó hideg idők járnak. Próbálj jobb fiú lenni, mert nem jó, ha rossz híred kel. Gépeljem ezentúl a leveleim? A súlyosabb hibákra hívd fel, kérek, a figyelmemet. Jó?

XI. 24.

Kedves Gino!

Nem haragudtam meg, csak rossz volt a közérzetem, mert megneheztelt rám a fölöttesem.

Azt hiszem, nem írtam meg, hogy a betakarítás utolsó napján, szombaton délután a községben kőszáltam. Esküvős menettel találkoztam, megkínáltak szilvapálinkával és borral. Nem fukarkodtak. Akkor a kocsmából egy mérőpoharat és negyed liter pálinkát vittem haza. Pálinkát nem iszom, így hát a többieket boldogítottam vele.

Éjjel érkeztünk régi szálláshelyünkre. Lefekvés előtt zuhanyoztunk.

Van egy tapasztaltabb vezetőnk, három éve végzett, és ez meglátszik rajta. Nem kínozt hiába. Mindnyájan elképedtünk, hogy milyen lezser. Csak azt kötötte ki, hogy jól lőjünk.

A napok elteltek. Beoltottak, néhány szemináriumot tartottak, részt vettünk a választáson, leadtuk a voksokat. Kiábrándító cirkusz volt. Közben, naponta gyakorlatoztunk. A vasárnap kissé kikapcsolt ebből a világból. Vetítettek egy tűrhető szovjet filmet.

Tegnap, vagyis kedden a lőtérre siettünk. Ocsmány eredményt értünk el. Parancsnokunk szíve kissé megkeményedett, szigorúbb lett. Estefelé hazamentünk, ebédeltünk. A talpam sajog, fáj, alig járok. A bakancs különben is sérti az Achilles-inamat (tudod mi az, nem?). Ma a máskor könnyűnek tűnő gyakorlatozás kín volt számomra és mások számára is.

Örültem a levelednek, mert ez volt (a C.-ével együtt, ami ugyancsak tegnap érkezett) az első levél, amit itt kaptam.

Elismerem, hogy levelem nyers volt; viszonzásképpen te is nagyon röviden, kissé visszafogottan írtál. Igaz az is, hogy az öltözettel én foglalkozom többet, de ez csak azért volt, hogy kialakuljon benned helyes (szerintem) nézet a divatról. Úgy gondolom, eddig már elsajátítottad ezt a nézetet, és egyedül is tudod, hogyan, milyen ruhában kell megjelenni különböző alkalmakkor ahhoz, hogy én meg azok, akikéhez hasonlít az ízlésem, méltányolják az ízlésed. Azt hiszem, azt akartam elérni, hogy hasonló legyen az ízlésünk a divatra vonatkozóan. Nem helyes ez a mondat, de remélem, érted a mondanivalót.

Ha már elértem volna fent említett célokat, akkor nem kellene mindig megkérdezned, hogy ez jó, az tetszik-e nekem. Azt szeretném, ha hasonlítana ízlésünk, mert szerintem ez a normális, a helyes út; de ezen kívül az is fontos, hogy egyéni is legyen a dologban. Pl. szereted a hervadt virágokat; ez egyéni, és részemről nem kifogásolható. Természetes, hogy nem jó az alakod, ha finom tejszínes tésztákat eszel (ez még nem baj), és nincs erőd, akaratod, hogy egy kicsit koplalj! Mozogj minél többet. Főleg lábmozgást ajánlok, a combok miatt. Az nagyon jó volna, ha dolgoznál. Tudhatnád, hogy nem nézek le senkit, aki dolgozik, sőt irigylem, mert anyagilag függetlenebb. Nem az a baj, ha valaki munkás, hanem az, ha hülye. Az pedig nem véletlen, hogy nem tetsző alakok is dolgoznak. Van olyan is, aki nem dolgozik, de azért antipatikus.

Úgy látom, hogy nem vetted figyelembe, hogy azt ajánlottam, se te, se apám ne látogasson meg az idén.

Ha el akarsz jönni, ha el tudsz jönni, nem bánom, de még most is az a véleményem, jobb, ha az úti pénzt a szilveszteri menüre költöd. Értesíts válaszodban, mit határoztál.

Hívd fel apámékat, vagy beszélj a húgommal a suliban, mert nincs mitől félned. Ne nyavalyogj annyit, mikor velük kell beszélni vagy találkozni. Légy egy kicsit bátrabb.

Első leveledet megkaptam, és az is tetszett. Várt C. egy levele is. Mostani levelében azt írta, hogy szeretnének velem szilveszterezni, tehát velünk.

Sajnos csak levélben, de nagyon jól elbeszélgettünk. Igazán jó, lelki barátom. Büszke vagyok, hogy ilyen barátom van, akivel ennyire jól megértem magam, és még akkor is megmaradtunk barátoknak (a szó legigazibb értelmében), amikor egy-két évig csak havonta találkoztunk. Megírom, hogy vegyék fel a kapcsolatot, ha van értelme, F.-vel is. Meg lehetne szervezni, ha a mamád is segít. F. intézhetné a piát, te a kaját (vagyis mamád). Már említettem, hogy nem kell sokat költeni, sok kaját, sok piát nem kell venni, hogy ne járjunk úgy, mint a tavaly. Bízom benne, hogy ügyesen elrendezed a dolgot. Beszélj F.-vel minél hamarabb. Olvastam Csabának írt leveled, kissé elsipted. Írj lassabban, és figyelj a szépíráásra. Ha géppel akarsz levelet írni, akkor jól és gyorsan kell, gépelj. Másképp órákba telik a pötyögtetés.

Ma kaptam anyáméktól 200 lejt, és anyám azt írta, hogy ezen a héten apám meglátogat.

Nincs már levélpapírom, sem bélyegem. Remélem, apám hoz. Itt most nem lehet bélyeget kapni.

Vettem neked karácsonyra két ajándékot (az egyik 1 liter muroklé - remélem, finom). Ha jön apám, ő hazaviszi az ajándékot. Kénytelen lesz elmenni hozzánk utána. Remélem, jó méretűt választottam. Találgasd, hogy mi lehet!

Idézek a C. leveléből: „B.-vel kapcsolatban semmi hiba, csak annyi, hogy nekem rossz előérzetem van, és arra gondolok, kár lenne érted. Utóvégre a te privát ügyed.

E. véleményem szerint egy nyafogós, kiállhatatlan természetű, nagyon is számító kis... embertársunk.”

Én kértem rá, hogy írja meg a véleményét. Különböző írtam egy levelet E.-nek osztálytársi alapon, hogy ne zavarjon.

1. A kínai vendéglő a Nan Jing és a Minerva hotel restije. Amikor a nyáron a fővárosban voltunk, ott szálltunk meg. Nem annyira elit, mint amennyire drága. 500 lej egy kiadós vacsora.

2. Keresünk valami szimpatikus helyet, ahol jó a kaja. Szerintem az a fontos. Azután még el lehet menni egy bárba, ahol ihatunk valamit.

3. C. vett két jegyet a XII. 29-i SEMNAL koncertre.

4. Most fejezem be a *Búcsú a fegyverektől* olvasását. Nagyon tetszik a cselekménye, és főleg az, ahogyan mesél az író; a mondatok, az egyszerű, szép mondatok. A szerelem benne kissé romantikus, de mintha így lenne ez jól. Tetszik, milyen nyugodt életet élnek. Gondolom, te is olvastad. Erre a könyvre 10-est adok.

Puszi.

Írj hamar!

FRIENDS

X. 4.

Kedves F.,

Összevissza osztottak, és Csaba a fölöttem lévő emeleten van. Iskolában vagyunk, és nagyon szigorúan veszik a dolgot. Első napnak október elsejét számítják. Fiatal vezetőink elsőévesek, és nagyon igyekeznek. Úgy néz ki, hogy az eskü után is b...gatni fognak. Vizsgázni fogunk elméleti és gyakorlati tudnivalókból. Hét emberem van, de csak papíron.

Nem nagyon van mit írjak, mert elég kínosan telik, és főleg lassan. Kéthetenként írok majd. Te is írd meg mindenfélét, ami történik a városban veled és az ismerősökkel. Időm sincs sok levélírássra, mert mindig takarítani kell. Most jut eszembe, hogy nem tudom a címedet, és Csabával, aki tudja, csak kétnaponként találkozom. Üdvözlettel,

Jó.

X. 8.

Kedves Jó!

Azzal kezdem a leveletemet, hogy boldog névnapot kívánok. Egyik neved szerint ma van. Ez alkalomból kívánom, hogy olyan legyen a szolgálatod, amilyennek te szeretnéd.

Először is magamról. Mint szamár én vagyok az első. Elkezdtem a munkát. Elég jó. De fárasztó. Ezenkívül nekikezdtem a matekóráknak. Kissé soknak tűnik a semmittevésből, a lógásból melóba és tanulásba csöppenni. Este tízkor már olyan fáradt vagyok, hogy nem látok tisztán. Ötkor kelek, fél hatkor a megállóban vagyok. Ez megvisel. Hát még a matek! Csak most vettem észre, hogy fordítva, az utolsó oldalon kezdtem írni ezt a levelet. Az előbb a fáradságról beszéltem, hát íme a példa reá.

Itt nálunk az idő szar. Egyszer süt, aztán esik, fagy, mindezt egy napon.

Most jut eszembe, hogy első leveledből úgy vettem ki, nem röpdösöl az elégedettségtől. Na, de gondolj arra, hogy milyen lenne ugyanezt másfél évig csinálni. Esetleg gondolj arra, hogy júliusban a szálloda teraszán sört iszunk.

Itthon nincs sok hír, nincs, mit megírjak neked. Ismerősökkel nemigen találkozom. Legfennebb az a hír, hogy Mihály beesett egy négy méter mély gödörbe, és három helyen be kellett varrni a fejét. Eltört a jobb keze, meg minden. Nagyon rossz, mert ha véletlenül akad is időm, nincs akivel elmenjek meginni egy sört. Szóval azért akad, de azok nem ti vagytok. Rendben van, beleegyezem, hogy kéthetenként írj, én rögtön válaszolok. Ha valamire szükséged van, írd meg, és megpróbálom megszerezni. Váron leveled. Írj benne magadról. Kikkel vagy egy helyen? Kiket ismertél meg? Mivel telik az idő? Hogy álltok a kajával, a szabadidővel, a kockázással? Írd meg, hogy néz ki új ruhájában Csaba, mindenféléről írj.

Különben a magyar-francia EB selejtező Párizsban 0-1. Románia csoportjában a csehszlovák-svéd találkozó Pozsonyban 2-2. A svédek a 88 és 89. percben rúgták a gólokat.

Várom válaszod, s ha akarsz, következő leveleimben bővebben írok sportról.

Sok szeretettel, örök haverod

F.

X. 10.

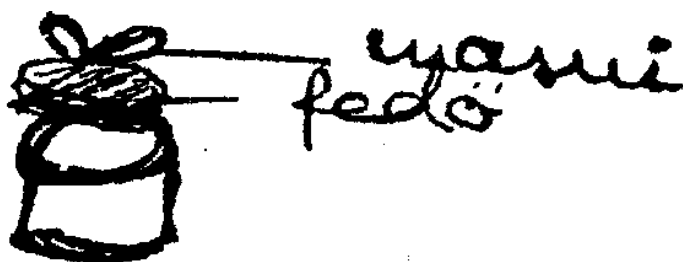
Kedves F.,

másodszor írok neked, nem tudom, első leveletem megkaptad-e. Ma megérkeztünk ide, ahol minimum egy hónapig almát és kukoricát szedünk. 50-en jöttünk és 25-en vagyunk egy 15 X 4 m-es szobában. Emeletes ágyakban alszunk, de meg sem tudunk mozdulni az ágyak között.

Ennek ellenére jobb, mint előbbi helyünkön, mert van tévé egy másik szobában, a vezető nem lakik velünk, a kaja jobb, van hideg zuhany. Tegnap, mielőtt elindultunk, fürödtünk.

Mindenhol nagy a kosz, de már kezdem megszokni. A pokrócok itt büdösek, a lepedők sárgák: pufajkában aludtam. Tíz napja ugyanabban az ingben vagyok, zoknit se cserélek olyan gyakran, mint otthon. Beszéltem telefonon a húgommal tegnap este, és említette, hogy szóba hoztad a pénzt a kalapra. Szóltam neki, és ha felveszed vele a kapcsolatot, ad 175 lejt.

Kérlek, vedd meg azt a kék kalapot, amit együtt láttunk. Még arra kérlek, hogy lehetőleg ne azt vedd meg, ami kinn van, és amit mindenki felpróbál, mert az eléggé látszik rajta. Kérj az eladótól egy ugyanolyan méretűt és színűt a raktárból, és kérd meg, csomagolja olyan kalapos dobozba. Ilyenbe:

Tudod te, hogyan kell ezt véghezvinni.

B.-nek persze ne szólj, mert neki szánom karácsonyi ajándéknak. Megveheted most is a kalapot, mert eláll addig. A többit idd meg az egészségünkre. Bízom abban, hogy elintézed az ügyet, és előre köszönöm. Írjál gyakrabban, mert máig még nem kaptam levelet senkitől sem. Üdvözlettel

Jó.

X. 13.

Kedves Jó!

Soha nem gondoltam volna, hogy ilyen hamar kapok tőled újra levelet. Ez alkalommal egyikünk sem hibás abban, hogy válaszom nem jutott el hozzád időben. Amint kivettem a leveledből, ti 9-en mentetek el, szombaton. Éppen aznap tettem fel a levelet. Tehát vár rád.

A kalapmesét vedd úgy, hogy el van intézve. Mindenesetre nem hiszem, hogy leányálom az életetek. Második leveledből kivettem, hogy ott, ahol most vagytok, jobb, bár ez sem lehet rózsás.

Én leálltam dolgozni, és Csaba edzője tanít matekből. Nagyon nehéz mindkettő, olyan egyből pottyantam bele, ezelőtt két héttel még nem is dolgoztam és nem is tanultam, s most itt van mindkettő a nyakamon. Minden éjjel 12-, fél 1-kor fekszem. Reggel ötkor kelek. Ne haragudj, hogy csúnyán írok, de nagyon sietek órára. De azt szeretném, hogy minél hamarabb eljusson hozzád ez a levél.

Apropó, mikor lesz az avatás? Csabától teljesen elválasztottak?

Itthon nincs semmi különösebb esemény. Nincs időm járni a várost és szórakozni. Szombaton, amikor szabad vagyok, tanulok, vagy bedőlök az ágyba, s ráadásul van egy kis barátnőm, 11-ikes. Ha van egy kis szabad időm, azt rögtön rápazarlom. Van ez így!

Várom beszámolódat. Minél aprólékosabban, minél sürgősebben. Sok szeretettel, öreg haverod,

F.

Ui. Ne csüggedj, gondolj arra, hogy júliusban a tengerparton sörözünk!

X. 18.

Kedves A.,

a tegnap kaptam meg képeslapodat, mondhatom, nem vártam. Gondolom, még mindig haragszol rám. Tudniillik azért, mert nem kísértelek ki az állomásra. Most biztos azt gondold, hogy félrebeszélék. De én tudom, hogy ez nem hatott kellemesen. Már előkészítettem neked egy levelet. El akartam küldeni. Igaz, kicsit lehangoló levél volt. Aztán meggondoltam magam, és félretettem. Életjelt vártam tőled, hiszen te vagy az, aki jogosan haragszik.

Nem szeretném habfehérre mosni magam előtted, hiszen te is tudod, milyen vagyok. Ha egy kicsit is ismersz, tudhatod azt is, hogy félig-meddig utálok ezeket a könnyfakasztó búcsúkat.

Végül is vedd úgy, hogy elaludtam!

Bocsánatot kérek pocsék írásomért. A pocsék szó vonatkozik a helyesírásra és a külalakra is, végül azt hiszem, fogalmazni sem tudok.

Remélem, ezek után nem hajítod el a levelet, hanem megpróbálsz kibetűzni.

Néhány dolgot, apróságot már hallottam rólad, rólatok. Kitől? F.-től! Volt nálam párszor. Ha még emlékszel, mi hárman el akartunk menni Váradra. Végül aztán csak mi ketten mentünk. Talán, mert nem voltam elég meggyőző F.-vel szemben. Én óvakodom belemelegedni akár-melyik kapcsolatba, mert erre már ráfáztam. Milyen Várad? Te jobban tudod. Viszont mi elég komoly összeggel mentünk vásárolni, de majdnem semmit sem kaptunk. Majdnem. Mert vettem egy könyvet (Nemess László: Ködoszlás) és 3 db ananásznektárt. És néhány apróságot. Az antikváriumban vettem egy angol-román szótárt. Lehet, hogy ez téged nem érdekel, de azért érdekes, miként képes az ember egyetlen délután elverni 300 lejt majdnem semmire.

D. nem dolgozik, és ez bizonyos mértékben idegesít, mert túl sok ideje van velem foglalkozni. Ezt nem szeretem.

Próbálok megfogadni a tanácsodat, és úgy gondolom, hogy most már nem vagyok olyan vas-kalapos, mint régen. Tartunk olykor kétnapos szüneteket, igaz, előtte csúnyán összekapunk, hogy azután annál inkább egymásra találjunk.

Velem tudod, mi van? Dolgozom. A gárda nagyon fiatal, majdnem velem egykorúak, és nagyon viccesek. A műveltségi nívóról ne beszéljünk. Egy-egy sikkes viccet egyszerűen nem képesek felfogni ésszel. Viszont jó paraszt humoruk van, és ez nem hasonlítható semmi máshoz. Széles látókörű folklór... Például, ha a csapat tagjai megtudják, hogy valamelyik társuk a budira ment, úgy viccelik meg, hogy mikor a legédesebben tojik, ráhajítanak két, vízzel teli egylejes zacskót. Ha nem vagy figyelmes arra, hogy mit csinálnak a hátad mögött, arra ébredhetsz: a sűrített levegős csövet a seggedhez tartják, és hirtelen megengedik a levegőt. Csak hat atmoszféra! Velem is megtették. Ebbe a viccbe már belehalt egy ember, de ez nem zavarja a fiúkat.

Hogyan beszélnek? Hát navétások. A társaság fele jó parasztosan beszél. A másik fele (majdnem a fele) otthonban lakik. Ilyesmiket mondanak: „N-ai prinți, ești animal fără dintî?”

A napokban voltunk kukoricát szedni. Zuhogó eső meg minden. Sár mindenfelé. Nyitott kocsiban vittek. Hideg volt. Reád gondoltam, mert a Csaba apjától tudom, hogy az őszi betakarítást végzitek. Még jó, hogy lefoglálnak, és nem vagy itthon, mert itt nagy az unalom. Párszor elmentem a restibe, de idegesített a társaság, így hát...

Apropó! Nem tudom, rosszul esik vagy sem, de láttam B.-t azzal a csóró szökével. Nagyon feszített a puffos dzsekidben. Mióta elmentél, már láttam néhányszor. Úgy veszem észre, hogy addig hordja a cuccod, amíg lerohad róla.

Ha már a nőkről beszélek... E. megint azzal a patkányszöke sráccal jár. Különb ezeket csak írom, remélem, nem vagy annyira hülye, hogy mellre szívd.

Néha fotózom, kicsit mindennap böngészem az angolt. Várom már, hogy elvigyenek ebből a civil életből.

Szeretnék egyszer elmenni hozzád. Úgy szerettem volna, hogy meglepetés legyen. De beszélve Csaba apjával, arra az elhatározásra jutottam, hogy megvárom, amíg befejezitek az őszi munkát. Ő ugyanis két napig kereste a fiát. Írd meg, mikor menjek, hogy legalább pár percet beszélgessünk.

Örvendenék, ha válaszolnál erre a levélre. Néhány sort egy képeslapra. Levelet majd csak akkor íráj, ha időd engedi, és lesz mondanivalód.

Gondolom, elég kevés az idő. Számolod-e a napokat? Vettél méterest, és azt vágod centinként?

Ha van valami kérésed, csak írd meg bátran, ha módomban áll, teljesítem. Ha valamire szükséged van, írd meg, hogy postára tegyem, vagy személyesen vigyem. Remélem, még van annyi időm, hogy legalább egyszer lássalak, mielőtt elcipelnék.

Ha netán hazajönnél szilveszter előtt, amit nem nagyon hiszek, kérlek, keress fel. Írd meg előre. Remélem, már nem haragszol olyan nagyon reám. Sokszor csókol a távolból

C.

X. 21.

Kedves F.,

ma este kaptam meg X. 13-ai leveledet. Örülök, hogy hasznosan töltöd idődet és dolgozol; annak pedig még inkább, hogy tanulsz. Ne bánkódj, mert az elején nehéz, fárasztó. Azt ajánlom, hogy nagyobb hangsúlyt fektess a tanulásra, pénzt még kereshetsz azután is. Az is jó, hogy barátnőddel kívánod a tartós, kiadós kapcsolatot.

Ma kaptam B.-től két levelet, és az utóbbiban azt olvastam, hogy ide akartok jönni 30-án. Úgy tudom, hogy ez szombatra esik. Az a helyzet, hogy mi hétköznapi, és gondolom, vasárnapokon is, reggel 6-kor kelünk, és este hatig dolgozunk. Így csak estére jöhetnek pár órára. Ajánlom, hogy vasárnap gyertek, hátha nem dolgozunk. Ha dolgozol, akkor nem jöhetsz. A legokosabb, ha elhalasztjátok a látogatást, és csak november elején jösztek. A kukoricát ezen a héten befejezzük, azután almát szedünk, de az sem tart sokáig. Pontosan megírnám, mikor jöhettek, de nem tudom, nem tehetem.

A kalapbeszerzést előre is köszönöm.

Van itt egy fővárosi, egy aradi és egy tîrgovişte-i, akikkel (jól) jobban megértem magam, és többre értékelem őket másoknál. A hangulat jó. Hülyéskednek, viccelnek, énekelnek, de hülyére sokat is dolgozunk. Pénteken a fürdő előtt elvittek egy sörre, kedden kilógtunk egy taggal egy sörre, szombatom pedig ittam 100 ml CENTAUR-t (APERITIV AMĂRUI-t). Ajánlom figyelmedbe, mert nagyon finomnak vélem. Van tévénk is, tegnap néztem a meccset.

Még egyszer azt mondom, gondoljátok meg, és gyertek inkább későbbi időpontban. Tésztát hozhattok ipari mennyiségben. Édességet, cukorkát, pixbetétet, borítékot, bélyeget. Ezeket B.-nek is megírom. Szerdán majd felhívom innen, addig határozzátok el, mit csináltok. Beszélj meg B.-vel a szilvesztert is. Nem kell sok embert meghívni. Szerezzetek be nekem valami MAMAIÁ-t, ROZAFÁ-t, MALAGÁ-t, CENTAUR-t. Ha netalán találkozol T.-vel, kérdezd meg tőlük is a szilvesztert. Ha ide utaztok, L.-t és a többieket nem kapjátok el, ez is egy szempont. Hozzatok egy üveg mustot!

Beszélj szerda estig B.-val. Üdvözöllek

Jó.

X. 23.

Kedves Jó!

Ma csütörtök. Most kaptam meg leveled. B.-vel már eldöntöttük: csak avatásra megyünk, hogy mindnyájatokkal találkozhassunk. Délben, amikor a postát kivettem, hat levél volt a szekrényben. Rajtad kívül Csaba, Péter, Márton, István és Árpí írt.

A kalappal beugrott valami hézag. Amikor elmentem, hogy megvásároljam, nem volt olyan fajta, mint amilyent együtt láttunk. Szóltam Apámnak. Ő ismeri az üzlet főnökét, és beszélt a kalaposokkal. Megnyugtatták, hogy a november eleji szállítmányban lesz olyan fajta, és így hát félre lesz téve. Különben a húgoddal még nem vettem fel a kapcsolatot, majd elintézem vele.

Van egy érdekes hírem. Lajcsi apuka lesz rövidesen. Csodálom, hogy te még nem hallottál róla.

A szilveszterrel kapcsolatban B.-vel a megszokott társaságra gondoltunk: te, Csaba, Árpí, én, B. és még valami nőstények. És persze C.-ék, ha jönnek. Rövidesen szakítok annyi időt, hogy megkeressem őket. Ha van még valami tipped a meghívottakkal kapcsolatban, írd meg. Erről még beszélgetünk az esküd utáni szabad órákban. Egy, két, három, tíz sör mellett. De a beszerzést azért már el kellene kezdeni, mert te is tudod, hogy ez a legnehezebb része a dolognak.

Ember, küzdj és bízva bízzál! - mondá az öreg Madách. A mielőbbi viszontlátásig sokszor smárol

F.

XI. 4.

Kedves F.,

ma kaptam meg a leveledet, és most sietek a válasszal, mert áramszünet lesz.

Nagyon meglepett a hír Lajcsiról, nem tudom, mi lesz vele. A szilveszterhez annyit szeretnék hozzáfűzni, hogy nem kell megint olyan tömérdek kaját készíteni. (Egy pár szendvics, majonézes gomba, karfiol, valami töltött káposzta vagy főtt kolbász, ilyesmik.) Ezt ti döntitek el. A piát is. Erről még beszélni fogunk.

Minden igyekezeted fektesd abba, hogy elegendő spinit hívj meg. Ez a legnehezebb rész. De úgy is jó lesz, ha nem lesznek nők, hanem megpróbálunk szórakozni magunkra: mesélnivalónk van elég.

Ezeket B.-re és rád bízunk.

A kalappal kapcsolatosan: ha november elején kapható lesz, akkor minden rendben. Hogy a húgoddal találkozz és elkérd a pénzt, menj be a suliba, amikor futja az időből.

Válaszod a régi címünkre várom, innen 13-án megyünk el.

Én nagyon jól vagyok. 6-kor kelek, amíg világosság van kinn, dolgozom; most már könnyebb a munka.

Nincs semmi újdonság, nincs mit írjak.

Írjál te valami új híreket magadról, a melóról, a tanulásról. Lehet, kölcsönzök valami komolyabb összeget (kb. 500) tőled, ha van neked is parlagon heverő tartalékpénzed, mert szeretnék egy pár lemezt venni valami fővárosiaktól. Üdvözöllek

Jó.

XI. 9.

Kedves A.!

Több mint egy hónapja várom a válaszod. Ha ez a levél eljut hozzád, kérlek, válaszolj.

Ha megkaptad volna előbbi levelem, és megharagudtál, és nem akarod, hogy írjak, akkor is küldj egy képeslapot, legalább tudjam, mi a helyzet. Nem tudom, mikor kapok újra hírt rólad. Nem tudom, megérkezik valaha is ez a levél hozzád?

Addig is (amíg választ nem kapok) sokszor csókol,

C.

XI. 14.

Kedves D. és C.!

Nem hittem, hogy levelezőlapomra válaszolni fogsz; ugyanis azt szerettem volna tudatni veled, hogy máshová visznek mezőgazdasági munkára. A lap írásakor még nem tudtam új címünket.

Ma éjjel érkezünk vissza, ahol leveleid vártak. Bocsáss meg, de kellemetlen félreértés áldozatai voltunk, csakis az én hibámból. De semmi baj, az a fontos, hogy megkaptam leveled. Úgy látom, elég borúlátóan szemléled a világot, és azt gondolod, hogy megharagudtam, amiért nem kísértél ki.

Ne foglalkoztasson többé a dolog, mert hozzád hasonlóan én sem szeretem a nagy létszámú, könnyes búcsúkat. Ha jól meggondoljuk, nincs értelme annak, hogy kikísérj: 9 hónap múlva otthon leszek, csak az a baj, hogy addigra téged visznek el.

Befejezésül: nincs semmi harag; nem vártam el, hogy kikísérj. (Csak apám vitt le az állomásig a kocsival.)

A leveledet olvasva pedig jóleső melegség, elégedettség és a régi idők utáni epekedés öntött el. Hidd el, írásod és a levél külalakja nagyon tetszik (hisz a régi, a megszokott, többen is felfigyeltek, és dicsérték mind az írott, mind pedig a nyomtatott betűk formáját).

A fogalmazással semmi baj; a helyesírás pedig megbocsátható. Az én levelemről pedig tudom, hogy külalakja nem a legpompásabb, de szebben nem tudok írni.

Amikor a váradi útról beszéltetek, nem gondoltam volna, hogy valaha lesz belőle valami. Remélhetőleg jól telt; a pénzösszeg nagysága lepett meg. Nem tudom elképzelni, mit akartál vásárolni ilyen nagy összegből. Ne vedd rossz néven, de a lelkem mélyén örülök, hogy nem költötted el a pénzt; feltéve, ha nem egy ismert áru megvételét illetően otthonról eltervezett tárgyat akartál megvásárolni (elég csavaros mondat, de érted a lényegét).

Lehangolt viszont, hogy nem szereted, ha D. túl sokat foglalkozik veled. Hidd el, örülnöd kellene, hogy ő foglalkozik veled. Igazi jelentőségét csak akkor fognád fel, ha nem törődne egyáltalán veled, ha neked kellene a társaságát keresned. Halványan dereng előttem valami, de nem egészen emlékszem, mit jelent az, hogy ne légy annyira „vaskalapos”. Annak viszont őszintén örvendek, hogy egy-egy szünet után egyre inkább egymásra találtok. Gondolkodj mindig higgadtan, lásd tisztán a dolgokat, és ápolj kapcsolatokat. Számodra főleg, de számomra is annyira megszokott állapot az együttlétetek, hogy nem lenne elképzelhető a kapcsolatotok megromlása. Úgy hiszem, ezért csakis te felelsz.

Azt hiszem, haragudni tudnék rád, ha a te hibádból összekapnátok, idegesítenétek egymást. Remélem, nem veszed rossz néven a fennebbi atyáskodást, de valószínűleg irántatok érzett aggodásom oka a távollét, az, hogy rég nem beszélgettünk, és nem volt alkalmam megfigyelni benneteket.

A munkahelyed leírásából arra következtettem, hogy javult a moráloed, nem találoed unalmasnak, fárasztónak a munkát meg a társaságot. Az is méltánylandó, hogy a fotózásra és az angolra is kerítség időt.

Jól esett volna, ha meglátogatsz, de apámnak is meg F.-nek és B.-nek is azt írtam, hogy nem érdemes, mert a vonatozáshoz már hűvös az idő (sokba is kerül); eskütételünk XII. 5-én lesz, és akkortól a szabadságig (XII. 27.) már nem sok napot kell elmarháskodni. Ha nem visznek addig el, én felkereslek, ha gondolod, együtt szilveszterezhetünk.

A nőekkel kapcsolatos véleményeid nem zavarnak, csak azt veszem észre, hogy még mindig rosszmájú vagy B.-vel szemben. A dzsekim ne sajnáloed, mert nem ajándékba adtam, hanem eladtam neki; hadd viselje egészséggel, mert szerintem jól áll rajta. (Remélem, nincs kifogásolnivalóloed a dzsekimmal kapcsolatban.)

Különben irtó rendes, több levelet váltottunk, sőt csomagot is küldött. Ha neked megfelelne, én, az ő nevében is, meghívnálak szilveszterezni őhozzá (F., Csaba, Árpí). Gondoljátok meg, és ha úgy látjátok, hogy jól telne, és eljőnnétek, szóljatok F.-nek vagy B.-nek. Tudom, hogy szereted a szilvesztert zárt családi körben átvészalni.

Válaszodban, kérlek, tárgyald bővebben a következő témát: miért vagy B. ellen, miért ellen-szenves neked; milyen előnyöket találsz E.-ben. Írj egy kis eszmefuttatást, és a véleményeden kívül arra is kíváncsi vagyok, mit tanácsolsz a jövőre nézve. Ha van időd hosszabb leveleket írni, szívesen elvitáznék egyről s másról veled.

Zenei téren semmi, teljesen ki vagyok esve. Egy fővárosi alaknál megrendeltem 12 nagy-lemezt; kérdés, hogy megszerzi-e.

PL. FLEETWOOD MAC: TUSK ÉS MIRAGE
STYX: PARADISE THEATER
NEIL DIAMOND: THE JAZZ SINGER
REC SPEEDWAGON: HIGH INFIDELITY
FOREIGNER: 4
SIMON GARFUNKEL - 2 lemeze
KENNY ROGERS
LINDA RONSTADT
ROXY MUSIC
STEVIE NICKS

Egy halom pénzre lesz szükségem, hogy az összezt megvehessem. Írjál, kérlek, egy pár zenei hírt is. Magamról és hülyeségeimről:

Egy szép épületekkel rendelkező, tipikusan német községben szállásoltak el. Reggel 7-től este 18 h-ig dolgozunk (kukorica szedése, háncsolása és lerakodása a teherautókról). Esténként el-ellógtunk a kocsmáig.

Ilyen téren senki sem panaszkodhat. Hülyeségeim: a könyvesboltból egy Emil Botta verses-kötetet, a kocsmából mérőpoharat, negyed liter szilvapálinkát tulajdonítottam el. Fölöttesünk is megtudta, és megígérte, hogy nemigen fog hazaengedni.

Nagy hasznodra válik itt az önuralom, a türelem.

Már nem jut eszembe semmi, így hát zárom soraimat, és kíváncsian várom válaszod.

P.S. Üdvözetem a mamádnak.

Ui. F. leveléből arról értesültem, hogy Mihály egy 4 méteres gödörbe esett; keze eltört, fejét bevarrták. Ha erről tudsz valami mást is, írd meg, kérlek.

Mindkettőtöket barátian csókollak

(ez azért szükséges, mert féltékeny természetű vagy!)

Csak viccelek.

Kedves E.!

Ma érkezünk vissza a mezőgazdasági kampányból, és nagyjából szabadnapunk volt, amit levélírással használtam fel.

Gondolom, nem veszed rossz néven, hogy levelet írok neked: úgy emlékszem, nem voltunk haragban a szeptemberi események után. Igaz, hogy azok után semmilyen kapcsolat sem volt közöttünk, de mostani levelemmel javítani szeretnék a helyzeten.

Úgy írok, mint osztálytársnak, nem gondolok a múltban történteke. Szeptemberben, azt hiszem, jogosan voltam kissé mérges rád, és nem tudtam még az osztálytársi viszony erejéig sem kapcsolatot fenntartani veled. Nem akartam beismerni magamnak, hogy velem is kitolhatnak, mégpedig ilyen ügyesen.

Ezért a cseles bosszúállásért minden csodálatom a tied, ez olyan csalafintán, olyan jól eljátszott szerep volt, amire csak egy nő lehet képes. Szinte örülök, hogy áldozata voltam egy ilyen gyönyörű átrázásnak, mert ilyesmit, a női ész ilyenfajta megnyilvánulását csak regényből ismertem eddig. Most a saját bőrömon tapasztaltam, amit nem akartam elhinni neked. Úgy emlékszem, amikor először szakítottunk, bosszút esküdtél. A szeptemberi dolgot a bosszú beteljesülésének fogtam föl.

Kicsit hosszúra nyúlt a filozofálgatás, de ha nincs is igazam, vagy másképpen történtek a dolgok, remélem, nem veszed rossz néven. Különben sem lett volna mit írnom azon a pár dolgon kívül, ami személyemhez kötődik.

Hallottam, hogy Árpi is írt neked, ezt természetesnek vélem, és részben ez bátorított arra, hogy én is zavarjalak.

Gondolom, az itteni élet nehézségeiről nem írhatok neked semmi újat. Eddig kukoricát szedtünk, iddogáltunk, és a könyvesboltból vásároltunk. Jól telt ez az egyhónapos kiruccanás.

Valószínűleg tudod, hogy eskütételünk XII. 5-én lesz, addig pedig alaposan kiképeznek.

Lehet, nem érdekelnek ezek a dolgok, én mindenesetre leírtam.

Abban a reményben, hogy válaszolni fogsz (nem látom ennek akadályát), adok néhány ötletet, hogy miről írájál. Pl. dolgozol-e, tanulsz-e. Mit hallottál osztálytársainkról? Ki udvarol neked? Milyen újdonságok, hírek keringenek a városban stb.?

C. írta, hogy látott egy fiúval. Csak ennyit hallottam felőled.

Üdvözetem szüleidnek. Azt hiszem, nem kellene megmutatnod nekik a leveletemet.

Üdvözetem:

A.

XI. 16.

Kedves A.!

Nagyon örvendek, hogy vége a mezőgazdasági munkáknak, más szóval a betakarítás nem áll boldogságunk útjába. Szerintem az élet olyan, mint egy hétfő hajnal: I DONT LIKE MONDAY! Remélem, nem felejtetted el a külvárosi patkány-együttes számát. Tudod, miként született meg ez a szám? Elmondanám. A részleteket nem jegyeztem meg, ám nagyjából a következő a STORY: egy 14 éves kislány délelőtt egy amerikai iskolában néhány osztálytársát és tanárját halálosan megsebezte egy Colt 45-össel. A helyszínre kirohanó rendőrbácsik közül jó páran ugyancsak bogyót kaptak. A rendőrkapitányságon, amikor megkérdezték, miért végzett ilyen szörnyű öldöklést, csak ennyit felelt: I DONT LIKE MONDAY!

Bírói döntés még nem született, amikor a fent említett együttes már elkészült a számmal, de a törvény nem engedélyezte az audíciót, nehogy a dal befolyásolja a hájfejú esküdteket.

Sajnos, a munka sok mindenre megtanított. Pl. arra, hogy létezik munka kenyér nélkül is. Ezt a fogyókúrázóknak, a cukorbetegeknek és a gyomorfekélyeseknek ajánlom.

A fizu 2300. Kurva hideg van. Pufajkában dolgozom.

Örvendek, hogy te sem szereted a búcsúkat, de azért akaratlanul is átérzem soraid között a szemrehányást. Igazad van abból a szempontból, hogy akármikor megtörténhet: egy „kis” ideig nem láthatjuk egymást.

Anélkül, hogy sírva fakadnék, nyugodtan állítom, hogy levelednek olyan jó hatása volt, mintha helyrehozott volna két évet az életünkből.

Mielőtt válasz érkezett volna tőled, már próbálkoztam néhányszor levélírással, és szociális meg kulturális szintkülönbségeket próbáltam felsorolni. Nem sok eredménnyel.

Közben pasztát kellett cserélnem. A művelet három napomba került, ugyanis éjszakás vagyok, és ez egy „kicsit” a feje tetejére állítja a programomat.

Levelednek megnyugtató hatása volt és van. A helyesírásra vonatkozólag a mondókám már ismered. Amit a levelem külalakjával kapcsolatban írtál, nagyon meglepett!

Váráddal kapcsolatos megjegyzésedre: útra pénzzel szeretek indulni. Nem úgy, hogy minden pénzem magammal viszem, hanem legyen nálam bőven. Erre még nagyapám tanított. Sohasem lehet tudni, hátha kisiklik a repülőgép, hátha elüt a hajó a központban... Az enyveskezűektől meg nem tartok.

D.-val kapcsolatban nem az a hiba, hogy sokat foglalkozik velem, mert ahogy telik az idő, egyre inkább belém rögződik a gondolat, hogy ez az ember életében ritkán megjelenő és hosszabb ideig tartó SZERELEM. De azért minduntalan felteszem, akaratlanul is felteszem a kérdést: vajon számára is ugyanezt jelenti kapcsolatunk!? Vagy csak az én önző szeretetem tartja bilincsben az akaratát? Éppen ezért, tanácsodra hallgatva, szeretném, ha nyílt szemmel járná a világot. És ami a legfontosabb, ne csak a szívére hallgasson, hanem próbáljon logikusan gondolkodni.

DEAR, nem veszem rossz néven az atyáskodást. Sőt...

Amit a munkahelyemről írtál, nem éppen így van. Te is tudod jól, „ha disznók közé keveredtél, te is korpakenyeret kell hogy egyél!” A klikkharc létezik, az emberek egymást fűrik. Majd ha dolgozni fogsz, te is átesel a „mindenki vezet mindenkit” gyönyöreire. Bár gondolom, hogy téged ez kisebb mértékben érint majd.

Viszont, ha nem lennének ők és a penész, nem tudom, ki enné meg a kenyerünket. Például most vagy négy hete pofaszakállat hordtam. A mester Úr megszólított, hogy vágjam le, mert nem szép. Hiába mondtam, hogy ez „országom” belügyeibe való beavatkozás és nincs benne a munkaszerződésben, meg hogy nem nőültem meg a gyárral stb., ő csak fújta: „Nyírd már le!” Nem akartam levágni. Aztán észrevettem, hogy leszálltak rólam, hát levágtam. Aprópó! Tudod, miket mondott? Azt, hogy életszemlélet és világnézet, és hogy nem méltó egy KISZ-tagra nézve...

Hiába hivatkoztam Fidel Castróra, meg Marxra és másokra: szerinte ez komolytalanság.

A látogatással kapcsolatban: Nagyon kitolódtam, mert most a két műszak időbeosztása a következő: 06-14 és 22-06. Szabad szombat? Mondjam vagy mutassam? Édes, mi?

A szilveszterrel kapcsolatban mindennel egyetértek veled, számomra csak az a fontos, hogy veled legyek.

B.-vel kapcsolatban semmi hiba. Csak annyit, hogy rossz előérzetem van, és arra gondolok, kár lenne érted. Végül is a te privát ügyed. E. véleményem szerint nyafogós, kiállhatatlan természetű, nagyon is számító kis embertársunk.

A jövő nőjével kapcsolatban mit is mondhatnék! Talán azt, hogy nézd meg az értelmező szótárba az ideális szócikkben írt dolgokat.

Most én atyáskodom. „A rendes ember otthagy csapot-papot, és a kocsmában tölti el a napot”. Kérlek, gondolj reám, amikor felöntesz a garatra. Én hónapok óta nem ittam semmi szeszeszt. Hiába, ha nincs állandó edzés, rá sem bírok nézni az italtra. Emlékezetemben még élesen élnek az ezzel kapcsolatos jó példák.

A „beszerzéssel” kapcsolatosan csak annyit, hogy vigyázz, nehogy a hobbyd elhatalmasodjék rajtad.

Annak, aki bánt, magyarázd el, hogy a malomkerék egyszer fenn, másszor lenn van, tehát forog, és jaj annak, aki ezt elfelejti, mert csak a hegyek nem találkoznak. Négyszemközt azt is mondd meg neki, hogy van egy bácsid, aki elég jól kezeli a kétkezes pofagyalt.

Kérlek, üdvözlöd nevében a szüleidet és a húgodat. Mihály végtagjai szépen gyógyulnak. Saját hülyeségéből esett az öntőgödörbe. Szerencsére nem volt benne egy kis forró acél. Behívását elhalasztották. Készül a felvételire.

Zene: Elég ritkán hallgatom a TOP-ot. Nagyjából a helyezés: G. Rafeety 6. Olimpia N. I. - Szívroham. Feljött újra az ULTRA-VOX, 2. hely. És megjelent az új Dike Strait nagylemez - Love over gold! Borítója: kék alapon, viharos égen egy villám cikázik át.

Vettünk neked 2 jegyet a Semnal koncertre. December 29-én lesz.

Barátian csókol a távolból D. és C.

Ui. Írd meg, hányadikán, mikor érkezel haza.

XI. 22.

Kedves A.!

Örülök, hogy így fogtad fel a dolgot, és írtál. Nem szeretek senkivel haragot tartani. Nem tudom, miért kellett az Árpí levele biztasson, szerintem gyerekes lett volna (legalábbis az én szememben) hallgatásod. Tanulj meg nagystílus lenni, ne váltsd magad soha aprópénzre, és engedj egy kicsit a büszkeségedből. (Mindenből megárt a sok!) Hidd el, a túlzott büszkeséggel nem leszel se nagyobb fiú, se jobban megbecsült. Hosszas gondolkodás után rájöttem, hogy a mi barátságunkból azért nem lett semmi, mert te túlságosan féltetted személyedet, nehogy én legyek az, aki szakítok. Azt hitted, hogy szakításoddal győzedelmeskedtél fölöttem. Hidd el, részemről még nagyon sokáig tarthatott volna kapcsolatunk. Szakítási módod adott erőt cselszövésemhez. Akkor nagyon rosszul esett, és elhatároztam: ha te ilyen kegyetlen vagy, akkor én is durván belekönyökölkölök a lelkivilágodba. Ne vedd rossz néven fenti soraimat, nem szeretném, ha osztálytársi viszonyunkat is romba döntenénk.

A következőkben megpróbálok válaszolni kérdéseidre. Dolgozni még nem dolgozom. Talán január elsejétől felvesznek egy raktárba. Addig is gyúrom a tanulást. Mindhárom tantárgyból tanárhoz járok. Elég nehéz mindenhol helytállni a követelményeknek megfelelően, ugyanis nagy lépésekben haladunk előre, és a nyár óta sokat felejtettem.

Udvarolni nem udvarol senki komolyabban. Aki próbálkozik, az nem tetszik nekem, akit pedig elfogadnék, az nem nagyon teszi magát tönkre miattam. Nem baj, majd csak kialakul ez is: nem minden egy férfi. Szabad időmben olvasok, színházba járok, és rengeteget kötök. Október végén külföldön jártam. Istenien telt. Láttam, ismerkedtem, szórakoztam. Amikor majd hazajössz és esetleg meglátogatsz, majd élőszóban elmesélem. Pillanatnyilag a szüleim vannak külföldön. Egy hétig egyedül voltam itthon. Az elején nehéz volt megszokni a nagy csendet és a hallgatást, később belejöttem, igyekeztem mindennap társaságba kerülni. Legutóbb az elektrósok gólyabálján voltam. Nagyon jól telt.

Az osztálytársakról nem sokat tudok. Miután elolvastam a leveled, felhívtam Sárít, hogy mondjon valami újdonságot. Attól, amit megtudtam, nem lettem okosabb. Dolgozik, és sárgasággal beviszik a kórházba. B. és F. nem dolgozik. Mari és pasasa a nehézgépgyárban, Béla és Sándor a gépgyárban, Géza szintén. A legújabb hír, hogy kémiára készül estire. Pali autószerelő. Most jött ki a kórházból, sárgaságos volt. Éva virul, Ica tanul és szerelmes, Ibi még mindig azzal a szőke pasassal jár. Petit talán nem viszik el bakának. Berta a kertészetben dolgozott, pillanatnyilag munkanélküli, Noémi szintén.

Itt zárom soraimat, várom mielőbbi válaszod:

E.

XI. 24.

Kedves D. és C.!

Tegnap kaptam meg leveled, aminek őszintén megörültem. Főleg azt értékelem, hogy mindig sokat írsz. Ne légy pesszimista; csak helyenként olyan az élet, mint a hétfő reggel. A szám keletkezésének történetét hallottam a rádióban, de kösz, hogy újra emlékeztettél rá.

Azt vettem észre, hogy állandóan foglalkoztat a munka gondolata, ami egyáltalán nem baj. Jó, ha az ember tudatosan dolgozik: gondolkozik azon, hogy mit csinál. A fizuért pedig irigyellek, majdnem függetlenül élhetsz.

Arról, hogy mit érez irántad D., úgy győződhetsz meg, hogy nem bilincseled magadhoz, hanem engeded szabadon cselekedni. Azt hiszem, hogy forró, elsőpró szerelem ügyében nincs baj. Már eléggé felnőttek vagyunk komoly, tartós kapcsolat kialakítására, amelyet nemcsak a szív, hanem az ész is vezérel. Ilyen hosszú kapcsolat nem romlik meg egykönnyen, főleg hogy eddig úgy láttam, minden pompásan ment. Egy-két hajbakapás elkerülhetetlen, sőt ajánlatos dolog. Nem tudom, miért, de így van jól.

A pofaszakáll körüli vita nagyon meglepett. Elég gyenge szellemi képességű mestered lehet.

De ahogy jobban belégondolok, úgy vélem, hogy nem állhatott olyan jól neked. Nem láttalak, így hát nem tudhatom biztosan, hogyan néztél ki. Éppen csak nem tudlak elképzelni pofaszakállasan.

A két SEMNAL-jegyet nagyon köszönöm, kérlek, tartsd meg, majd ketten elmegyünk.

Várom, hogy találkozzunk, hogy egy-két jót beszélgessünk, viduljunk. Szeretnék megrontani, és elvinnélek néha piálni, persze komoly felnőttekhez illően, csak sört, vermutot, gint, whiskyt meg hasonló dolgokat iszogatnánk. Semmiképp nem szeretnék berúgni. B.-t már meghívtam, ezennel pedig titeket is arra kérlek, hogy mielőtt januárban visszajönnék, vacsorázzunk együtt egy restiben. Ajánlj egy jó helyet, és írd meg, mi a véleményed.

Úgy képzeltem, hogy eszünk egy jót és finomat, egy süteményt, egy-két üveg finom bort iszunk. Lehet, hogy nevetségesnek véled, de mostanában ez az, amire vágyom. Szeretnék már abrosszal ízlésesen megterített asztalnál egy jót enni, majd cigifüstben elbeszélgetni.

Az alacsonyabb beosztású vezetők a legnagyobb ingyenélők. A magasabb rangúak olyanok, mint bármely polgár, tisztességesen viselkednek, eldumálgatnak velünk. De a kicsik beképzelték, utálatosak.

Ha ti is úgy akarjátok, hogy B.-nél szilveszterezzünk, akkor fel kéne vened a kapcsolatot F.-vel a piabeszerezés ügyében. Beszéljétek meg, hogy mennyit és mit vegyetek, B.-nek pedig javasoljatok a menüt illetően. Ha nem esik nehezedre, hívd fel, beszélj vele. Tedd ezt azért is, mert ő mindig fél a veled való találkozástól, érzi, hogy nem tetszik neked. Légy olyan jó, beszélj vele. Ha nem is kitűnő, de egyszerű emberi kapcsolatot tarts fenn vele, már csak értem is. Csak ennyire kérlek.

Ma már alig lépkedek 18 kilométer után. Vízhólyagos a talpam, dagadozik a bokám. Lassan közeledünk az eskütétel napjához. Remélem, utána könnyebbé válik az életem. Roppant lassan telik. Borzasztó nagy a honvágyam. Majd te is meglátod. Reggeltől estig állandóan zaklatnak. Olvastam két Hemingway-regényt és két Shakespeare-drámát.

Úgy érzem, hogy nem felejtettem el semmit abból, amit írni akartam, zárom soraimat, a mesei távolból csókollak

A.

LÁTOGATÁS

- Nem lesz könnyű megtalálni a fiát ebben a rengetegben - mondta az ügyeletes, és alaposan áttanulmányozta az apa személyazonosságját.

- Nyilván, nem lesz egyszerű dolog - mondta az apa. Tapasztalatból tudta, hogy az ügyeletessel nem szabad ellenkezni. Követelni sem szabad tőle semmit, mert ha megharagszik és elkezd hivataloskodni, az is kiderül, hogy nem jókor jött: a hivatalos látogatási idő nem most van, hanem később, talán nem is ma, hanem holnap.

- Nem járt még nálunk? - kérdezte a középkorú ügyeletes. Az apa látta az arcát, és amikor felpillantott, hogy a személyazonosságában lévő fényképet az eredetihez hasonlítsa, sikerült a szemébe néznie.

- Csomagot hoztam... - érvelt az apa, mintha ezzel akarta volna pártjára állítani az ügyeletest. Mert, ugye, a csomag nem várhat. Élelem van benne, egy aggódó anya főztje; az utazás valószínűleg már megviselte, némileg megváltoztatta a hazai ízeket, ezért jó lenne, ha minél hamarabb eljutnának ezek a falatok a fiúhoz.

Az ügyeletes még egyszer végignézett az apán. Tudta már róla, hogy messziről jött. Az apa nagykabátja és szőrmesapkája azt is elárulta, hogy más évszaktól érkezett. Az ügyeletes a szoba falához támasztotta a csomagot, és zsebkendőjével itatta gyöngyöző homlokát.

- Két hónapja nem láttam a fiamat - mondta elgondolkozva. Már nem akarta megnyerni az ügyeletes jóindulatát, nem kívánta a sajnálatát. Elszántan állt a kapusszoba előtt, majd oldalt fordulva, az aszfaltjárdáktól mutatós udvart vizsgálta.

- Elküldök egy gyereket - mondta az ügyeletes. Emberséges volt a hangja.

Tíz perc múlva tért vissza a küldönc a válasszal:

- Ilyen nevű fiút nem ismernek nálunk - mondta, és a vállát vonogatta.

A kapusszoba ajtajával szemben padsor húzódott. Az ügyeletes hellyel kínálta az apát, és maga ment a fiú keresésére.

Negyedóra múlva csinos katona közeledett a sétányon a kapu felé. Az apa a szemüvegéről ismerte meg fiát. Lassan, méltóságteljesen lépkedett. Az apa szerette volna átugrani a közöttük húzódó rózsabokrokat. Felemelte a karját, és intett. A fiú csak a szemével intett vissza.

A kapuban megjelent egy tiszt, az ügyeletes tisztelgett. A fiú zubbonya felső zsebében kotorászott, de sem a tiszt, sem az ügyeletes nem törődött vele. Két rózsabokor között az apa látta, de nem akart hinni a szemének: fia az otthoni, fekete fordítottbőr papucsában csoszogva közeledett a találkozóhely felé.

- Mi történt? - kérdezte az apa, miután megölelte és megcsókolta fiát.

A fiú kissé ijedt szemébe nézett, és arra gondolt, hogy talán saját meghatódottságával idézte elő fia különös viselkedését. Az az igazság, hogy ritkán csókolta meg fiát; nagy örömkre, nagy alkalmakra tartogatta ezt a fajta érzelmnyilvánítást. Most szemüvegük is összekocant a lendülettől.

A fiú igazolványt vett elő zubbonya zsebéből. - Három napra felmentettek, mert feltörte a lábamat a bakancs. De már gyógyul...

- Hogyhogy feltörte? - értetlenkedett az apa, és bosszúsan nézett a fiára. Mint amikor hiányzó házi feladatát kérte számon vagy a késői hazatérést. Úgy tett, mint aki idejében beoltatta egy betegség ellen gyermekét, s nem az orvos, nem az orvosság, hanem maga a gyermek volna hibás és felelős azért, hogy mégis megbetegedett.

- Tele lett a lábam vízhólyaggal - magyarázta a fiú. - Az egyiket a talpamon ki kellett vágni. De már gyógyul...

Késő délután volt. Szép őszi délután, amikor estefelé gyorsan fogy a fény, és frissen szántott földek illatát, zörgő leveleket sodor magával minden gyenge légáramlat.

Az ügyeletes azt ajánlotta, hogy menjenek be a látogatóknak fenntartott szobába. Az apa gyorsan kibontotta a nagy kartondoboz fedelét, hogy az ügyeletes ellenőrizhesse a csomag tartalmát. De az ügyeletes intett, hogy nem fontos; elhiszi, hogy az apa sem italt, sem romlott élelmet nem hozott a fiának.

A látogatóknak fenntartott terem tele volt műanyag borítású asztalokkal és székekkel. Az ajtó melletti sarokba húzódtak. Az apa gyorsan felsorolta a csomag tartalmát, és megnyugtatta a fiát, hogy amit kért, mindent megszereztek.

- Most pedig mesélj! - mondta az apa a fiának.

- Jól vagyok.

- Tényleg?

- Tényleg - mondta a fiú. Félénkséggel vegyes megilletődöttsége eltűnt. Levette fejéről a meleg téli sapkát, és erős, hosszú ujjával beleszántott két centiméteres, zsíros hajába. Az apa látta, hogy a fiú keze koszos. Nem most piszkolhatta össze, a munka nyoma itatódott mélyen a bőrébe. Nem merte figyelmeztetni. Félt, hogy megsértődik. Hiszen otthon a naponkénti kétszeres fürdésről akarta leszoktatni, mert féltette, nehogy piperkőccé válják.

- Reggel csak fogat mosok - mondta a fiú akaratlan dicsekvéssel.

- Kevés az idő?

- Nincs víz.

- Hogyhogy nincs víz?

- Nincs nyomása.

- Ez máshol is megtörténik.

- Meg.

- Különben?

- Semmi különös. Telik az idő.

- Kibírod?

- Ki.

- Van valami problémád? Beszéljek-e a tiszttel?

- Nincs miért. Rendes ember. Kijövünk vele. Nemrég kötelező bőröndvizit volt. Senkitől nem vett el semmit. Mások piszkálódtak. Holnap lógyakorlatunk van, megkért, hogy ne maradjak le, ha tudok, menjek velük tornacipőben.

- Vállaltad?

- Igen.
- Tornacipőben?
- Már nagyjából begyógyult a lábam.
- Hogyan nagyjából?
- Már csak ragtapasz van rajta. Három napig lötyöghetek a hálóban...

Az apa arra gondolt, hogy mielőtt útra engedte a fiát, egy lepedőt négybe vágta. Fülébe csengett a vászon visítása. „Tudsz-e kapcát kötni?”, „Tudok!”, „Honnan tudnál?”, „Nem nagy dolog.” „Na, nem baj. Megtanítlak.” Emlékezett, hogy a fiúnak egyből sikerült helyesen lábára tekernie a lepedővászon darabot. „Ha sért a csizma, használd a kapcát!” „Bakancsot adnak.”, „Bakancsba is lehet...”, „Jó.” És mégis felsértette a lábbeli.

- Mondtam, hogy vigyázz! - mondta az apa, de nem szemrehányóan, mert hitte, hogy a háromnapos felmentés alatt helyre jön a fiú lába.

- Hány óra? - kérdezte a fiú.

- Mindjárt hat - felelte az apa:

- KISZ-gyűlésünk van - magyarázta a fia -, s ha már felmentettek a gyakorlatozás alól, erről nem hiányozhatom.

- Jól van, menj. Mondd, hogy apád vár reád...

- Hát akkor megyek.

- Várlak!

Közben új látogató érkezett. Kucsmás falusi ember nagy és valószínűleg súlyos fabőröndöt cipelt. Lecsapta az egyik asztalra a kucsmáját, és panaszkodott. Már két órája keresi ezt a helyet, valaki rossz irányba térítette, és a kis elemózsia, vagyis hát a bőrönd cipelése már nem neki való. Kopasz fején izzadsággyöngyök éktelenkedtek.

Később cingár legény lépett a szobába egy férfi meg egy gyerek kíséretében. Az apa hiába figyelte beszélgetésüket, nem tudott rájönni, milyen rokonságban lehet a férfi és a gyerek a fiúval. Hogy valamivel elfoglalja magát, táskájából elővette a menetrendet, és egy noteszlapra felírta a hazafelé tartó vonatok indulási idejét, valamint azokat az állomásokat, ahol szabadságos útján a fiának át kell majd szállnia. Majdnem végzett a munkával, amikor észrevette, hogy sietségében a tavalyi menetrendet hozta el magával. Közben bejött a szobába egy kislány és utána egy falusi képű legény. A kislány kislábosban meleg ételt tett a legény elé az asztalra. Amikor a legény végzett az evéssel, leült vele szemben, az asztal túloldalán, könyvet és füzetet szedett elő aktatáskájából. Az apa rögtön kitalálta, hogy matematikai feladatokat oldanak meg együtt. Később egy másik lányka rágógumit hozott és újabb feladatokat. Közben sűrűn nyílt az ajtó, egyenruhás fiúk jöttek, egy vagy több, postára adandó levelet hoztak. A lányok elvették a fiúktól a leveleket, és matematikafüzetükbe tették. Aztán egy dzseki fiatalember jött be a szobába kulcsait zörgetve, és könnyörtelenül kifaggatta mundérba öltöztetett öccsét. Úgy látszik, hogy elégedett volt az öcs válaszaival, mert kiment, és kisvártatva tele műanyagzacskóval tért vissza.

Az apa körbejárta a szobát, és elolvasott minden feliratot, amelyek a falragaszokon és fakeretbe foglalt gépelt papírlapokon voltak. Megtudta többek között, hogy előzetes értesítés nélkül nem hívhatja telefonhoz a fiát. Közben megéhezett. Letörte a fiának hozott vekni egyik végét, és apró falatokban megette.

A KISZ-gyűlés pontosan egy órát tartott. A fia csomaggal tért vissza. Megmutatta, hogy milyen kalapot vett a kislánynak, majd vigyázva visszatette a kalapot a kartondobozba. A dobozt az apa átkötötte spárgával. A fiú egy üveg muroklevet is hozott, amit az apa a táskájába tett.

Leültek egymással szemben a keskeny kis asztal két oldalán.

- Nehéz? - faggatózott újra az apa.

- Nem nehéz - mondta a fiú.

- Mutasd a lábad. Húzd le a zoknid!

- Hát nem hiszed el nekem, hogy csakugyan begyógyult már?

Az önérzet némi vért pumpált a fia arcába. Az apa mindig szigorúan ügyelt arra, hogy bizalmatlanságával ne bántsa a fiát. Ő maga is rendkívül érzékeny volt, és minden áron azt szerette volna, ha a fia sem kételkedne soha benne. De azért néhányszor akaratlanul is megsértette a fiút: féltette, hát kételkednie kellett benne. A fiú arca ilyenkor elborult, a szeme könnybe lábadt. Ezt szégyellve, idegességében még jobban elérzékenyedett.

Az apa újra a fia arcába nézett.

- Elhiszem - mondta megnyugodva.

Két egymáshoz hasonló férfi ült egymással szemben. Az apa rákönyökölt a fehér asztalra, tenyerébe hajtotta a fejét, és az utazástól fáradtan, de elégedett örömmel nézett a fiára. Biztatóan rámosolygott, közben azt gondolta, hogy majd elmondja a feleségének: ügyesnek és szépnek látta a fiukat; a posztóruha nem lötyög, hanem feszül rajta, derekán szoros a szíj. Karcsú, de erős, és semmi sincs benne a szemüvegesek sutaságából.

- Nemsokára letesszük az esküt. Utána biztosan még könnyebb lesz...

- Ügyes vagy! - mondta az apa, és hirtelen evés közben szerette volna látni a fiát. Büszke volt arra, hogy ingyencsúszát is éppen úgy örökölte tőle, akár a főzéshez való ösztönös hozzáértését.

- Majonézes albán csigát hoztam egy üvegben. Azt edd meg előbb. Aztán a prézlishúst, aztán...

- Persze - bólintott a fiú, és mosolygott. Mosolyában benne volt, hogy mulat az ő atyáskodásán.

- Egyél - biztatta.

- Most nem tudok. Későn ebédeltünk. És két adag paszulyt vágtam be.

- Két adagot?

- Tudod, hogy szeretem. Nálunk önkiszolgálás van, hát beálltam másodszor is.

- Nem fogytál.

- Nem fogytam.

- Akkor majd később eszel. Megkínálod a fiúkat is?

- Megkínálom.

- Itt maradhatok holnapra, és beszélhetek a feletteseddel.

- Az csak rosszabb. Meg nincs is miért!

- Ahogy gondolod... Anyád kétszáz lejt küldött. Még jó, hogy eszembe jutott.

Az apa előkotorta belső zsebéből a pénzt.

- Nektek jobban kell most... - utasította vissza a fiú.

- Anyád úgy osztotta be, hogy ennyi jutott neked.

- Valóban nincs szükségem pénzre. Nemrég küldtetek.
- Elment az már adósságra... Vedd el.
- Nem veszem el.
- Nem vihetem vissza. Tudod, milyen anyád...
- De csak vidd vissza. Amikor hazamegyek szabadságra, akkor is kell majd.
- Lesz akkor is, ne félj. Nagyanyád is adni akart egy százast, de lebeszéltem róla. Azt mondtam, tartsa meg év végére, amikor hazajössz.
- Akkor valóban jól fog majd.
- Na, akkor itt hagyom a felét. Tedd el ezt a százast.
- Köszönöm.
- Nincs mit.
- Mikor van vonatod?

Az apa az órájára nézett.

- Fél óra múlva. Később is van, tíz után.
- Nem késed le?
- Nem. Közel van az állomás.
- Valóban közel van, de azért idejében ott kell lenned.
- Hát akkor megyek. Mit üzensz?
- Megírtam már mindent.
- Írj az öregeknek is. Tudod, milyenek: várják.
- Eddig is írtam volna, de nem mindenkinek tudom a pontos címét.
- Megírom, mihelyt hazaérek.
- Mikorra érsz haza?
- Ha minden jól megy, szombatra.
- Hát akkor indulj.
- Megyek, fiam. Aztán írd, ha valamire szükséged van. A csomagban találsz majd papírt, borítékot és bélyeget.
- Írok majd.

Az apa felállt, összegombolta nagykabátját, fejére igazította prémes sapkáját.

- Füle van a doboznak, ott fogd - mutatta a fia. Felkapta a táskáját és a kalapos dobozt. Előreengedte fiát az ajtóban. A lépcsőn a fiúhoz hajolt, és megcsókolta mind a két arcát. Nem foghattak kezét.
- Szervusz, fiam!

A fiú eltűnt az épület felé vezető sötét sétányon. Az apa köszönni szeretett volna az ügyeletesnek. A kapusszoba kicsiny ablakán át látta, hogy már más a szolgálatos. Biccentett, és kilépett a zöldre festett fémkapun. Sietett.

Az apa mindig sietett, hajtotta magát. És sohasem bánta, hogy sietnie kell.

TOVÁBBI LEVELEK

Kedves E.!

Néhány napja kaptam meg leveled, de csak most van időm válaszolni. Kedden a lőtérén voltunk. Mire hazaértünk, mindenki hullafáradt volt. Szerdán kb. 18 kilométert gyalogoltunk. Csütörtökön pedig orvoshoz mentem, mert vízhányós lett a lábam. Háromnapos felmentést kaptam. Pénteken tornacipőben baktattam a lőtérig.

Moráloamat emeli, hogy csütörtökön meglátogatott apám. Gondolom, ennyi elég az itteni életemről.

Különben borzasztó lassan telnek a napok, nő bennem (és másokban) a honvágy. Szeretne az ember egy igazán aludni, egyet fürdeni, jókat enni, inni, kényelmesen öltözni.

Más. Nem értek veled egyet abban a kérdésben, hogy miért nem volt tartós a kapcsolatunk. Annak ellenére, hogy már lényegtelen az ügy, szeretném, ha tisztáznánk a dolgot.

Először is, kérlek, hidd el, nem tartozom azok közé az ifjak közé, akiknek sérti a büszkeségét, ha elhagyja őket a partnerük. Más előtt sem szeretem hangsúlyozni azt, hogy melyik fél hagyta ott a másikat. Szerintem ez lényegtelen. A fontos az, hogy egyiküknek sem felelt meg valami, nem tetszett a kapcsolat, és ezért elváltak útjaik.

Lehet, azért gondold, hogy győzedelmeskedtem első szakításunkkor, mert ez általában így szokott történni. Nem tudom, észrevetted-e, hogy nem kérkedtem azzal, hogy én hagytalak el. Nem is lett volna miért. Ha így történt volna, akkor azt jelentené, hogy én csak azért barátokoztam, udvaroltam neked, hogy elhagyhassalak, és legyen mivel aztán dicsekednem. Nem tűnik ésszerűnek.

A velünk egykorúaknál már nem hiszem, hogy fontos az a tény, hogy ki kit hagyott el. Az az elsőbrendű, hogy a pár összeveszett, vagy abbahagyták, ahogy akarod. Remélem, megértetted, mit szeretnék közölni veled! Ma nem nagyon megy a fogalmazás. Úgy írok, olyan körülményesen, mint egy kisiskolás.

Azt sem hinném, hogy büszke ember lennék. Inkább azt tartom helyesnek, hogy túlzott az önbizalmam: kissé öntelt vagyok. Sok esetben ez nagyon jól fog, persze van, amikor az embert beképzeltnek minősítik.

Már mindegy. Végigjátszottuk a játékot, megbosszultad magad, én pedig természetesnek fogadtam azt, ami történt (nem megy, nem jönnek a helyes kifejezések). Különben kívánok sok sikert a tanuláshoz, gondolom, most már siker koronázza fáradozásod. Úgy látom, az osztály eléggé szétszóródott, pár év múlva egyesekről már semmit sem fogunk tudni. Pedig ezután is kellene az összetartás, az, hogy figyeljünk, vigyázzunk egymásra. Így sokkal könnyebb volna mindannyiunknak. Látom, némelyek elég jól töltik napjaikat: nem dolgoznak.

XII. 27-én kapunk szabadságot. Még 31-e előtt szakítok időt arra, hogy felkeresselek, hogy mesélj majd utadról, élményeidről.

Evvel be is fejezem levelem, látom, nem vagyok formában, és gyengén fogalmazok. Nem tudom, miről, de azért íráj valami érdekességről:

A.

XI. 28.

Kedves közlegényünk!

Hazaérkezve tanulmányoztam a menetrendet, és úgy tűnik, hogy a reggeli vonat rövid idő alatt hazához. A mellékelt táblázaton megtalálod az összes igénybe vehető vonatok indulási idejét. Gyorsvonattal gyere. Érdeklődd meg, válthatsz-e elővételben ott nálatok gyorsvonati helyjegyet. De azt hiszem, helyjegy nélkül is utazhatsz, ha zsúfoltak lesznek a vonatok. Ha nincs más, gyere éjszaka.

Felétek az ellátás is jobb, mint nálunk, vásároltam szalámit. Jobb, mint nálunk. Láttam 6-7-féle jó bort, olyat, amiből nekünk egyáltalán nem hoznak.

Most rajtad a sor, írd szépen mindenkinek. Íme a pontos címek...

Írd meg, mi van a lábaddal. Hogyan sikerült a vizsga, a felszentelés.

Miután kiléptem töletek, az állomásra mentem. A hétórás személy éppen egy órát késett, így aztán lemondtam a továbbutazásról. Megkerestem a szállodát; enni is kaptam, és megkóstoltam a Zarándi sört. Ez is jobb, mint a mifelénk gyártott lötyty. Reggel körbejártam a várost, láttam két századot masírozni. Téged nem láttalak, pedig nagyon figyeltem a tornacipődet. Szombaton értem haza. Ma vasárnap.

B.-vel beszéltem, eljön majd a kalapért, ha nem tud, a héten ügyis feléjük járok, és beviszem neki. Orvosi vizsgálatokat végez, hogy munkába álljon. Mondta, hogy látott vermutot. Én is láttam utamon, ha tudom, hogy kell nektek, vásároltam volna. Na, de így is lesz.

Most végre itt is napos idő van. A fűtés gyatra. 14 fok van a szobánkban. Várunk haza. Ha többen vagyunk, melegebb van. Húgoddal nehezen bírunk, a szája nagy, anyáddal csatarálnak. Vakációig nem mehet sehova, mert későn jött haza. De még megmenthető. Számítunk a segítségedre, ha majd hazajössz. Légy ügyes. Mindnyájan csókolunk:

Anyád, Apád és Húgod.

XI. 28.

(Silvester Stalloné portréjának hátára)

Kedves A.!

Levellem előfutáraként küldöm neked ezt a frissen készült, de gyengén sikerült fotót kedvenc színészemről, Silvester Stallonéről. Egy olasz divatlapból másoltam. Majd amikor hazajössz, megleplek néhány jobban sikerült sztárfotóval.

Levellem hamarosan elkészül. Addig is sokszor gondol rád szeretettel barátod:

C.

XI. 28.

Kedves Édesanya, Édesapa és Húgom!

Nagyon köszönöm a csomagot, éppen idejében érkezett. XII. 27-ig (ekkor kapunk szabadságot) naponta két tésztát ehetek. Mind a két fajta nagyon jó ízű. Cukorkával, karamellel együtt bőven elég lesz az édesség. A csiga jó ízű volt, habár ilyent még nem ettem. A telemea, a hús és a vaj is két nap alatt elfogyott. A sajtot lassan eszegetem. Egy üveg szörp

is elment. A kesztyű nagyon jó, az alsónadrágok is kitűnőek. Meleg holmim túl sok van. Napközben csak egy pulóvert viselek, így is, ha sokat menetelünk, szaladgálunk, nagyon megizzadok a sok posztó alatt. Csak a fülem és a kezem fázhat. Van három melegítőm és a zöld hosszú ujjú. Ez túl sok.

Jól fogott a sok újság, a folyóirat is. Az IM-et hárman is meg akarták venni vezetőink közül a benne lévő képek miatt. Ezért arra kérem húgomat, hogy válogasson a régi IM-ekből és más képeslapokból jó sok oldalnagyságú képet. Az a fontos, hogy valamilyen együttes vagy nőket ábrázoló kép legyen. Gyűjts össze kb. 50 lapot, és ha jön B., küldd el vele, ha nem, akkor postán küldd. Ha adhatnék ilyen képeket, az jó pont volna számomra.

Köszönöm nagymamának a kesztyűt, nagytatának a talpbetéteket, fáradozásukat.

Hallottam, hogy kaptam (valószínűleg karácsonyra) egy olyan pár csizmát, mint az édesapáé. Ennek nagyon örülök. Jól esne felváltani a durva bakancsot a kényelmes, szőrmés csizmával.

Remélem, hogy édesanya már teljesen felépült, nagymamának is rendben van a keze, Vilma nagymama pedig biztosan új erőre kapott a falusi nyaralás után.

Húgom pedig jól felkészült a matek-, fizika-, román- és magyar-dolgozatokra. Vigyázz, ne húzzanak meg a jelentéktelennek tűnő tantárgyakból. Üdvözetem Józsinnak. Remélem, nincs nagy gondja a tervek elkészítésével, és a húgom tanítása is könnyebben megy neki. Még egyszer köszönöm a csomagot. Húgomnak előre köszönöm a képeket, a reklámfotókat, és végül bocsánat a nem éppen gondos fogalmazásért. Mindnyájatokat csókollak.

Ui. Nusi néninek juttasd el a mellékelt levelet. Remélem, meg vagy elégedve a fogalmazással, a tartalommal, azon kívül, hogy nem, szép az állandó „tetszett”-ezés.

B.-nek a kalapot karácsonyra vettem. Ha meggörbült volna a karimája, kérlek, szedd rendbe, és úgy add oda neki, amikor meglátogat. A muroklevet a húgomnak ajándékozom. Nagyon finom. Elolvastam már:

SHAKESPEARE: A WINDSORI VÍG NŐK
SOK HÚHÓ SEMMIÉRT

HEMINGWAY: AKIÉRT A HARANG SZÓL
BÚCSÚ A FEGYVEREKTŐL

(tetszett)

Szabadságig elolvasom:

STEINBECK: ÉRIK A GYÜMÖLCS

Mégadtunk 100 lejt szőnyegért, függönyért.

KÜLDJ KÉPEKET A BALLAGÁSRÓL!!

XI. 29.

Kedves Gougou!

Nagyon vártam már a leveled, mert el voltam keseredve. De amint az utolsó lapot is elolvastam, megint egy olyan sokáig tartó tompa fájás kerített hatalmába, mint áprilisban, amikor filozófiaóra előtt megláttalak E.-nek udvarolni. Ez a kép mostanában minduntalan visszatér. Olvasva, hogy írtál neki, megint olyan rossz érzés fogott el, mint akkor. Ebből, érzésem szerint hosszú, tartós levelezés fog kibontakozni. Kérlek, ne haragudj meg, hogy erről írok, de úgy érzem, hogy meg kell írnom.

Sajnálom, hogy nem tudtam felvenni édesapáddal a kapcsolatot. Szerettem volna mustot küldeni neked (amit tartósítottam) és olyan tésztát, amit kértél. Amint megírtam, azt csomagban nem lehet elküldeni, mert megpenészedik. Édesanyád azt mondta, hogy telefonálnak, ha megy édesapád. Csomagot a jövő hét elején küldök. Az eskütételre csak abban az esetben megyünk, ha visznek a Csaba szülei. F. mondta, hogy beszél velük, mert hely van, csak benzin legyen. Elég reménytelen a dolog. Édesapád is mondta, hogy rengeteg pénzbe kerül, és inkább vásároljunk szilveszterre. Vettem egy üveg fehér és egy üveg piros vermutot (MAMAIA), gint, és édesanyám próbál szerezni albán bort is. A vendéglőben van, 90 lej egy üveg. ROZAFÁ - így hívják? A kaja meglepetés lesz. Esetleg még veszünk sört és más bort is. Megfelel? Örvendek, hogy jönnek C.-ék. Már rég megszerettem őket, és sajnálom, hogy annyi időn keresztül elválasztottalak a legjobb barátodtól. Megbocsátod ezt is? Igazán, naaa! (mint ahogyan a kicsik szokták kérni). Előre is köszönöm az ajándékot. Csütörtökön vagy pénteken megyek utána. Alig várom. De nem kellene azt a kevés pénzedet is ránk költsd. Nem tudom, mi lehet az ajándék, mert apukád nem akarta megmondani. Örvendek, hogy C. véleménye szerint velem nincs semmi hiba, de nem tudom, miért van olyan rossz előérzete, hogy kár lenne érted. Gondolom, ha jobban ismerne, elmúlna neki. Abban bízom, hogy ismersz, és tudod, milyen vagyok. Jövő hétfőtől dolgozom. Erről a következő levemben számolok be, amikor már ismerem a részleteket is. Mire hazajössz, már megkapom az első fizetésem. Kevés lesz: 500-600 lej. De ez is valami. Azt sajnálom, hogy pont most kell beálljak én is. De ha lehet, úgy rendezem el, hogy mire itthon leszel, azon a héten éjjeles legyek, nappal pedig veled legyek. Ha te is akarod.

Hazai hírek: Sári sárgaságos, tíz napja kórházban van. Intenzíven látogatom. Joli befejezte Sanyival. Most már a srác barátjával jár. Ez is nős, van egy kislánya is. Öregnek néz ki, csúnya és pocakos. Joli szereti, mert kocsija van és pénze. Kedves „barátnőm” már nem szív csak külföldi cigarettát, van egy csomó cucca, többek között egy szép aranygyűrűje. Boldog és elégedett a világgal. És feszít. Ez volt az álma. Megkapta, és nem vár más semmit az élettől. Tömör beszámolómból, gondolom, a véleményemet is kiolvashatod. Irén megismert egy korrekt marosvásárhelyi egyetemista srácot. Ő is nagyon boldog, és a lényeg, hogy szerelmes. Marfék még mindig jól vannak együtt. És valami szokatlan: Székelyföldön akarnak szilveszterezni. Ha ez nem sikerül, szólhatnak nekik is? Úgysem biztos, hogy elfogadják a meghívást. Lilit meghívhatom a fiúknak? Valamelyik csak fogja foglalkoztatni. Most jön az év eseménye! Anna és Pista össze fognak házasodni karácsonykor. Anna állapotos (3-ik hónap), de nem akarják elvétni a gyereket. A szülők is ugyanazon a véleményen vannak. Ők is boldogok, és már várják a gyermeket. Irigylem Annát, mert ő is úgy van, mint én veled. Első nagy szerelem, és nem lehet rossz érzés, ha az az ember lesz a férjed, aki az első volt, és akibe először voltál és vagy szerelmes. Amikor láttam, hogy milyen boldogok, kicsordult a könny a szememből.

Vajon meddig tart majd ez a boldogság? Azt hiszem, amíg rádöbbenek a valóságra, de megbánni sohasem fogják, mert ritka eset az övék. Egy kicsit összekavartam a gondolatokat, de remélem, megérted a lényeget. Meghatódtam. Talán túl romantikus vagyok? Nem tudom.

Végignézek az írásomon. Látom, hogy borzasztó. Mit tudjak csinálni? Sietek, hogy mindent leírjak, hogy ne felejtsek el semmit, és a végére ez jön ki. Várom a válaszod minél hamarabb. Kérlek, ne lopj, vagyis ne tulajdoníts el semmit, ami a másé. Próbáld kitörölni a neved a feketelistáról. Jó?

Puszi.

Ui. Ma halt meg szegény Xántusz tanárunk. 65 éves volt. Ne várj 5-én, és akkor lehetséges, hogy eljutunk. Csaba szüleitől függ. Ha mégsem megyünk, akkor kérlek, siess te haza. Épp ideje! Puszi.

Ui. Szeretem, amikor megírod a véleményed a leveleimről.

XI. 30.

Kedves A.!

Levelém előfutárát, remélem, megkaptad. Ezért volt szükség erre a dologra, mert miután megkaptam a leveled (27-én), nem nagyon volt időm írni. Szombaton D. nagynénjének a névnapiját ünnepeltük. Éjfél után vetődtem haza. Nekifogtam a levélírásnak, de nem ment. Vasárnap délelőtt el kellett mennem nagyanyámhoz. Délutánra koncertjegyünk volt. A COMPACT+RODION G. A. volt itt. Nagyon gyenge volt. Hétfőtől délutános voltam. Délelőtt elmentem, hogy megvegyem a SEMNAL koncertre az ígért jegyeket. Kaptam, és nyugodt lélekkel mentem dolgozni. És volt pofám „fél téglával” verni a mellemet a kollégák előtt, hogy megvan a jegyem a Semnal decemberi koncertjére. Kiröhögtek. Azt mondták, nézzem meg a jegyen a dátumot. Pofára estem, mert a jegyek aznap estére szóltak. Elkérezkedtem, és elmentem D.-val a koncertre. A jegyeidet sajnos el kellett adnom. A koncert viszont gyenge volt. Másnap reggel 9-től este tízig dolgoztam, hogy behozzam az elmulasztottakat.

Ma december elseje van, és D.-val íratom a levelet, ugyanis az én kolbászujjaim nem tudják a tollat tartani.

A fizuért ne irigyelj, mert csak az a magasságos jó isten tudja, miként kaparjuk ki a fizetésünket. Független életmódról még beszélhetünk.

A pofaszakáll-ügyről majd még mesélek néhány jó sztorit.

A „vacsora-est”-re a Sport-szállót tartom megfelelőnek. Persze ez csak ajánlat. Elképzeléseiddel teljesen egyetértek.

Szeretnénk, ha veled és B.-vel szilvesztereznénk. Felveszem vele a kapcsolatot. F.-vel nem nagyon. Mi ketten elsősorban a te társaságodra vágyunk. Ugyanis amíg itt voltál, haverjaid ránk se bagóztak. Most, hogy nem vagy itt, F.-nek sok az ideje, és összelegeledne velünk. De ehhez nekünk semmi kedvünk sincs. Nem hiszem (C.), hogy meg tudnék férni vele, mert két hazudós nem fér meg együtt, főleg, ha az egyik minden áron el akarja vinni a pálmát. Jellemről és életszemléletről ne tárgyaljunk ezzel kapcsolatban, mert ha elgondolkozol, te is meglátod a difit. Ezzel nem azt akartam mondani, hogy nem éreznénk magunkat jól azok társaságában, akik veled vannak. De azért nem szeretnénk a társadalom szélén élőkkel elmélyíteni kapcsolatainkat. Tehát inkább B.-vel tartjuk a kapcsolatot, úgy érezzük, hogy ez *fair*.

Képzeld el, hogy volt szerelmed, okos szüleit kijátszva, beutaltatta magát az elmeegógy-intézetbe. A saját véleménye az, hogy agyára ment a tanulás. Ehhez hozzájárult az is, hogy a sráca elhagyta, mivel hosszas együttlét után sem akarta megmutatni a lyuk fenekét. (C. trágárságai.) Diszkrét módon megtudtuk, és ez tőled is diszkréciót kér, hogy szeretne megint veled járni.

A zaklatással és a hülyítéssel kapcsolatban csak annyit mondhatok, hogy az elkövetkező idők majd kárpótolni fognak.

D. még nem dolgozik; otthon köt, és elég jó pénzt keres. Örvendek, hogy marad időd olvasásra. Sajnos, sürget az idő (D. még jobban), mert eljött az ideje, hogy köszöntsem a gyárkaput.

A messzi távolból őszinte szeretettel csókolunk

D. és C.

XI. 30.

Kedves A.!

Megkaptam leveledet, s hogy lásd, milyen rendes vagyok, azonnal válaszolok rá. Soraidból kitűnik, hogy veled vitatkozni nem lehet. Úgy forgatod a dolgokat, hogy a végén neked legyen igazad. Hát okultam, és nem vitatkozom tovább (pláne levélben), legyen a múlté, ami volt, ne bolygassuk fel emlékeinket. A következtetésem az, hogy mindkettőnknek volt mit tanulnia ebből a kapcsolatból, tehát nem töltöttük fölöslegesen az időnket.

Voltam a suliban. Az utóbbi időben gyakrabban járok oda, mert úgy érzem, vonz valami, úgy érzem, odatartozunk. Most már élvezet tanárainkkal találkozni. Persze most már ők is más-ként állnak velünk szóba. Megszűnt köztünk a tanár-diák viszony, szinte egyenlő felekként társalgunk. Találkoztam például Lalával, és nem jött, hogy higgyek a fülemnek: csókólotom köszönt. Találkoztam a húgoddal, remélem nem haragszol, elkértem tőle egyik példatáradat. Neki még nem kell, mert a XI-XII-es anyag van benne.

A barátaid közül B. már volt itthon. November elsején letették az esküt. C.-t láttam néhányszor, D.-t úgyszintén. Nem tudom, jelent-e valamit, hogy C. látott azzal a fiúval. Elvégre a barátom.

Mi van Árpival? Utolsó levelemre nem válaszolt. Találkoztam a mamájával, és azt mondta, valami májbajt kapott. Ő s csak ennyit tudott róla. Azóta sem kaptam más hírt róla. Hallom, közületek Csaba van a legrosszabb helyen. Szegény feje ott is jól kifogta. Levelében nem panaszkodott, elég vidáman írt.

Zárom soraimat. Hirtelen nem jut eszembe semmi más újság. Következő levelemig üdvözöllek:

E.

XII. 1.

Kedves Bátyám!

Bocsáss meg, hogy ilyen hülyeségeket küldök. Remélem, nem gondoltál arra, hogy levegyem a falról a postereimet. Ha erre gondoltál, írd meg, de nem szívesen szedem le. Apám cirku-szol, hogy szedjem csak le, mert neked pont ilyenekre van szükséged, nem reklámokra. Lehet, igaza van, de én akkor sem veszem le szívesen őket, hogy holmi ismeretleneknek adjad.

Már be is fejeztem ezt a hülye hangot. Ne haragudj, de úgy felidegesítettek (mostanában többször).

Alig várom, hogy haza gyere. Nélküled hülyén üres a lakás, és a szüleink is mintha megmentek volna. Nagyon kivannak rám. Irtón utálhatnak. Alig várják, hogy hazatérj, hogy legyen kivel dicsekedjenek. Tudd meg, ez irtón rosszul esik nekem. Alig várom érkezésedet.

A múltkor is akkora cirkuszt csaptak, mert fél 12-kor értem haza. Pedig előzőleg telefonáltam, és megnyugtattam őket, hogy sietek, és nem egyedül jövök. De hát nincs kivel beszélni. Mintha az utcasarokról szedtek volna össze, úgy beszélnek velem. Parancsolgatnak, kiabálnak, vagy nem szólnak hozzám. Apám azt hiszi, hogy egy gyerekkel beszél. Mindegy. Remélem, te megértesz, és nem haragszol, hogy ilyesmikkel untatlak. Kérlek, írd külön nekem!

De írd már mást is neked. Beszéltem B.-vel és F.-vel is. Feltétlenül el akar menni hozzád, hogy elvigye a mustot, amit olyan nehezen tartósított neked, és valami tésztát is. Szerintem hülyeség. Ezért is apámék a hibásak, mert Anyám megígérte B.-nek, hogyha édesapa elmegy hozzád, feltétlenül szól neki, de valószínűleg elfelejtette. Mikor megkérdeztem, azt felelte nagy idegesen, hogy ha B. akar valamit, akkor miért nem hív fel. Hát az a szerencsétlen leány honnan tudja, hogy mikor akar apám elmenni hozzád? Legalább ne ígérte volna!

Jaj, bátyám, irtó hülyén nézel ki azon a képen! Mit csináltak veled? Mintha tűkön állnál, olyan pofát vágysz (remélem, nem haragszol ezért). Gyere csak haza, annyi kaját kapsz, meghizlallak, mint egy libát, majd nem kell behúzzad az övet a derekadon. Sőt ki kell majd engedned.

Ne emlegesd állandóan a mateket és a fizikát, mert hányingerem van már tőlük. Nem értem, nem tudom, mert tökfej vagyok (főleg a fizikát).

Van egy kérésem. Emlékszel, a nyáron B. azzal idegesített a strandon, hogy jön Öcsi és találkozni akar Öcsivel, és motrot akar venni, mert Öcsinek is van. Na, én megismertem ezt az Öcsit. Mondta, hogy ő is ismer téged, mert ő is pólózik. Szeretném, ha megírnád róla a véleményed, mivel te jobban ismered. B.-nek nem merem említeni, mert Öcsi azt mondta, hogy B. ki nem állhatja őt, és biztosan azt hiszi róla, hogy tekerőgő stb... Szeretném, ha mindent leírnál róla, amit csak tudsz, mert érdekel. De a levelet nekem címezd.

Különben B. most nagyon jól néz ki. Amikor találkoztam vele, a gatyámban volt és a te pufajkádban. Irtó jól néz ki, és a haja is nagyon jól áll. Azt hiszem, már tudod, hogy dolgozni fog, és mire hazajössz, fizetése is lesz.

Még van egy kérésem. Szeretném, hogy amikor hazajössz, intézzél nekem valami jó szilveszterezni való helyet, mert nincs hova menjek, és megbolondulok, ha otthon maradok.

A barátnőm is már alig várja, hogy lásson. Mindnyájan várunk haza.

Még egy kérdés: még mindig haragszol Árpira? Nem megy ki a fejből, hogy kitoltatok vele.

Szeretném, ha nagyon gyorsan válaszolnál. Írd anyáméknak is, nehogy felbontsák a nekem küldött levelet. Ne haragudj, hogy ilyen hülyeségekkel untatlak, de azt hiszem, te megértesz engem! Sokszor puszilak.

Húgod.

XII. 3.

Kedves Vilma nagymama!

Ne haragudj, hogy eddig nem írtam, de októberben még nem voltál otthon; később pedig minket vittek el kukoricát szedni egy hónapra. A pontos címedet is csak most írta meg édesapa.

Eddig minden jól megy, azon kívül, hogy vízhólyagos lett a lábam. A hólyagok is begyógyultak, de az a baj, hogy a bakancs ugyanazon a helyen sérti a lábam. Ezen a helyen gyulladásba jött a bőr, egy kicsit megdagadt és ég, piros körülötte. Néhány nap alatt ezt is kiheverem.

A gyakorlatozás nem nehéz, nem fárasztó, mert egy nagyon rendes tisztünk van.

Délutánonként takarítjuk a hálósobát és a kaszárnya udvarát. Tűrhető az élet itt, meg lehet szokni. Az a baj, hogy nagyon lassan telnek a napok. Reggel fél hatkor kelünk, és fél tízkor fekszünk le. Nagyon hosszúnak tűnik a nap.

Vasárnap letesszük az esküt, és 27-én hazaengednek mindenkit tíznapos szabadságra. Akkor majd meglátogatlak, majdnem fél éve nem láttalak. Remélem, jól telt falun, nem volt sok munkád, és kipihented magad.

Hallottam, hogy otthon nagyon hideg van. Itt azonban csak reggel hűl le az idő. Napközben kisüt a nap, és még melegít is egy kicsit. Csak kétszer-háromszor esett az eső az elmúlt két hónapban.

Ételünk is elég jó, csak hosszú sort kell állni a kantinnál. Minden második nap harmadik fogást is kapunk. Nekem még van tésztám, cukorkám egy dobozban, amit édesapa hozott a múlt héten. Biztosan mesélt neked rólam.

Van olvasnivalóm is, így hát a szabadidőmet is hasznosan töltöm. Eskü után lehet, hogy vasárnaponként kiengednek a városba. Akkor majd megismerem ezt a szépné, tisztának tűnő kisvárost. A mielőbbi viszontlátás reményében zárom soraimat, és sokszor csókollak,

A.

XII. 3.

Kedves D. és C.!

Roppant kellemes meglepetés volt számomra a Rocky-kép. Mintha az otthoni, a régi életből jutott volna el hozzám egy kis darab. Nekem a kép minősége is nagyon jónak tűnik azért, mert a felvétel nem csillogó, fényvisszaverő, hanem matt felületű. A színész póza pedig, akárcsak neked, nagyon tetszik.

Adnék egy ötletet: ehhez hasonló képeket, ugyanilyen matt papírra, nagy és egész nagy méretre is másolhatsz (pl. 1,5×1 m). Posterként hozhatnád forgalomba.

Ma kaptam meg a leveleteket. Most, hogy D. is írt, nyugodt lélekkel válaszolhatok többes számban. Hirtelen nem is vettem észre, hogy nem a C. írását olvasom, mert a D. betűi is annyira szabályosan folynak, hogy nem zavarja a szememet, így hát nem tűnt fel. Örülök és értékelem, hogy elég telített programod ellenére is igyekszel minél hamarabb válaszolni.

Attól pedig egyenesen sírni tudnék, hogy mi milyen jó barátok maradtunk. Büszke vagyok, hogy barátságunk átvészelte az olyan időközöket, amikor csak ritkán találkozhattunk. Ha barátságról beszélnek, szeretem a mi kapcsolatunkat példának felhozni. De erről, azt hiszem, nem kell sokat szövegelni, mi tudjuk, hogy milyen a barátságunk. Te pedig kitűnően megosztattad magad D. és személyem között. És sikerült az is, hogy D. iránt tanúsított félszégemet legyőzve, őt is ugyanolyan barátomnak érezzem, mint téged, C.

Kissé romantikusan a jövőről álmodozva, azt látom előre, hogy évek múltán családok és családom között megmaradnak a jelenlegi viszonyok, együtt fogunk szórakozni. És még szeretnék rögbizni is.

Szilveszterezni pedig ha törik, ha szakad, együtt fogunk. B.-t pedig az általatok leírtak szerint megnyugtathatom, hogy nem nézitek rossz szemmel, és ő is a megszokott módon viselkedhet jelenlétetekben. Kb. olyan feszélyezetten, magába zárkózottan viselkedett jelenlétetekben, mint D. a régi időkben.

Remélem, mindenkinek jól telik majd az ünnep. Mások társaságát én is nélkülözhetem, Csabát csak azért szeretném belevonni a dologba, mert ő tud komoly is lenni, és hülyéskedni is, ha kell. Már annyira hozzám kötődött (suliévek, egyetem, itt), hogy sajnálnám szegényt kituszkolni; tudom, hogy nincs más társasága, ahol szilveszterezhetne. Az is szép részéről, hogy nem igényel csak egy kis piát, kevés zenét, és már egyedül is jól elszórakozik.

F.-vel kapcsolatban igazad van. Tudnod kell azt is, hogy természete miatt nem kötődött senki hozzá komolyabban. Mindenki számára csak egy szimpatikus, bő beszédű, szórakoztató pajtás volt. Tehát nyugodtan nélkülözhetném társaságát, ha előzetesen nem bíztam volna meg a pia beszerzésével.

De ha ügyes és ravasz vagy, C., akkor felhívod B.-t, és úgy intézitek a dolgot, csak négyen legyünk. Ha valaki érdeklődne, akkor hantázni lehetne valamit arról, hogy nincs hely, nem engedik a szülők.

Ez nem szép dolog, nem szabályos! Azt hiszem, nem olyan tűrhetetlen a F. társasága, hogy ne szórakozhatnánk együtt egy éjszakát. Utána pedig nem muszáj találkoznotok vele. Azért B.-t csak hívd fel, és ha valami nem tetszene, akkor nyugodtan mondd meg, miképpen változtasson rajta. Ne hagyj rá a szervezést, mert ha valami nem sikerülne, akkor csak őt egyedül terhelné a felelősség, és hibásnak érezné magát. Ez elrontaná a kedvét, és lehet, a hangulatot is.

Talán túl sok figyelmet szentelek a szilveszternek, de ez azért van, mert távol vagyok az előkészületek helyétől, nem vehetek részt bennük, és aggódom azért, hogy minden jól sikerüljön.

A koncertet, ha nem volt jó, amint írtátok, nem sajnálom. Reméljük, lesz még jobb is (ez egy jól sikerült közhely).

A Zsókáról szóló hírek megleptek. Elképzelhetetlennek tűnik, hogy újra vele járjak. Csak miután összevesztünk, ismertem meg igazán. Mindenesetre szeretnék elbeszélgetni vele, lássam, mi készítette arra, hogy egy olyan ember barátságát keresse, akivel 2 évig nem váltott több szót néhány „szervusz”-nál. Azt gondolom, hogy mint utolsó menhelyhez folyamodik hozzám, vagyis szeretne valakivel járni, de már nincs kivel. Ezért ő jár a férfi után.

Most vasárnap tesszük le az esküt. Kíváncsi vagyok, miben különbözik az utána következő élet a mostanitól. Ezen a héten könnyebb volt a programunk, gyakoroltuk a diszlépést, énekeltünk, tanultunk. Nagyon, vagyis inkább viszonylag kellemesen telt volna ez a hét, ha

nem sértette volna a bakancs hol a bal, hol a jobb lábamat. De ez is elmúlik, és nincs már csak 24 napom a hazatérésig.

Informatív ügyként: E.-vel is levelezek. A levelek eléggé udvarias, tartózkodó, hideg hangvételűek. Osztálytársi viszony fenntartásában egyeztünk meg. Ezennel zárom soraimat, habár még lenne írnivalóm, de ma hajnalban 2,50-től 5,30-ig örködöm a folyosón. Most aludni térek.

Mindkettőtöket üdvözl és csókol

A.

Ui. Kellemes Mikulást!

XII. 4.

Kedves Nagymama és Nagytata!

Ne haragudjatok, hogy eddig nem írtam, de Édesanya biztos mindig elmesélte, hogy mit írtam haza.

Remélem, már nem fáj Nagymamának a keze, és te is, Nagytata, egészséges vagy. Szeretném megköszönni a csomagban küldött finom tésztát, a kesztyűt és a talpbetéteket. Mindnek nagyon jó hasznát veszem.

Én jól vagyok, csak egyszer hol a jobb, hol a bal lábamat sérti a bakancs.

Az idő errefelé nagyon jó volt eddig, csak most kezd lehűlni. De még így is melegít a nap. Eső csak kétszer-háromszor esett a két hónap alatt.

Holnap, vasárnap letesszük az esküt. XII. 27-én pedig megyek haza szabadságra. Akkor még szilveszter előtt meglátogatlak.

A lógyakorlat is jól ment, csak az a baj, hogy a sok gyaloglástól vízhólyagos lett a talpam. Ez pár nap alatt begyógyult. Most az egyik begyógyult helyen sérti a bakancs a lábam. Hamarosan elmúlik ez is.

Elég lassan telnek a napok, mert nagyon hosszúak. Eltelik ez a három hét, és hazamehetek.

A közeli találkozásig csókol mindkettőtöket

unokátok.

XII. 6.

Kedves Húgom!

Kösz szépen a képeket, elég jók. Én sem gondoltam arra, hogy levedd a falról a képeket, hanem a megmaradt képeslapokból valami falra ragaszthatót küldj. Otthon én majd válogatok még. Mindenesetre köszönöm a fáradozást.

Édesanyáékkal kapcsolatban: mindig úgy van, hogy kamaszkorban a szülők állandóan veszekednek a gyermekükkel. Úgy érzed, hogy nagyon rosszak hozzád, és nem értenek meg. Ez azért van, mert túlságosan féltenek, ügyelnek, nehogy valami bajod történjen. Később, majd ha nagyobb leszel és nyugodtabb, higgadtabb is, értékelni fogod ezt a túlzott szülői

szeretetet. Nyugodj meg, lesz időd mindenre; későn jöhetsz haza, csinálhatsz, amit akarsz, mehetsz, ahová tetszik. Ezt még most nem ajánlatos tenni, ezért vannak a veszekedések. Most még ülj le magadnak, akkor menj haza, amikor mondják, és nincs értelme, hogy igyál és cigarettázz.

Ha látják, hogy szófogadó vagy, akkor többször engednek el és későbbig. Így csak egyszer maradsz későig, és egy hónapig veszekedhetsz. Ehelyett nyugodtan, egyetértésben élhetnél a szülőkkel, és természetesen sokszor elengednének. Ha nem feleselsz, nem pattogsz és rendesen végzed a dolgod, vagyis tanulsz, akkor nekik sincs semmi kifogásolnivalójuk a szórakozásoddal kapcsolatban. Példának az én esetemet hozom fel: jól tanultam (tehát evvel ne legyen baj), rendesen beszéltem, és nem is kellett kérdezzek, csak megmondtam, hová megyek. De ezt nem, 15-16 évesen. Nem kell mindent most csinálni. Lesz bőven idő arra, amit akarsz. Veled az a baj, hogy aggódnak a tanulmányi eredményeidért, mert nem sikerült a felvételi, és már itt is van a második, a nehezebb! Gondolj magadra, és akármennyire nem tetszik, de tanulj meg a fizikát, a mateket.

A másik ok az, hogy lány vagy, és érthető, hogy mitől féltenek. És nagyon jól teszik. Ennek is eljön az ideje.

Ezekről majd szóban többet mondhatok.

Engem ne félts, nincs semmi bajom, csak a lábam fáj most. Gennyes, és nincs ahol kitörjön. De ez is elmúlik, amíg hazamegyek. Az étellel pedig jól állunk, sokat eszünk, nem azért fogytam.

Ö.-ről: jól néz ki, izmos is, jól öltözködik, de azóta nem tetszik, amióta jobban megismertem. Elég nagy nőcsábász, és kihasználja a nőket. Így látom én. A szavát sem szokta betartani. Nem fordít elég figyelmet barátnőjére, többet ér neki a motorbiciklijé. A kapcsolatai nem mondhatok komolyaknak, egy célja van... Azt tanácsolom, hogy ne járj vele, mert túl nagy, túl tapasztalt és ravasz hozzád képest. Elcsábít, ez könnyen megy neki, eléri a célját, és amikor megun, akkor elhagy.

Ezek az elhagyások pedig tönkreteszik az embert. Engem nem nagyon ismer, alaposan sohasem beszélgettünk. Nem tekergő, hanem ravasz nőcsábász. Azért foglalkozik veled, mert te 5-6-7 évvel kisebb vagy nála; könnyen és gyorsan meghódíthat. Akármit mond, ne vedd komolyan, és ha lehet, kerüld vele a találkozást. Én ezt ajánlom. B.-vel is nyugodtan megbeszélheted, ő is elmondhatja, hogy milyen ember.

Azt írod, hogy B. jól néz ki. Ennek örülök, majd meglátom, hogy mennyire van igazad.

Ha akarod, elviszlek magammal szilveszterezni B.-hez. Ott lesz C. és D., és F. Erről beszélj majd B.-vel is. Édesapáéknak is szóljál.

Azt pedig nem tudom, hogy mikor toltunk ki Árpival.

Ne csüggedj, mert Édesanyáék csak a javadat akarják, és ha jól viselkedsz, minden elrendeződik. Puszillak,

A.

XII. 7.

Kedves A.!

Két napja, hogy megkaptam a leveled, viszont csak most érlelődött meg a mondanivalóm, az írnivalóm.

Jólesett elismerő szöveged a Rocky-képről. Tulajdonképpen a kép egy fotósnek majdnem semmit ér, ugyanis a hibák halmazát követtem el rajta. A nagyítógépemmel bajok vannak. A nagy méretekkel meg várnom kell még. Majd ha hazajövök katonáéktól, és félretett pénzem erre költhetem, veszek megfelelő felszerelést, és meghívlak egy 1,5×1 m-es nagyításra.

Most szerda délután van, fél hat felé jár az idő, és nálam van D. Kolbászujjaimmal körmölöm neked a levelet, miközben egy igazi amerikai song, vagyis inkább blue bard song dallamait hallgatva rád gondolok. A szám címe CLASIC. Két testvér szerzeménye, nevüket sajnos nem jegyeztem meg. Albumuk címe is *Clasic*.

Én is elég folyékony lelkiállapotban vagyok, ezért ne haragudj, ha hülyeségeket írnék.

„Attól pedig egyenesen sírni tudnék, hogy mi milyen jó barátok maradtunk.”

A szám szövegének egy részlete: „Drágám, a kikötőből írom neked ezt a klasszikus levelet, és teljesen a tiéd lettem.”

Mindig attól féltem, nehogy vad érzéseimet eleresztve olyasmit mondjak vagy írjak neked, amivel elijesztelek.

De most már tudom, hogy ameddig élek, te mindig ugyanaz maradsz számomra. Te egy kikötő vagy az életemben. Talán önzően hangzik, de remélem, én is az vagyok a számodra. Rád gondolok, látlak magam előtt, és szidom azokat, akik uniformisba öltöztettek. Büszke vagyok barátságunkra, mert te olyan ember vagy, akire akkor is büszke lennék, ha csak kezét szoríthatnék vele, nem hogy a barátságával kérkedjem. Egy igazi baráttól sokat tanulsz, én tanultam tőled, viszont te alig hiszem, hogy elleshettél valamit. A ballagási kártyádra ezt írtad: „A ritka találkozás erősíti a barátságot”. Igaz, hogy barátságunkról kár szövegelni, de mégis szeretnék kipakolni. Levelednek azt a részét, amely barátságunkról szól, nagyon boldogan olvastam. D. a megmondhatója, hogy milyen jó hangulatban voltam akkor. Most is a lelkem mélyén ezt a hangulatot őrzöm. (Ha egyáltalán van lelkem. Egyesek szerint nincs, mások szerint kőből van.) Még akkor is, amikor alaphangulatom szerint borús vagyok. Mint például most.

A leginkább azt sajnálom, hogy miközben te hazatérsz a civil életbe, én majd az ország valamelyik eldugott részén sínylődöm. S akkor majd számodra újra meglesz a leveledben említett baráti kör. Sokszor tűnődöm azon, hogy vajon miként alakul a kapcsolat közöttünk miután hazatérek, és te szabad időd nagy részét egyetemista kollégáiddal fogod eltölteni. Lesz-e közös dumatémánk?

Amit a jövőről írtál, kellemesen érintett. Nem tudom elképzelni, mi ütött beléd, hogy rögbizni akarsz.

Ami pedig a szilvesztert illeti, hát itt van, megjött a legnagyobb paf, amitől féltem. Parancsot kaptam, hogy jelentkezsem december 17-én. Kb. tíz napra rá valószínűleg visznek. Amikor te jössz, én megyek. Nagyon rosszul esik ez nekem. Elbeszélgettem volna veled két napig is. Túlzás?

Sajnos, ez az igazán kurva élet.

F. és Csaba társaságát én szívesen elnézem, sőt... Talán nem is telne olyan jól, ha csak négyesben vésznélnek át a szilvesztert. B.-t megpróbáltam felhívni. Édesanyja szerint dolgozik, velem ellenkező váltásban.

Amit Zsókárról írtunk, annak közöttünk kell maradnia.

Remélem, életed könnyebbé vált. Én is visszafele számolom napjaidat december 27-ig. Várom a találkozást.

Hálás vagyok a Sorsnak, hogy helyrebillentette barátságunkat, én sohasem akartam erőszakoskodni, mert tudtam, hogy ez minden barátságot megront. Bár először hagytam a Sorsot, hogy ő pofozza helyre - sikerült. A tettek embere vagyok, de mégis félttem, nehogy elrontsam a dolgot, ahelyett hogy segítenék barátságunk további alakításában.

Ma ellógtam a gyárból. Elkérezkedtem a mestertől, de nem engedett el. 12 órakor leléptem, hogy lássam a Craiova-Bordeaux meccset. A meccs végén majdnem idegsokkot kaptam, és mindenkit szidtam. És alig vártam, hogy legyen vége az egész ingyencirkusznak. A végén, mint mindig, arra a következtetésre jutottam, hogy a csapatjátékok közül mégis a rögbi a legszebb. Hogy miért, azt már tudod. Nincs annyi színház. Nincs annyi ingyencirkusz. Ott minden játékos két lábon járó anatómiakönyv, és nem valamelyik újság kulturális rovata.

A levélírással pedig úgy vagyok, hogy várom, amíg megérlelődik bennem a mondanivaló. Ha még nem, vagy már túl érett, akkor ennél rosszabb zöldségeket lennél kénytelen olvasni leveleimből. De amikor úgy érzem, hogy na, most írhatom, akkor olyan gyorsan tódulnak elő gondolataim, úgy kapkodok, hogy kizökkenek a logikus gondolatvezetésből, végül, ami agytekevényeim szűrőjén fennmarad, az hülyeség és unalom.

Mit mondhatnék még? Katonadolog? Nem tudok ebbe beletörődni. Telik az idő, múlik az élet. Miért? Remélem, nem haragszol, amiért hülyeségekkel terhelem az agyadat. A választ várva marad hű barátod, és forrón csókol a b. nejevel (együtt) EGYÜTT

D. és C.

Ez nem ui.

Helyesírási hiba. Nem hiába hülyéskedtem én végig minden magyarórát. Ki gondolta volna, hogy ide süllyedek.

Ez az Ui.

Ha úgy akarod, várlak az állomáson. Írd meg, mikor. Persze ez is közhely, de azért elsütöttem.

XII. 7.

Kedves Gino!

Leveled tegnap kaptam meg. Elég letört hangulatban vagy, mert E.-vel levelezek. Gondoltam, hogy már komolyabb vagy, és nem féltékenykedsz ilyen dologért. Megérttem, hogy rosszat sejtessz, de megnyugtatlak, hogy nincs semmi céloom, amiért levelezek vele. Minden csak osztálytársi alapon folyik, és ha hazamegyek, akkor még csak levelezni sem fogok vele. Egyszer elmegyünk Csabával hozzá, mert meghívott, hogy elmesélje külföldi útját. Nincs miért aggódnod, mert nem állnék le vele többet. Tudod jól, hogy mit akartam elérni, és nem sikerült. Ha nem megy, akkor én természetemtől fogva nem erőltetem a dolgot.

Úgyhogy fel a fejjel, légy vidám, mert máskülönben nem tetszel, és az én kedvemet is elrontod. Tudod, hogy milyen jó a kapcsolatunk, nem érdemes egy ilyesmivel elrontani.

Ne légy olyan félős és pesszimista.

F. nem beszélt a Csaba szüleivel, hogy együtt utazzatok az avatásra. C. nagyon kiábrándító leírást adott róla. Azért is írtam C.-nek, hogy rendezzétek szilveszteri együttlétünket. Látom, a piával is te kell foglalkozz őhelyette. Ha másként nem megy, akkor ki lehet bírni egy éjjelt vele, mert alapjában véve nem olyan rossz fiú.

Gratulálok, hogy a piát megvetted, ügyes vagy. Albán bort ne végy, csak az üzletből, másként a dupláját fizeted, és nem érdemes. Vehetsz még sört, kb. 10-15 üveggel. Több nem kell. Nagytatádtól jó a hecserlibor és a fehér ribizli, ha van. Szerintem ez bőven elég. A morzsára pedig még vihetünk, ha kell. Azért elég ennyi, mert a társaság nem áll nagy ivókból. Csaba nem iszik. Eskü után csak két pohár bort ivott.

Ha az étel meglepetés, akkor biztosan valami jó lehet. Vigyázz, ne legyen megint túl sok.

Én amondó vagyok, hogy ne hívd meg Mariékat, mert nem tetszik a bulis stílusa. Hamar berúgnak, és nem viselkednek úriemberhez méltóan. Lehet, hogy te igen, de én nem szeretem, ha kurjongatnak, mulatnak teljes hangerővel. Másrészről C.-nek az a kívánsága, hogy velem szilveszterezzen. Nem tetszenek neki az osztálytársaim, akik, mint írja, rájuk se bagóztak. Lili ellen nincs kifogásom, de nem tudom, kinek hívnád meg, és egy éjjelen keresztül hallgatni a pletykáit, elég fárasztó ügy. Nem hiszem, hogy nincs hol szilveszterezzen.

De ha akarod, meghívhatsz bárkit, hiszen te rendezed a bulit.

Van egy másik problémám: a húgom elég rosszban van a szüleimmel, és megkért, rendezzek valamit a szilveszterezéssel! Mást nem tudok csinálni, mint hogy magammal cipeljem. Remélem, beleegyezel, mert nem fog sok vizet zavarni, és lehet, sikerül feloldani a félénkségét, amit az idősebbek jelenlétében tanúsít. Úgy emlékszem, hogy jó viszonyba szerettél volna kerülni vele. Erre most itt az alkalom.

Ha sikerül, akkor rád bízhatom az irányítását. Otthon baj van, mert felesel, későn megy haza, és ilyesmik. Ezért szükség lenne egy olyan valakire, aki helyes irányba terelné, foglalkozna vele, mert a baj az, hogy a társasága rontja meg. Ha otthon lennék, akkor én foglalkoznék vele, vinném magammal moziba, strandra, vagyis együtt lennék vele, és közelebb kerülnék hozzá, irányíthatnám az ebben a korban sorsdöntő lépéseit. Mivelhogy nem vagyok otthon, téged kérlek meg arra, hogy légy olyan jó és türelmes: foglalkozz vele. Vidd moziba, diszkóba, látogasd meg nálunk. (Így még anyámékhoz is közelebb kerülsz.) Hívd magadhoz, töltsétek együtt a szabad időt. Ne engedd, hogy cigarettázzék (így te sem cigarettázhatsz) és hogy igyék. Csak kivételes alkalmakkor, nehogy rászokjék.

Most jut eszembe, hogy nem nagyon lehetséges az ügy, ha te dolgozol. De így is próbáld meg. Mondd neki azt is, hogy tanuljon a felvételire. Ezekről még beszélünk otthon is.

Az ajándékom az karácsonyi ajándék, és ne izgulj, mert nem is olyan drága. Remélem, nincs már rajta a címke. Írd meg, ha jó neked, és jól áll, meg hogy van mihez felteld. Lehet, hogy az úton behorpadt, de biztosan helyrehozható a károsodás.

Vasárnap felesküdtünk. Elég sokáig keresgéltetek a tömegben, reméltem, hogy eljössz. Azért gondoltam erre, mert nem kaptam semmi választ, nem tudtam, hogy várjalak-e vagy ne. Jól bezabáltunk (krumplipüré, marhahús, kalács, szalámi, telemea, kompót, sör), és kimentünk a városba. Telefonáltam neked, majd elmentünk egy restibe, ahol „fehér angyalt” ittam. A gin hazai volt, és sárgás színe miatt a koktél nem volt fehér, de azért jó volt. Fél hét felé már benn voltunk a szobánkban. Nem volt mit csinálnunk a városban, melyben hemzsegték az egyenruhások.

A legnagyobb baj az, hogy mélyen, egy begyógyult vízhólyag alatt begennyesedett a lábam. Tegnap az orvos felvágta egy kis L alakban, de nem jött ki a genny. Adott 3 nap felmentést. Nagyon rosszul aludtam, mert ég az egész lábam, nem tudom, hogyan tartsam. Ma rakott rá olyan fekete krémet, ami összegyűjti a gennyet. Lehet, holnap újra felvágja. Előre irtózom ettől, de azért minél hamarabb szeretnék szabadulni a lábfájástól. Olyan idegesítő, hogy néha jön, hogy sírjak. Gondolom, szépen begyógyul, amíg hazamegyek. Erről pedig ne mondj semmit anyáméknak, mármint a lábamról. Nem kell izgatni ilyesmivel őket. Nagyon bízom abban, hogy szépen és hamar meggyógyul a lábam.

Itt jó hidegek vannak, a nap sem melegít már. De csak az arcom, fülem, kezem és a lábam fázik néha. Valahogyan átvészelem a hidegeket.

A levélírással kapcsolatban azt javasolom, ha nem tartod észben a mondanivalód, és azért sietsz, akkor inkább előbb vázold fel, foglald pontokba a megírandókat. Így nem felejtet el őket, és nem kell sietned.

Ne izgasd magad, mert az elemelgetés nem válik szokásommá, viccből tettem. Puszi.

XII. 8.

Kedves E.!

Megkésve válaszolok leveledre, mert az utóbbi napokban sok bajom és gondom volt, így hát nem maradt időm levélírássra.

Letettük az esküt, és délután kimehettünk a városba. Ittunk valamit (gint és vodkát), ettünk valami süteményt, és vissza is tértünk a kaszárnyába. A katonáktól hemzseggő városban nem tudtuk mivel eltölteni a szabadidőnket. Hétfőtől pedig begyulladt a sarkamon a seb, és annyira fájt, hogy éjjel nem tudtam aludni. Most már kaptam három nap felmentést, ami nem lesz elég, mert nem távolították el a gennyet a sebről. Ma kellene megvágjanak. Előre irtózom.

A többiek mind jól vannak, egészségesek. Árpának jöttek a szülei és a nagyszülei. Beszélgettem is velük. Csabának ugyancsak a szülei. Istvánnak a mamája jött látogatóba.

Azt nem tudom, miért nem írt neked Árpi. Gondolom, azóta már kaptál tőle levelet. Panaszkodott, hogy egy-két leveled nem kapta meg. Lehet, hogy a legutolsó is elkallódott. Csaba nincs rossz helyen, felettese is elég tűrhető. Nincs mire panaszkodnia, csendesen tölti a napokat.

Azt kérded, jelentett-e valamit az, hogy C. látott azzal a fiúval. Nem tudom, mit jelentett számára. Amilyennek én ismerem, nem izgatja magát, hiszen semmi köze hozzá.

Most, hogy azzal a fiúval sétáltál, én is ugyanolyan rosszmájúan megkérdezhetném: hogy nem ismersz csak két fiút? Emlékszel, te is ezt kérdezted szeptember 15.-én az iskolában.

Ezt mint érdekességet írom, nem kell megharagudnod. Nincs is miért.

Hallom, hogy Anna harmadik hónapos, és december végén tartják az esküvőt. A gyerekek pedig nagyon örülnek. Nem akarják elvételni.

István említette, hogy Tamás szilveszterre mindenkit szeretne összegyűjteni. István azon kesereg, hogy nemigen szórakozhat. Csaba is fintorog az ötletre. Érthető, mi sohasem tartozunk az osztály „felső tízezerébe”. Én már biztos vagyok abban, hogy C.-ékkal szilveszterezem B. barátnőmmel. Plusz F., Csaba és a húgom.

Ezt csak úgy írom, hogy tudjad te is.

Csabával úgy terveztük, hogy szilveszter előtt felkeresünk egy délelőtt, hogy mesélj úti élményeidről.

Árpiról jut eszembe, hogy vasárnap pia mellett mesélték a szobatársai, hogy türelmetlenkedik, mert nem ír a „nője”, vagyis te. Nem szóltam semmit, mert sohasem lehet tudni. Annak ellenére, hogy te csak baráti viszony fenntartására törekedtél kettőtök között.

Itt is hidegebbre fordult az idő, napok óta borult az ég. A szabadságig maradt 18 napot azért valahogy kibírjuk. Azt mondják, hogy ezután könnyebb lesz, többet ülünk a tanteremben.

Becsületemre, hogy most normálisan, nagyon jól érezném magam, ha nem fájna a lábam. A gyakorlatozás fáradságait már megszoktam, vezetőnk irtó rendes, belejöttem az itteni életbe. Alaposan csökkent a honvágyam. Túljutottam a holtpontra.

Együtt utazunk majd a többiekkel a vonaton, de még nem lehet tudni, melyik napon.

Ezzel a hírrel zárom leveletem. Üdvözöllek

A.

Ui. Sok sikert a tanuláshoz. Használd egészséggel a matek példatárat. Van otthon több is, kérd el a neked megfelelőbbeket.

XII. 9.

Kedves A.-m!

Nem tudom felfogni, hogy miért állt itt nálunk annyit a levél, máskor nem dobom a lakónegyedi postaládába, hanem a központi postán teszem fel. A csomagot elküldöm, mert mikulási ajándéknak szántam. Ami benne van, mindent én készítettem, remélem, tetszeni fog. Fogyaszd egészséggel! Igen, jól vetted ki a levelemből, hogy letört hangulatban vagyok. Komolyabb lettem valamivel, és nem a féltékenység gyötör. De ha jól meggondolom a dolgot, az is. Ha majdnem két hónapig megvoltál E. levelei nélkül, utána miért kellett? Vajon bízhatom-e benned a történetek után? Mindig azt mondtad, hogy nem állnál le vele. Ne haragudj, de amíg a nevét hallom tőled, mindig is lesznek kételyeim és rossz napjaim. Ne értsd félre, nem féltékenységből!!! Nem akarom elrontani ténylegesen jó kapcsolatunkat. Más lesz, miután hazajössz? Hidd el, nagyon szeretném, ha te is komolyodnál, és nem okoznál több csalódást. Remélem, nem haragudtál meg megjegyzéseimért. Máskülönben nem az útját és az élményeit akarja elmesélni, mert azt le is írhatná, hanem megmutatni a cuccokat, amiket hozott. Felhívta Sárít telefonon, és nem kérdezte, jobban van-e, hanem rögtön elkezdte sorolni a dolgokat. Kabátanyag, ruhaanyag, cipők, blúzok, nadrágok, ruhák... Igaza van C.-nek, a te privát ügyed, hogy mit csinálsz. Ezzel elég ebből, és ne haragudj rám!

Már én is gondoltam arra, hogy F.-et nem kellene meghívni, és ezt nagyon egyszerűen elvégzem. Már kétszer is, amikor felhívott, mondtam, hogy ne haragudjon, de nincs időm beszélni (vagyis hallgatni a hantáit), és letettem a kagylót. Annyit hazudik, hogy már unom. Azt hiszi, én vagyok az a hülye, aki meghallgatja, és el is hiszi a dumáit. Lilinek például már semmit sem mond, mert ő mindig visszamond neki.

A szilvesztert elrendezem én. A sört és a bort, amikor ti is itthon lesztek. C. nem telefonált, pedig vártam.

Persze hogy nincs semmi kifogásom a húgod ellen, sőt örvendek, és remélem, jól érzi majd magát velünk. Megteszek mindent, hogy foglalkoztassam. A baj csak az, hogy dolgozom, és így tényleg nehéz lesz, de bízhat szívesen bennem. Ezen a héten sem tudtam felmenni hozzátok, mert már hétfőn dolgozni kellett menjek. Délutános voltam és vagyok. Jövő héten délelőtt dolgozom, és valamelyik délután elmegyek. Ahol dolgozom, kávéba való árpát pergelnek. De nekem úri munkám van. Három asszonnyal és egy lánnyal csomagolunk. Rendes, korrekt fehérnépek. Jól érzem magam velük. Nem iroda, de nem is a nehézgépgyár. Dolgozunk, de szórakozunk is közben. Az első két nap szokatlan volt.

Kérlek, vigyázz magadra és a lábodra. Nehogy valami súlyos következménye legyen annak a begennyedésnek. Komolyan aggódom érted. Mindig történik veled valami, amikor távol vagy tőlünk.

Sajnos nem tudtam elmenni az eskütételre, mert nem volt pénzem a vonatra. Sokat költöttünk a fővárosban, írtam, mennyi mindent vettünk. És még húst, vaját, olajat. Édesanyám adott volna pénzt, de akkor a szilveszteri piákkal lett volna baj. Még van 16-17 nap, és itthon vagy. Alig várom már. Várhatlak az állomáson? Vagy nem akarsz? Reméltem, hogy F. elintézi a Csaba szüleivel az utazást. Azt mondta, 99 százalék. Aztán nem adott több életjelt magáról, mert megérkezett a barátja 20 napos szabadságra. Ezt Lilitől tudtam meg. Ez a mi hűséges, jó barátunk. Miután hazajössz, még sokat mesélek róla, mert bőven van mit. Sajnos csak rossz. Nem is csodálkozom a T. beszámolóján.

Kérlek, mondd meg Árpának és Csabának, hogy ne haragudjanak, nem volt időm írni nekik. Édesanyámnak is rengeteg a dolga, mert évzárás van, és amikor szabad vagyok, minden házimunkát én végzek, hogy segítek rajta valamit. Nagyon beteg szegény, azt hiszem, be kell menjen a kórházba. Akkor aztán tényleg mindent magamnak kell elvégezni. Legyetek jók, vigyázzatok magatokra. Főleg a lábadra! Írj hamar. Még mindig nagyon várlak haza! Puszik.

Ui. Hívd meg Sorint 2-3 napra. Áрпи jön szilveszterezni? Ha igen, remélem, E. nélkül! Még két puszi.

XII. 11.

Kedves D. és C.!

Tegnap kaptam meg a leveleteket, mohón elolvastam evés közben, majd befeküdtem az egység kórházába. Így hát most nyugodt körülmények között írhatok választ. Az történt, hogy a sarkamon a seb begennyesedett, és borzasztóan csúnya lett. Remélem, már írtam, hogy milyen sebről van szó. Egy kb. 8 mm átmérőjű, 1 cm mély lyuk tátong a sarkamon. Azért fektettek le, mert ha járok, akkor nem gyógyulhat be a seb. Fertőtlenítőszeres gézt nyomnak be naponta mélyen a sebbe. Úgy 6-7 nap alatt gyógyul. A kezelés már nem jár nagy fájdalmakkal, így hát örülök, hogy pihenhetek egy hetet. Egész nap alszom, olvasok, kártyázom; tehát üdülök. Ilyen körülmények között jó a morálom, a honvágyam is alaposan csökkent. Azt mondhatom, hogy egy idő után, ami alatt az ember megszokja az itteni életet, normálisan töltheti napjait. Persze minden nap visszaírja a civil élet elérhetetlen örömeit, de már nem tűnik olyan nehéznek, elviselhetetlennek. Ez történt az én esetemben is. Ehhez még az is hozzájárul, hogy vezetőnk egy flegmatikus alak, aki unja a dolgokat.

Szeretnélek megvigasztalni, C., ha lehetne, mert úgy veszem észre, hogy eléggé letört a behívás. Próbáld meg keményen, összeszorított fogakkal, elszántan kezdeni a dolgot. A te esetedben az első szakasz és annak is csak az esküig tartó része jelent problémát. Akkor parancsolgatnak, idegesítenek, gyakorlatoztatnak könyörtelenül, de azután számodra csak unalom lesz. Minket végig gyakorlatoztatnak, igaz, a vége felé már ritkábban. Akkor több lesz az elmélet. Ha átesel, és egy bizonyos idő múlva átesel azon az állapoton, amikor állandóan hazagondolsz, állandóan keseregsz, akkor már csak az lesz a baj, hogy mivel töltöd a szabadidőd. A legjobb, ha olvasol. Borzasztó sok időd lesz, még az olvasást is megunod. Ez nem az első hónapokra, hanem az utánuk következőre vonatkozik. A te helyzetedet azért látom borúsabbnak, mert tudom, hogy mennyire féltékeny vagy D.-ra. Ez a féltékenység tönkre is tehet, megkeserítheti napjaidat. Valamit tegyél annak érdekében, hogy ne nyugtalankodj állandóan érte. Ennyi idő után már nagyon jól ismered, és nyugodtan megbízhatasz benne. Ha nem így lenne, akkor rád idegtépő percek várnak. A másik rossz az, hogy most karácsony és szilveszter előtt visznek el. Azért írom úgy, hogy elvisznek, mert attól félek, hogy e hó 17-e után rögtön elvisznek. Ha így történné, akkor nem is találkozhatnánk. Ezt nem tartom valószínűnek. De az is lehetséges, hogy amúgy sem találkozunk, mert én nem megyek haza. Az történt, hogy sok nálunk a sárgaságos, karanténban vagyunk. Ha ez az állapot sokáig tart, akkor nem engednek haza, csak jövőre. De már írtam, hogy nem valószínű. Még van 15 napunk szabadságig, és azalatt elsimulhatnak a dolgok.

Abban pedig biztos vagyok, ha nem is találkozunk, csak hónapok múlva, akkor is megmaradunk ugyanolyan barátoknak. Az utóbbi évben sem találkoztunk valami gyakran, és mégsem távolodtunk el egymástól. Úgyhogy ezt is átvészeli. Eltelik a szolgálati idő, és akkor még mindig van előttünk vagy 50 év. Az egyetemi kollégákkal kötendő barátságok pedig nem ronthatják meg a mi öreg, szilárd alapokon álló barátságunkat. Ugyanúgy, mint a teálatlad a munkahelyeden vagy bárhol kötött barátságok sem.

Azt hiszem, ha a gyermekkori szerelmek, barátságok, álmok átvészeli a kamaszkort, a változások korát, akkor már semmi sem teheti tönkre létezésüket.

Nekem is szépnek, férfiasnak tűnik a rögbi, azért tetszik ez a sport. Kezdeményezőképességre, helyzetfelismerő készségre van szükséged ahhoz, hogy jó játékos legyél; mindezekért mondom, hogy érdemes rögbizni. Ha egy lányom lenne (szeretném, ha gyerekem lány lenne), annak érdekében, hogy kemény, határozott, férfias természetű legyen, szeretném, ha rögbizne. Elszánttá, küzdővé tenni - erre tanít a rögbi. Ezeket a tulajdonságokat jól hasznosíthatod egész életedben.

Tőled éppen ezeket tanultam. Te férfias, kemény, durva természetű voltál, én zárkózottabb, félénkebb. Jól kiegészítettük egymást. És te higgadtabb lettél. (D.-é a fő érdem, ő zabolázott meg), én pedig nem viselkedtem olyan félénken, megjött az önbizalmam.

A szilveszterrel kapcsolatban pedig remélem, hogy nem visznek el addig, és akkor együtt szórakozunk. Azóta már biztos beszéltél B.-vel, és elmondta, hogy milyen italokat vett (F. dolga lett volna), milyen ételeket akar készíteni. Nekem nem akarta megírni, mert meglepetésnek szánja. F. pedig nem írt választ már három hete. Én úgy tudom, rajta a sor, hogy levelet írjon. Mondd meg ezt is neki, és arra is hívd fel a figyelmét, hogy szerezzen magának és lehetőleg Árpának is valami nőt, feltéve ha nővel akar szórakozni. Árpi pedig nem halad biztatón az E. meghódításában, ezért szeretné azt, hogy F. valami nőt hajtson fel neki. Ez valószínűleg nem történik meg, és mindketten nők nélkül fognak szilveszterezni. Ez mindig így szokott lenni.

Én a húgomat is magammal szeretném vinni, egyúttal megóvnám a rossz társaságtól, amely már kezdi megrontani. Természetesen állandóak a veszekedések közötté és a szüleim között. Apám írta, hogy számít a segítségemre a probléma megoldásában.

A fotózásról: úgy hallottam, hogy a kapható legnagyobb méretű fotópapír nagy rajztömb-nagyságú. Így hát majdnem lehetetlen 1,5×1 m-es nagyítás. De a folyóiratokban fellelhető képek nagyítására is hasznos a gép. Ha hazamegyek, megkérem apámat, hogy tanítson meg fotózni, mert nekem is megtetszett ez a hobbi.

Zenei téren az újdonságok nem jutnak el hozzánk. Úgy hallottam, hogy az AC/DC repülő-szerencsétlenség áldozata lett. A szobában felszerelt hangszóróból ugyanazt az egy szalag diszkózenét sugározzák. December 8-án, Lennon halálának évfordulóján viszont Beatles-számokat hallgathattunk. Néha felcsendülnek egy Queen-koncert dallamai. Más semmi.

Ha van valami postered vagy felragasztható reklámod, és nincs szükséged rá, akkor megkérnélek, hogy tedd félre őket. Szükségem lesz rájuk, mert megígértem egy hadnagynak, hogy hozok neki képeket. Azóta szervuszt köszön.

XII. 5-én tettük le az esküt, ezután hülyére ettük magunkat. Ittunk egy sört is. Mindenkit kiengedtek a városba. Ebből az alkalomból ittam egy „fehér angyalt” (fél rész gin, fél rész vodka). Nem volt mivel eltölteni az időt, így hát hamar visszamentünk, vagyis jöttünk a kaszárnyába. Már akkor fájt a lábam. Keddtől kaptam három nap felmentést, utána még hármát, és tegnap délutántól itt fekszem.

Még írjatok valamit a Zsóka-ügyről, mert kíváncsi vagyok, mi lelte ezt a leányt, hogy ilyen komoly tervei vannak a személyemmel. Talán nosztalgia kerítette hatalmába? És miért kell olyan titokban tartani? És mégis, hogy képzelte el a dolgot? Az eltelt két év alatt háromszor ha köszöntünk egymásnak, és ő még azt reméli, hogy újból összejöhetünk. Jó, hogy te már akkor végképp kiábrándítottál belőle.

A katonaság pedig ne törjön le egyiketeket sem; ez az első igazán nehéz megpróbáltatás, amit kapcsolatotoknak át kell vészelnie. Az a mondás járja, hogy az itt „eltűnt idő” - nyert idő! Valahogy csak lesz, mert „úgy még sosem volt, hogy valahogy ne lett volna”. Sovány vigasz, de... más nincs. Papír hiánya miatt írok ilyen sűrűn. Csók

A.

XII. 15.

Kedves Gino!

Ma kaptam meg a csomagot, és azért örvendtem különösképpen, mert leveledet is olvashattam, és van mire válaszoljak. Ugyanis az történt, hogy a gennyes lábamért kaptam 3 nap felmentést keddtől, XII. 7-től. Egész nap üldögéltem a szobában, és kötözésre jártam. A bal lábam sarkán, talpán lévő seb jó nagy és mély lett. És persze gennyes. Pénteken az orvos beinternált az egység kis kórházába. Azóta fekszem, nagyokat alszom, mert már nincs olvasnivalóm; levelet is csak C.-től kaptam pénteken. Ezt még aznap megválaszoltam.

Mindennap elég sok gennyet távolítanak el a sebből. Olyan, mintha egy szeg lyukat vájt volna a lábamba. A seb átmérője 15 mm, a mélysége 10 mm. Tegnaptól már nincs genny a sebben, és gyógyulni kezdett. Azt hiszem, hogy az idén már nem megyek gyakorlatozni. Nekem tetszik az itteni élet, a nagy olvasások, evések, híztam is kb. 2-3 kilót.

Úgy hallszik, hogy 27-én hazamehetünk, addig kihúzom a felmentéssel. Most már anyámék-nak is lehet szólni, elmúlt minden veszély. Az orvos szerint meg kellene kapjam a türelem díját, olyan férfiasan bírtam kis műtéteit. A sebbe mindig begyömöszölt egy fertőtlenítőszeres gézt. Ebből gondolhatod, hogy jó mély seb volt.

A csomag tartalma pedig kitűnő: a kekszek ízletesek, a csoki finom. A kis dobozban sok minden elfért. A szalvétákat nincs mire használjam; a borítékokra pedig kár volt pénzt adni, mert 12 nap alatt nem írhatok 10 levelet. Még nekem is van négy bélyeges borítékom. Csak a papír hiányzik. C.-nek nagyon apró betűkkel és sűrűn kellett írjak. Mindenesetre nagyon köszönök mindent; másnak nemigen küldenek a barátnők csomagot. Nem annyira háziasak.

Őszintén örülök, hogy dolgozol, és annak még jobban, hogy tetszik a munkád. Ez nagyon fontos dolog az ember életében. Biztosan te is tapasztalod, hogy milyen más az élet, amikor a munkádat kedvvel végzed; nem húzod a szád, amikor be kell menni dolgozni. Jobb, ha kisebb fizetés ellenében is olyan munkát végzel, ami tetszik. Másképp az egészség, a lelki egyensúly rovására megy a mindennapos utálat, amit a munkád, a munkahelyed vált ki. Ha jól érzed ott magad, légy rendes, és becsüld meg a helyed. Te is tudod, milyen nehezen lehet elhelyezkedni, nemhogy egy neked is tetsző, könnyű munkahelyet kapj. Szilveszterre pedig, remélem, a jó munkahely a morálozat, az életkedvet is növeli.

Most pedig sorra veszem a leveledben felmerülő problémákat. Ha hazamegyek, azért csak elmegyek E.-hez Csabával: megnézzük, mit vásárolt. Ettől még nem dől össze a világ. Majd meglátod, hogy nem történik semmi. Nincs miért vele töltssem az időmet. Komoly kapcsolatra nem látom képesnek; akkor, amikor másra lett volna szükségem, akkor nem lehetett, vagyis nem akarta. Most már eljárt az idő, és nem érdemel figyelmet. Arra még kíváncsi vagyok, milyen cuccokat lehet kapni. Ezzel nem adok neheztelésre neked okot. Erről még beszélünk.

Látom, hogy jó lány vagy, rendes, féltő, dolgozó. Az pedig különösen értékelendő, hogy otthon is segíted mamádat a háztartásban. A húgom azt írja, hogy jól nézel ki, a hajad is jól áll. Erről majd meggyőződöm, de biztos van valami igazság a dologban, ha a húgom is felfigyelt rá. Én azért mégis azt mondom, hogy vigyázz az alakodra; a fenekedre, a combokra, ugyanis alacsony termetű vagy, és éppen ezért hajlamosabb is a hízásra. Vigyázz, mert a munkahelyeden állandóan ülsz, és ha nem mozgatsz néhány percet óránként, akkor szépen ellaposodsz.

F.-t intézd, ahogy gondold. A baj az, hogy C.-nek 17-én jelentkeznie kell, és lehet, hogy szilveszterig el is kell utaznia. Ha így lesz, akkor ők is jönnek. F. nem jön, Árpinak nőre van szüksége. A biztos ember Csaba. Azt hiszem, már írtam, hogy Tamás is rendez szilveszteri bulit. István szerint minél több osztálytársunkat össze akarja gyűjteni. Lehet, F.-t is meghívják, és akkor nem csodálkoznék, ha Árpi is oda menne. Ha látom, megkérdem, hogyan döntött.

Remélem, C.-nek nem kell elmennie, és akkor nem leszünk éppen olyan kevesen. Engem ez sem zavar, de akkor a húgom érezné rosszul magát.

C. biztosan felhív, és megmondja, hogy vele mi a helyzet. Ha nem jönnek, akkor, ha akarsz, meghívhatod még valakit. Javasolj egy nőt Árpinak. Azt hiszem, meggyőzhetem, hogy nő nélkül is velünk szilveszterezzen. Hivatkozhatnék jobb piákra, kajákra.

Az lenne a legjobb, ha sürgősen írnál neki is meg Csabának is, és meghívnád őket. Panaszkodtak mindketten, hogy nem írsz. Esténként szoríthatsz egy kis időt két levél megírására.

Kétszer álmodtam veled: az első erotikus volt, a másodikban pedig elhagytalak, mert már untam a megszokott női pletykákat, a cirkuszoslást.

Egy városunkból való tag nem akarja visszaadni a Lennon-könyvemet, azt mondja, hogy ellopta valaki. Ezért otthon verést kap, vagy más ehhez hasonló bosszú vár rá.

Sorinnal már nem vagyok olyan jóban. Megijedhetett tőlem a töményeros eset után, biztosan úgy véli, nem jó ilyen gazemberekkel találkozni. Jóban vagyunk, de ritkábban találkozunk, mert ő más egységben van. Egy fővárosi taggal értem meg jól magam. Rendes, adakozó és intelligens. Természetünk nagyjából megegyező. Ő sokkal inkább szíven viseli ügyeinket; idegeskedik, szájal, hogy elérje igazát. Szereti az irodalmat, jó matekes, a zenéhez is ért. Szép szőke nője van, és mikor levelet kap tőle, úgy mosolyog boldogságában, mint egy gyerek. Valinak hívják. Sokat mesélt a fővárosról. A kórházban is csak ő látogatott meg. Az az érdekes, hogy állandóan vidám, és sokat mosolyog. Majd, ha lesz alkalom, megismerheted. Ha a fővárosban járnék, szívesen felkeresném.

Arra kérek, ha van valami postered, akkor tartsd meg nekem, mert van itt valaki, aki meghálálja, ha hozok neki pár képet. Azt hiszem, adtam neked egy postert, amely egy lófejet ábrázol. Írd meg, hogy nálad van-e, vagy nincs. Még érdeklődj a lemezek után is. Mire hazaérek, tudjam, hogy mi van, és mennyibe kerül. Jó?

A mezőgazdasági munkáért pénzt kapunk, s a zsolddal együtt lesz pénzem egy-két lemezre. Szilveszterre a bort, gondolom, azért nem veszed meg, mert nem tudod elcipelni. Ha nem ez lenne a baj, akkor nyugodtan kimérhetsz a borokból, mert én emlékszem az ízükre, és tudom, melyik finom. Készítsek egy listát:

1 fehér MAMAIA

1 piros " - "

ezt megvetted már

1 gin

+ 10 sör - a nőknek

5 hecserlibor

2 l. szőlőbor

2 l. ribizlibor

Azt hiszem, elég lesz ennyi. Nem tudom már, mit írtam előbbi levelemben, nézd meg, és vedd a kettőnek az átlagát. Ezen kívül kérj nekem is egy üveg fehér ribizlit; és szeretnék apáméknak venni 5 l. hecserlibort. Persze ha van belőle nagyapádnak.

Azt is írd meg, hogy nálatok lesz a buli vagy nagymamádéknál. Írj még néhány idetartozó dolgot: meddig maradhatunk, mit eszünk, mi lesz a zenével stb.

Menj el hozzánk, vár a karácsonyi ajándékom.

Remélem, hogy mire megérkezik a levelem, már átvetted a csomagot. Így nyugodtan leírhatom, hogy egy kalapot vettem: remélem, van mihez felteld. A színe és a formája kell, hogy tetsszen neked is. Itt van még egy liter muroklevem és egy ananászkonzervem, amit a koktéloknál fogok felhasználni.

Lehet, hogy amikor hazaérek, még kapsz egy karácsonyi ajándékot. Ez F.-től függ, ugyanis őt bíztam meg a megvásárlásával. Meglátjuk.

C. is ajánlkozott, hogy vár az állomáson, de nincs ilyesmire szükség, mert biztosan vár majd apám a kocsival. Egyszerre jövünk, és valószínűleg este 11 után érkezünk.

Ha beszélsz még F.-vel, mondd meg neki, hogy írjon, mert rajta a sor. Így megtudhatom, hogy mi a helyzet az ajándékokkal.

Válaszolj gyorsan, mert unatkozom a kórházban. Puszi.

XII. 15.

Dear Joe!

Milyen rég nem szólítottalak így?! Délelőtt kaptam meg a leveledet. Most 23,15 van, és egy kicsit fáradt vagyok nyolc óra munka után. A munkahelyemen kissé elromlott a helyzet, mert sok a meló.

Egészségi állapotod aggaszt.

Talán mondanom, írnom sem kell, mit kívánok neked, hogyan szeretnék viszontlátni.

Annak, hogy most üdülsz, nagyon örvendek. Remélem, a sárgaságos egyéneket hamar helyrepofozzák, és dec. 27-ére itthon leszel.

Ne vigasztalj, mert az egész egy nagy rohadt szar. Bocsánat a rohadt szóért. Én sajnos természetemből adódóan szélsőséges vagyok (egyén, típus). Éppen ezért félek, nehogy túl finoman vagy igen durván kezdjem a szolgálatot. Még csak annyit ezzel kapcsolatban, hogy megpróbálták a szerencsénket irányítani, de úgy látszik, sikertelenül. Két nap múlva küldök egy képeslapot, azon majd rajta lesz, hogy hová és merre megyek.

A szilveszterre vonatkozóan D. felvette a kapcsolatot B.-vel. A többi számodra meglepetés.

Ha az elkövetkező években alkalmam lesz, majd megtanítalak rögbizni. De amikor érezni fogod, miként csapódik neked egy jó sebességben lévő 70 kg-os emberi test, akkor majd elmegy a kedved ettől a finom sporttól. Részemről lehet, de én a lányomat nem tanítanám sem rögbizni, sem bokszolni. (Cipőt igen!)

A húgodról hallottak megleptek. Ha valahogyan tudnék segíteni, s ha rajtam múlik, készen állok segítségére lenni.

Apropó! A város tele van kicsi punk-istákkal. Mocskosak, bűdösek, rongyosak meg minden. Förtelem.

A fotózást könnyű megtanulni, de gyakorlatban alkalmazni a tanultakat nehéz. Nem tudom, a papád mennyire tud, de én szívesen szolgálok negatív példákkal, melyekből tanulhatsz.

Mivelhogy festeni nem tudok, és sokszor nem is tetszik a festészet, mert túl rafinált: a 7 művészet kisfiát, a fotózást nagyon megszerettem. A művészfotóról majd máskor.

Postert, reklámot próbálok szerezni neked. Attól függetlenül, hogy mi lesz 17-én, várunk, várjuk a veled való találkozást.

Kérlek, erre a levélre ne válaszolj, míg nem kapod meg a képeslapomat is. Akkor meg írnál a sorsodról, hogyan halad a gyógyulásod, van-e remény a december végi találkozásra. Csókol

C. és D.

P.S. Csabának sajnos nem írtam, teljesen megfeledkeztem róla, viszont számítok rád, szólj egy pár jó szót hozzá a nevemben. Ahogy az indiánok mondják. „A barátaink barátai a mi barátaink!”

ROSSZ ÁLMOK

Sűrű köd fedte az országutat. Öt-tíz méternyi, ha lehetett a látótávolság. Hegyre kapaszkodott föl a Trabant. Valószínűtlenül lassan haladt előre a tejszínű levegőben. Az apa egyesbe kapcsolt, és ráfeküdt a kormányra. A köd, mintha valahol rést kapott volna a kocsin, beúszott az utastérbe, és ott gomolygott mindenféle ijesztő alakzatokban, amilyeneket csak rossz álmaiban láthat az ember.

Az apa egyik barátját látta az első ülésen. Látta, hogy mozdulatlanul ül, és megfeszített figyelemmel, mereven előre néz az országútra. Az út közben eltűnt a kocsí alól. Az apa arra gondolt, hogy barátja, bár nála fiatalabb, az utóbbi időben, sűrű egymásutánban temette el szüleit és közeli rokonait.

- Jobbra! Jobbra! Kanyar következik! - szólt nyugodtan a barátja, és továbbra is előre figyelt mozdulatlanul.

Átvágott a szobán, levette a tízliteres akvárium üvegfedelét. A halak mintha zöld olajban lebegtek volna; furcsán nagy, kerek szemmel néztek vissza rá. Amikor megfordult, látta, hogy lánya a hengeres műanyagszéken állva a könyvespolcon rendezget valamit. Vasárnap este volt. Az esti filmhez készülődtek. A lánya valószínűleg nemsokára bekapcsolja a tévét. Az egész nap az ünnepeket megelőző, sajátosan kellemes hangulatban telt. Ilyenkor mindenkinek kedve van a rendezéshez. A készülődés öröm, napok óta megkönnyített minden, máskor utálatos és csakis kényszerből vállalt munkát. Apró ötletek születtek és valósultak meg percek alatt, gyúlt a jókedv, tornyosult a boldogság.

A lánya kéretlenül is takarított, rendbe rakta bátyja polcait, amelyek a könyves szekrény lehajtható asztallapja mögött tele voltak mindenféle műtűrral, furcsa emléktárgyakkal, amilyeneket csak a fiúk szoktak gyűjteni tizenéves korukban.

Lánya a fiú 18 x 24-es nagyítású kalapos fényképét állította a mennyezettől számított harmadik polcra, a könyvek elé. Aztán úgy igazította a fiú láncos zsebóráját a kép elé, hogy az a fényképen látható óra magasságában lógjon. Az apa látta, hogy a fényes-fehér fényképpapírra akasztott ezüstlánc fekete szalaggá alakul át hirtelen. Megállt egy pillanatra, és az akváriumot a melléhez szorítva fölnézett a képre. Az ezüstláncon függő óra valamennyit kilendült a helyéről.

- Nem lesz az úgy jó, fiam! - szólt a lányához.

- Megtartja - mondta a lány, miután leugrott a székről, és apja mellé visszalépve nézte igyekezetének eredményét. Ragyogott a boldogságtól. Az apa egy pillanatig arra gondolt, hogy elmondja a lánynak, mit látott a képen, az ezüstlánc helyén, és beszél arról a szokásról is, amikor az emberek eltávozott szeretteik arcását fekete keretbe vonják az emlékezés végett, amelyet a gyász kényszerített rájuk. De nem szólt, mert öregesnek találta a lelki kitárulkozást, a féltést, amelyből minden valószínűség szerint furcsa látomása eredt.

- Nehogy leessék az óra! Kár lenne érte, hiszen még vadonatúj - figyelmeztette a lányát, és az akváriummal együtt eltűnt a fürdőszoba ajtaja mögött. Elégedettséget érzett, mert nem árulta el magát. Öregasszonyos ijedtségével talán még a lánya rendező kedvét is lehervasztotta volna. A fürdőkádba tette a kis üvegalitkát. A halak mozdulatlanul lebegtek a zöld olajban, és egyre nagyobbodó szemmel figyelték mozdulatait.

A Trabantban ült. Az anya előrehajolt a hátsó ülésről, elkérte a szemüvegét, hogy megtörölje. Egy végtelenül hosszú nyílegyenes országúton rohantak. Sűrű havas eső esett, idegesítően kopogtak az esőcseppek a karosszérián. Az ablaktörlő egyhangú zaja álmosító volt. Az apa úgy érezte, hogy a motor emberi tüdőhöz hasonlóan zihál. Saját zihálását hallotta, s úgy figyelte a fogyni nem akaró utat, mint aki tudja, hogy ilyenekkel csak rossz álmaiban találkozhat az ember. Hátradőlt, nekifeszítette hátát az ülésnek, és várta az ébredést. Ha este vacsorázott, mindig furcsák voltak az álmai. De akárhogy is erőltette, nem jutott eszébe, mit evett lefekvés előtt. Levette lábát a gázpedálról. A kocsi sebessége semmit sem változott. Félt a csúszós útszakaszoktól, és ez rendkívül éberré tette. Azt is tudta már, hogy aznap este semmit sem vacsorázott. Várta, hogy képtelen álma félbeszakadjon. Visszakapta a tisztára törült szemüvegét feleségétől, orrára pásztázta. Nem észlelt különösebb változást: ugyanúgy látott, mint addig. Ködök jöttek, és a fákkal, behavazott árokkal szegélyezett út továbbra is nyílegyenesen a semmibe vezetett.

Az apa megnyugodva nyújtózott egyet. A felesége mindig mellette ült az első ülésen. Miért engedte volna át a helyét éppen ezen a nehéz úton, egy ilyen keservesen hosszú éjszakán?

Visszavitte a kőlappal szélesített ablakkeretre az akváriumot. A víz fehér volt a kocka alakú üvegedényben. A halak eltűntek. „Nem baj - gondolta az apa -, lassan kitisztul minden. A fiú örülni fog, hogy távollétében is megmaradtak a halai!”

A lány tovább rendezgetett a polcon. Azt akarta, hogy bátyja mindent olyan rendben kapjon, ahogyan itt hagyta.

- Külön szobája van, egyedül neki van külön szobája, mégis a bátyja helyébe telepedett - csodálkozott az anya, és kérdőn nézett a férjére.

- Ott esik neki jól a tanulás! - jegyezte meg mosolyogva az apa, és ezzel a maga részéről lezártnak tekintette az ügyet. De a közeli viszontlátás hírére maga szólt a lányának, hogy teremtsen rendet a fiú helyén; dolgait állítsa a régi rendbe. Erélyes felszólítása semmiféle ellenkezést nem váltott ki a lányból. Napok óta a közeledő együttlét ígézetében éltek; egyszeriben megszűntek a hirtelen felcsattanó viták, az értetlenség, az elmérgesedő szóváltások.

Vasárnap este volt. Az anya még talált valami rendeznivalót a konyhában; kedvvel végezte, nyoma sem volt arcán az „értetek feláldozom magam” máskor oly könnyen megjátszott kifejezésének.

A lány a Hotel California című új lemezt bögezte a lemezjátszón, és elégedetten figyelte a saját igyekezete nyomán kialakult rendet. Az akváriumhoz lépett. A tiszta vízben - ötször is megszámolta - csak három ijed képű hal tátogott. A negyediket mintha a föld nyelte volna el - eltűnt. Az apa a fürdőbe sietett. A fürdőkád fehér volt, mint egy meszesgödör. Az apa felhúzott szemöldökkel visszament az akváriumhoz. Körbeforgatta az üvegedényt, és újra megszámolta a halakat. Bosszankodva állapította meg a megfellebbezhetetlen tény: a negyedik hal végleg elúszott.

Ekkor élesen csengett a telefon.

„Hogyan történhetett?” - törte fejét az apa, miközben a telefonáló idegen hangjára figyelt. Biztos volt benne, hogy ezt a hangot még sohasem hallotta. De mert az idegen a nevén szólította, nem tette le a telefonkagylót.

A lány lehalkította a lemezjátszót, és az anya is bejött a szobába a csengetésre. Némán és kérdőn nézték az apát.

Az apa merev, de fokozatosan elfehéredő arccal igenelt az ismeretlen telefonálónak.

Azon a vasárnapon a szép és jó álmok a rosszal, az elviselhetetlennel ütköztek.

Lezárt sorompóhoz közeledett a kocsí, süket csendben úszott a latyakos úttesten. Az ablaktörlő nehezen birkózott a sűrű esővel. A sorompó fekete-fehér csíkos volt, és beláthatatlan űr előtt örködött. A sín pár hirtelen kanyarral ebből a sötét úrból kanyarodott közvetlenül a sorompó mögé. A sínvas rozsdás volt, kopott vörös minden oldalán, úgy tűnt, évek óta nem járt errefelé egyetlen vonat sem.

Az apa kikászálódott a kocsiból. Feltűrt gallérral nekivágott az éjszakának. Halványan még emlékezett rá, hogy az ablaktörlőn akart igazítani, de talán csak azért hagyta ott a védelmet nyújtó kocsit, mert vizelnie kellett. Visszanézett az útra. Furcsállotta, hogy egyetlen kocsí sem követi. Megfordult. A sorompón vörös lámpa égett. Az volt az érzése, hogy ezt a sorompót örökre leengedték, és már nagyon régen áll ebben a helyzetben.

Amikor elindult az őrház felé, iszonyú nyilallást érzett a hátgerincében. Legyőzte a fájdalmat, és rogyant testtel, csoszogva közelített az őrházhoz. Az egyik nyáron napszámért dolgozott, disznóolat épített a kollégájával. Az utolsó saroglya betont vitték hátra a kertbe, az istállók mögé, ahol a tucatnyi hízó korszerű olja készült. Az úton a kolléga, miközben mérgesen belerúgott az útját álló sertésbe, megrántotta a saroglyát. A megvadult disznót látva az apa ösztönösen, hirtelen mozdult az ellenkező irányba: az ötödik csigolyája felmondta a szolgálatot, az alóla kitüremplő porc és az idegek helyváltoztatását rogyant lábán érezte. Nehezen járt. Elkínlódott valahogyan a kocsijáig. Hazahajtott. A tömbház előtt játszó gyerekek megbámulták. Két hétig nem kelt föl az ágyból. Később gyerekei elmesélték, hogy akkor, ott lenn a játszótéren többen is feltételezték: „Édesapa belecsinált a nadrágjába!” Azóta hideg időben csaknem mindig előáll a derékfájása, nehezen indulhat, de ha erőlteti a járását, később enged az erőtlenség, és újra parancsolni tud a lábainak.

Az őrház felé tartott, és közben azon mulatott, hogy a kocsiban ülők valószínűleg azt hiszik, belerondított a nadrágjába.

Az őrház csatornájából csorgott a víz. Az arcára is ömölhetett belőle. Letörülte a keze fejével. Sós víz volt. Benézett a sötét ablakon. Jókora szobabelsőt látott. A falak mentén hatalmas könyvespolc, közvetlenül az ablak alatt vesszőből fonott bölcső állott. A fia feküdt a bölcsőben. Hanyatt fekve, két kezét hátravetve aludt. Az Őrzőmama állt a bölcső mellett. Mosolyogva intett. A szájáról könnyen leolvashatta üzenetét: „Moost teetteem tiisztáabaa! Aaalsziik a dráágaaa...”

Visszatér a kocsíhoz. Az országúton mentőkocsí közeledett hangtalanul. A sorompó nem volt sehol.

A tehergépkocsí a négy hátsó kerekével felhajtott a vasúti sínre, hogy közelebb kerüljön a tehervagon feketén tátongó szájához. Az apa felismerte a helyszínt: a vasúti csomópont állomását. Járt fönn az irányítótoronyban, ahol villanyfényes vonalkák és mindenféle számok és betűk mutatják az állomásra érkező vonatok helyét. A barátja szólt a vonatirányítónak, hogy az állomásépület magasságába engedje a második vagon, és amíg a kirakodás tart, ne engedjen szerelvényt az első vágányra. Aztán visszatértek a váróterembe. Az apa nem érezte a váróterem hányásshagát. Fázott. Mozdulatlanul ült a fapadon. Mellette nyugdíjazás előtt álló őrnagy a felesége halálát mesélte. Az apa nem értette, miért éppen neki mondja el a szomorú történetet. Az asszony rákos volt, minden elképzelhető megpróbálták, rengeteg orvosságot beletömtek, mégsem segíthettek rajta. „Valakinek csak el kell hogy mondja” - gondolta az

apa, és nem a férfit, hanem az ismeretlen asszonyt sajnálta. Mielőtt az őrnagy részletekbe bocsátkozhatott volna, az apa felállt, elballagott az üveges ajtóig, és kinézett az éjszakába. Láta, hogy akár egy tartályhajó, lassan és megborzongatóan egy szennyes tehervagon úszik be az állomás előtti térre. Idős vasutas nyitja az ajtaját. Lámpája ide-oda imbolyog a sötéttségben. Fiúk jönnek, és óriási ládát emelnek le a vagonból.

- Csak lassan! - figyelmezteti őket a gépkocsivezető. - Csak lassan!

Az apa látta, hogy ezek a fiával egyidős fiúk erőtlének, nyápicok. A láda valóban nagy volt, és nem nekik való. Indult segítségükre, de a barátja visszatartotta. Elébe tartott karral megállította. A láda ólomból volt. Körvonalai elmosódtak a sötétben. Barátja karja ólomnehéz. A láda a vagonnál is nagyobb.

Valaki kinyitotta a kocsiját, és besegítette az ülésre. Az apa csodálkozva vette észre, hogy nem ő vezet. Egy idegen kocsijában ült. Az idegen nagyon hasonlított az özvegy őrnagyra. Az időjárásról beszélt.

- Fekete karácsonyunk lesz... Fél évszázada nem volt ilyen enyhe telünk...

Az apa nem válaszolt. Befordultak a vasrácsos temetőkapun. Azt gondolta, jobb, ha az ember álmában sem beszél zöldségeket.

*Fürösztegess álom, vasderes lovak
szügye párállik télben.
utolsó vágatokor*

*fekszünk kiterítve, test mellett test
egymást kézenfogva, s lám
sehol a pap, sehol a siratóasszonyok
jajongó hada
csak vasderes lovak vágtaznak
félreállni már nem lehet:
előttük vágtaznak vagy eltaposnak*

Az apa némelykor verset álmodott. Úgy álltak egymás mellé a sorok, mint magasodó téglafal a kőműves keze alatt. Lüktetett, hömpölygött benne a vers. Olykor csak miután felébredt, és próbálta emlékezetében felidézni a sorokat, döbrent rá, hogy fáradt agya olvasmányélményeiből vetített ki sorokat, valamiért fontos részleteket.

Lassan, méltóságteljesen kitarult a kapu. Tudta, hogy felfelé kapaszkodó lépcsők következnek, és az előcsarnokból kétfelé, folyosókra vezet az út. A kapu fölé írt latin feliratról, az ajtó vastag üvegéről ráismert az iskola bejáratára. De a nyitott kapu mögött nem a felfelé vivő lépcsőket, hanem a fia sötétkék ruhás képét látta. A tablójukon az ismert Ady-versrészlet:

*Mi vagyunk: Jövő és Igazság,
Engesztelés és nagy Ítélet,
És mi vagyunk, csak mi vagyunk
Jó Sors, ha kell, s ha nem kell: Végzet.*

- Jó idézet - mondta az apa a fiának.

- Valamelyik tanárunk választotta - mondta a fiú, és látszott rajta, hogy unja, nem szereti a nagy szavakat. Minden távolinak tűnt: Jövő, Igazság, Engesztelés, Ítélet, Jó Sors és Végzet.

Az apának kedve lett volna ebbe a sokismeretlenes egyenletbe behelyettesíteni egyet s mást. A jövő fogalmát csakis gyermekeinek boldogulásával értette meg, az igazságot a maga igazságaival. Engesztelés és ítélet hidegen hagyták, a sorsot formálhatónak, a végzetet elkerülhetetlennek tudta. Megmutatta a fiának azt a halálfejes fedőlappal készült könyvet, amelynek mottóját Simone de Beauvoir Szelíd halál című művéből választotta az író: „Világos lett, hogy a halál sehol, semmilyen életkorban sem valamilyen természetesség. Hogy mindnyájan halálra vagyunk ítélve, azt tudjuk, de ennek az osztályrészünknek elcsépett általános érvénye és minden egyéni halál magányos tapasztalata közt nyomasztó ellentét van.” A fiú elolvasta a mottót, és utána elolvasta a könyvet.

- Jó könyv - mondta az apjának. - Egy apa haláláról szól. Szomorú könyv. De azért jó könyv. A fiú nem látszott szomorúnak. Komoly volt.

Az apa örült, hogy az ajánlott könyv elgondolkoztatta a fiát, és úgy érezte, sikerült még egy lépéssel közelebb kerülniük egymáshoz.

Becsukta a súlyos iskolaajtót, és rátapasztotta a kezét. Az ajtó kifelé nyílt, minduntalan kitárult. A kicsengetési kártyán látható ajtó volt. Készült összesen 8200 példányban. Ebből kétszáz jutott fiának. Tizenhét éves karban ennyi barát és ismerős: kerek számban kifejezett népszerűség. Mi sincs ennél távolabb, mint a halál gondolata.

Álmainkat nem válogathatjuk. Meglepnek minket, fölemelnek és letepernek.

Valaki leemelte a koporsó fedelét. A koporsóban a fia feküdt, és lélegzetvétel nélkül aludt.

Az apa barátja, mozgékony, szemüveges ember, forgalomirányító a vasútnál. Állt a koporsó mellett, és a megdöbbenéstől nem tudott szóhoz jutni.

„Ilyen lehet a vasutas, amikor téved. Amikor megtörtént már a vasúti szerencsétlenség.”

- János! - rezzent fel a forgalmista, mint aki gondolatokban olvas. - János! Fel kell öltöztetni a fiút. - Szürke munkaköpenyes öregember mozdult, valahonnan a kápolna mélyéből jött, megállt az apa előtt, és mozdulatlan arccal, nagy lélegzetet véve, kijelentette:

- A nők jelenlétében nem tudom felöltöztetni...

- Menjetek ki - mondta az apa a nőknek, és sírva bontogatni kezdte a szíjat, amivel a fia kezét összekötötték valamiféle ismeretlen szertartás szerint.

Az anya átadta a szürkeköpenyes embernek a fiú galambszürke ruháját, kedvenc nyakkendőjét és mindent, amit a ballagáskor hordott.

- A nyakkendőjét én szeretném megkötni - mondta fojtott hangon B.

- Nyakkendőjét majd ez a lány fogja megkötni! - mondta az apa, miután végre sikerült kibontania az erősen összehúzott szíjat. Aztán szótlanul fia lapáttanyerét nézte.

A fiú húga dühösen belerúgott a fekete, ormótlan bakancsokba.

- Ha nem mennek ki a nők, hozzá sem fogok az öltöztetéshez! - mondta szigorúan az ember.

Az apa kikísérte a nőket. Átölelte őket és vitte, vitte magával. Sötétség és sajgó fájdalom áramlott a temető sírrengetege felől. A temető rácsos kapuján belül álltak összeborulva. Fölöttük csillagos volt a decemberi ég. Különös év, különös december, különös látomás.

Az apa fölnezt a csillagokra, és arra gondolt, ha nem emeli ki a koporsóból a fia sebes bal lábát, melynek láttán szörnyülködve-nyögve elborzadtak a körülötte állók, akkor most és talán mindörökre elhiszik neki, hogy egy nagyon szép, egészséges fiatalembert láttak mélyen aludni.

- Láttad, milyen kék az ajka? - Láttam.

- A szívbajosoknak ilyen...

- A mi fiúnk nem szívbajos. Viszont minden biztonnyal alaposan átfázott a jéghideg vízben.

- Fürdött.

- Átúsza a tavat. Oda-vissza lehet vagy másfél kilométer.

- Meggondolatlanok ezek a gyermekek.

- Egyedül úszta át. Próbára tette az erejét. Estére otthon lesz, beledugjuk a jó meleg vízbe...

- Szeret fürödni... Vajon mikorra érkezik? - Estére otthon lesz. Nem hagyhatta a többieket. Gyalognak vagy tíz kilométert, és elkapják az esti buszt...

- Jó, hogy ideadta a csomagjait.

Kanyargós úton jártak. Visszafelé jöttek a hegyekből. Az út bal oldalán, lenn a mélyben kéken csillogott a gyűjtő vize. Körülötte fenyvesek, patinás sziklák és üde zöld tisztások.

„Képeslap.” Az apa egy nyár végi vasárnap délutáni autós kirándulás emlékein kérődzött. Nem szerette a céltalan utakat, a csupán a távolságért véghezvitt benzinfoasztást.

Az anya a hátsó ülésen ült régi, gyerekkori barátnőjével. Az apa mellett a férj. Négyük barátsága házasságuk előtti. Kirándulásuknak kettős célja volt. Kocsikázni a barátok kedvéért, és közben meglátogatni a tóparton a barátaival sátorozó fiút.

Kanyar előtt álltak meg az út szélén, kiszálltak, és leereszkedtek a tópartra, ahol kilométer hosszan sátrak sorakoztak. A tó vizén motorcsónakok száguldottak föl s alá, vízi síelőket húztak maguk után. A táborozók kiültek a meredek partra felhúzott sátrak közelébe. Nézték a motorcsónakok futását, vidultak a kezdő vízi sízők ügyetlenségein, amikor minden igyekezetük ellenére megmártóztak a pisztrángos lében. A naplemente szépnek ígérkezett, és az apa látta, hogy a tavat bámuló jó módú városi emberek áhítattal várják, hogy a nap aranykorongja a szemközti hegy mögé bukják, és jóleső fáradtságukat, napközben felforrósodott testüket enyhítse a közibük lopakodó este.

A fiút sehol sem találták.

Felkapaszkodtak az útra, beültek a kocsiba, és tovább hajtottak felfelé a hegyi úton. A következő tábornál sem találták a fiút, hiába kérdezősködtek utána.

Visszafordultak. A csónakosok táboránál az apa lekiáltott az útról. Hosszan, elnyújtott hangon szólította fiát. A tó túlsó oldalán sötét foltként fenyves állott. Mintha minden kiáltása után nőtt volna a csend.

Aztán mintegy kétszáz méternyire, jobbra, az út és a tó közötti bokorsor alól szőke, szemüveges srác indult fölfelé. Csak egyszer intett. Kopott farmernadrágot és villámzárás pufajkát viselt.

- Ő az! - mondta tompán az anya.

- Ő az! - szólt kislányos örömmel az anya barátnője.

Elébe mentek. Aztán a fiú visszakísérte őket a kocsihoz, és átvette a műanyagzacskóba csomagolt süteményeket.

Kék volt az ajka, de nevetett.

- Estére otthon leszek.

- Az jó! - mondta az apa, és arra gondolt, hogy általában minden vasárnap este van melegvizük a tömbházban.

Kissé szédült. Azt hitte, nyitott szemmel járkál, fátylak között kering. Valaki baráti hangon azt magyarázta, amit nem tudott megérteni.

- Zárt város - zárt temető! Hogy nem érted?!

- A régi köveket rendre kidöntik...

- Így is zsúfolt már ez a kert...

- Apám azt mondta, hogy legalább négyszáz éve élünk ebben a városban.

- Ez most nem számít!

- Most mit kell tennem?

- Majd mi elintézzük. Szólunk a barátunknak, ő az igazgatójának, és így tovább. Írd meg a kérvényt!

- Mit kérjek?

- Sírhelyet.

- Nekem nem kell a sírhely!

- Muszáj!

Az apa egy irodában állt. Jött az igazgató. Az apa barátja odanyújtotta a kérvényt. Az igazgató aláírta. Az apa megköszönte, és kifordult az ajtón.

Kocsiba ült. A zárt temető vasrácsos kapui maguktól kinyíltak a kocsi előtt. Felrobogtak a dombtetőre. A gondnok magyarázott.

- Ez itt egy száraz hely...

Az apa körülnézett, és továbbment.

- Itt források vannak. Nedves hely...

Az apa körülnézett. Úgy tűnt, a fák között látja a várost. Anyanyelvén írott sírfeliratokat látott. Ismerős, tiszteletet parancsoló neveket. Intett.

A sírásók sietős munkába kezdtek.

A szobában enyhe orvosságsszag terjengett. A fiút estére befektették a hűtőszobájába. Már mind átestek a járványos influenzán, csak ő tartatta még magát. Lucskos ősz volt. Az edző kétnaponként felhajtotta a vízilabdázókat a város közepéig húzódó hegyre. Az erdő mellett kellett leereszkedniük, aztán átvágtak a folyó fölötti hídon, és kikötöttek a fedett uszodában.

- Nem fog rajta a betegség - mondta az apa.

Néhány nap múlva furcsán fénylettek a fiú szemei.

- Lázás - állapította meg az anya, és ágyba parancsolta. Lázcsillapítót adtak neki, de estére mégis negyven fölé emelkedett a hőmérséklete. Újabb adag gyógyszert kapott, éjfél után pedig az anyja hideg vizes borogatást tett a fiú bokájára és karjára. Addig cserélte a borogatást, míg vissza nem húzódott a láz.

A fiú tágra nyitott szemmel, szótlánul nézte a körülötte sürgölődő szülőket.

Másnap felkelt, és időnként titokzatosan mosolygott serkenő bajuszkája alatt. Az apa olykor azon tűnődött, miféle álmot láthatott a fia azon a lázas éjszakán.

Az idős tanító házából egyenesen a temetőbe lépett. Kicsi, kalotaszegi temető volt, tele korhadó kopjafákkal.

- Szépek ezek a kopjafák - mondta az apa.

- Szomorúságosak - szólt a barátja.

- De azért valamiért nagyon szépek - erősítette az apa, és kijelentette, hogy csináltat egyet, hazaviszi, és beállítja valamelyik szobasarakba.

- Nálunk faragják - sietett segítségére az idős tanító. Elvezette őket a beteg asztaloshoz.

- Diófából kellene.

- Azt lehet - mondta a mester, és közelebbről megvizsgálta a kopjafa rajzát, amelyet az apa barátja készített a temetőben látott sírfák mintájára.

Két hét alatt elkészült vele.

Az apa hümmögött. A mester földbe állítható kopjafát készített.

- Állnia kellene ennek a szobám sarkában - nézett a faragóra.

- Azt is lehet - mondta a mester. Szeme megakadt egy görcsös szilvafa kiszáradt törzsén. Két végét laposra vágta, felső részébe négyszögű mélyedést faragott, és beleállította a kopjafát. Aztán csendesen megjegyezte:

- Szobába valót még egyet sem csináltam.

A kopjafa nehéz volt. Szilvafából készült aljáról időnként lefeszítettek egy-egy kéregdarabot. A látogatók így is szépek vagy legalábbis érdekesnek tartották.

A ravatal a kápolna melletti téren áll. Szól az ünnepélyes gyászzene. A nagytemplomban delet harangoznak. Felszállt a köd, fényes-hidegen ragyog a nap.

Az apa nyögve forgolódik. Előbb a kopjafát állítja a halott fejéhez. Aztán a fenyőfát, amelyet barátja küldött a Hargitáról.

„Most mit csináljak? Mihez kezdjek?”

Egymagában áll a betonlapokkal fedett téren. A lapok között fű nőtt.

„Nagyhét közepén, Viktória napján?”

Jönnek a rokonok, barátok, ismerősök, ismeretlenek. Eléjük siet, aztán földbegyökerezett lábbal áll. Hozzálépnek, megölelik, megcsókolják. Pedig tudják, hogy nem szeret csókolózni.

Valószínűtlen minden. Gyűlnek a koszorúk, nő a temetéseken szokásos illat.

„Sohasem szerettem a temetéseket! Hogy kerülök én ide? Hányszor megígértem, hogy a saját temetésemre sem megyek el.”

Az anya szótlán és halott sárga.

Kisírt szennű lányok állják körül a koporsót.

„Mikor vették le a koporsó fedelét?”

A díszőrség mozdulatlanul áll. Patakszik a könny a fővárosi fiú arcán.

„Ballagáson vagyok. Ott annyira ünnepélyes a csend.”

Az iskola igazgatója beszél.

„Ballagáskor szépen beszélnek az iskolaigazgatók.”

Az igazgató a fiúról beszél.

„Nagy megtiszteltetés: a fiamról külön szól az iskolaigazgató. Vajon mivel érdemelte ki?”

Szép búcsúbeszédet mondott az igazgató.

„Különben csendes, halk szavú ember. Az ilyenek mind jó nevelők. Miért tett most mégis kivételt?”

Egy okos lány beszél, az első tanuló. Sírás fojtogatja.

„Ez mégsem a ballagás. Mikor ott beszélt, mi hatódtunk meg. Ő pontosan és szépen mondta a búcsúszót.”

Beszél a család barátja is. Máskor szabadon beszél, most szöveget olvas.

A fiú kinyújtózva fekszik a koporsóban. Mozdulatlan. Szeme félig nyitva.

- Le kell fogni a szemét... - suttogja egy tanárnő.

A fiú hangtalanul tűri ezt is. Fekszik mozdulatlanul. Körülötte legjobb, legkedvesebb ismerősei.

Homokos parton ütötték fel a két sátrat. Az apa, a fiú és a lány tíz perc alatt elkészültek háromszemélyes sátrukkal. Nem először sikerült a teendőket összehangoltan és szabályszerűen, rövid idő alatt elvégezniük. Külföldi útjukon volt alkalmuk begyakorolni a gyors sátorverést. Itt a homokon pedig minden egyszerűbb. A sátorkötelek sorra kifeszülnek.

Barátaiknak nehezebb a dolguk. Kölcsönsátruk nem engedelmeskedik, nem találják a merevítő cövekek. Az apa és a fiú segítségükre siet. Végre áll a sátor. Készül a közös vacsora. Mindannyian éhesek. Hosszú utat tettek meg a Duna-deltáig. Négy felnőtt és öt gyerek forgolódik a nagyobbik sátor előtt, ott terül a közös asztal.

A fiú is segíteni akar: konyhakéssel bontja a konzervet. A konzervnyitókat elnyelte a föld. Senki sem látja, mit csinál a fiú. A kés megcsúszik, és hüvelykujja tövéénél a tenyerébe szalad.

A két család minden tagja összefut, nézik a sebet. A négy centiméteres vágás nyomán kettényílik a hús: látszik a csont.

Felkötik a fiú karját, kocsiba ültetik. Az apa beviszi a közeli faluba. A nővér összevarrja. A fiú szótlánul tűri. A fájdalomtól félig lehunyja a szemét.

Másnap indulnak haza. Hosszú az útjuk. Otthon a sebész kijavítja az elsősegély tökéletlenségeit. A seb összeforrt.

Az apa nézi a fia kezét.

„Erős kezű ember lesz belőle. Mindenhova kell az erős kezű ember.”

Olvassa búcsúbeszédét a család barátja. Az apa látja, hogy mindegyre felemeli tekintetét a fél oldalakra gépelt szövegről.

„Ez az őszinte, tiszta lelkű és kék szemű gyermek dolgos családban nevelkedett, ahol megtanulta szeretni a becsületet, az igazságot és az életörömet nyújtó munkát. Szerette és tisztelte szüleit és hűgát, akinek bátyja, barátja és bizalmasa volt. Szerette és tisztelte rokonait. Tiszta szívvel szerette a lányt, akitől szerelmet kapott.

Szerette iskoláját, tanárait, barátait és osztálytársait, akikkel együtt élte át serdülőkorának legszebb pillanatait.

Szerette csapattársait és edzőjét, akikkel együtt szervezetét, akaratát, és szellemét edzette.

Boldog volt, mert még nem ismerte a megvetés és a gyűlölet érzését.

Érettségizik, és merész terveket sző. A műegyetemre készül. Verejtékezve készül erre a próbára. És sikerül bejutnia. Győzött! Első és utolsó nagy győzelme ez az életben. Felhőtlen az égbolt, ragyogóan süt a nap. Diáktársaival együtt indul, hogy teljesítse kötelességét. Szorgalmas és komoly. Néhány hónap alatt érettsége kiteljesedik.

És ekkor egy kezdetben banális lábseb elindítja a tragédiát. Betegsége elhatalmasodik visszafordíthatatlanul. Távol szüleitől, távol a szülői háztól. Nem panaszkodik, bízik magában és a körülötte lévőkben. A tragédia felé vezető utat a jóindulat kemény köveivel rakták ki. Az ég felette végleg beborul.

Az ifjú sas merészen ívelt a magasba, a fény felé, de a bösz, igazságtalan és kegyetlen szellemek szárnyát törték. »Akkor is, amikor az ember ügyel, és csakis jót cselekszik, a sors, amely szeret letérni az egyenes útról, másként határoz.« Időszámításunk előtt mondta ezt egy indiai bölcs. Az ókorban élő Plautus meg volt győződve arról, hogy »az, akit szeretnek az istenek, fiatalon hal meg«, de engedjétek meg, hogy Ovidiusnak higgyek: »Amikor a sors a jókat sújtja, engednem kell a kísértésnek, hinnem kell, hogy nincsenek istenek.«

Gyászoló gyülekezet!

A szenvedés a fájdalomból született, a fájdalom a halálból. Nem hiszem, hogy van ezen a földön nagyobb fájdalom a gyermekét elvesztő szülő fájdalmánál.

A fiatal sas merészen az égre tört, de a bösz, az igazságtalan, a kegyetlen és aljas szellemek szárnyát szegték. És a fiatal sas a porba zuhant. Tágra nyitott, ártatlan nagy szemében a kérdés: Miért? Tudja valaki, miért?”

Sit tibi tena levis!

Nyugodj békében.

„Nem igaz!”

Mielőtt befedték a koporsót, az anya, a húga és a lány megcsókolják a fiút. Az apa a haját simogatja. A boncolás után összevarrt vágást is érzik ujjai. Amikor ajkával a fia hideg ajkát megérintette, tudta, hogy az egész csak álom. Még sohasem történt meg, mert soha nem engedte meg magának azt a gyöngédséget, hogy szájon csókolja a fiát. Így nevelte, így

szoktatta. De azért engedte, hogy a rokonokkal szemben az anyja szokását kövesse. Ők minden találkozást csókkal kezdtek és csókkal fejeztek be. A fiú alkalmazkodott a szokásokhoz, és nem vált álszemérmessé, mert otthon nem titkolták testiségüket, kicsi gyerekkora óta úgy nevelték, hogy nem kellett kíváncsiskodnia.

„Másként szemérmes. A túlzásokat szégyelli.”

Az edzőtáborból küldött egyik képeslapon a következő megszólításon vidult a család: „Kedves Édesanya, -apa, -testvér!” Az aláírás: „Édes-fiú.”

„Kelj fel, édes fiú!”

Csönd van. A szipogások is elültek.

Ilyenkor cserreg az óra. Élettel fröcsköli tele a csendet. Felébred az ember. Nyújtózik egyet. Vasárnap megenged magának egy indiánüvöltést. Vasárnap van? Mire kilépek a fürdőből, a fiam is nyújtózkodik. Ha fáradt, fejére húzza a takarót. Mi az? Miért hasítják fel arca fölött a szemfedőt?!

- Látod, fiam, azt a csoszogó öregembert és töpörödött feleségét? Éppen most vágnak át a téren. Ha kilépünk, utolérjük őket. Utol kell érünk őket, mert azt szeretném, hogy közről is lásd, észben tartsd, és unokáidnak is elmeséld, milyen volt Kós Károly. Különböző bizonyára felismered. Ez az a bácsi, akinek a képe az íróasztalomon áll. Látod, csupa ránc az arca. Csupa szenvedés, csupa szenvedélyes küzdelem volt az élete. Most még kicsi vagy, később majd tanultok róla az iskolában, és olvasod a műveit, és majd eszedbe jut, hogy láttad ezt a tiszteletre méltó embert, akire büszke lehetsz. Mert ő is olyan ember, mint az, akit könyvére hajoltan ábrázolt a világhíres fametsző. Arról a fametszetről van szó, amelyet mi a könyvespolcon tartunk, és amely alá pirossal írtam a tőle vett idézetet: „Ha nagy állhatatossággal nem iparkodunk, hogy az időt hasznosan eltöltsük, dicsőség nélkül, barmok gyanánt fogunk az életből kimúlni!” Persze, hogy Apáczai Csere Jánosról van szó. Látom, elolvastad, és észben tartottad. Még sok embert kell megismerned, és észben kell tartanod okosságait, mert a mi útjainkat járták, tanácsaikkal mi majd ésszerűbben élünk.

Nézd, milyen lassan lépeget a két öreg. Feketébe öltöztek. Az idősök mind feketébe öltöznek, és ünnepélyesek. Te is ilyené válhatsz, ha akarsz, és ha konokul kitartasz elveid mellett nyolcvanötödik életéved után is. De erről majd máskor. Most csak az a lényeg, hogy nézd meg jól ezt az embert, és tartsd meg jól emlékezetedben. Híres városban születél, mindennap találkozhatasz ilyen híres emberekkel, és te magad is híres lehetsz, ha tanulsz, ha igyekszel...

Add a kezed. Álljunk meg egy pillanatra ezen a téren. Régen itt volt a piac. Hóstatíak árulták itt a zöltséget. Majd megmagyarázom egyszer, kik a hóstatíak. Nézd, készülnek az alapok: itt áll majd a város harmadik lovas szobra. Az első a leghíresebb. Az a kisebb, persze. De azért még lehet a leghíresebb... Erről majd máskor.

Most menjünk, mert lekéssük a focimeccset. Akarsz egy fagyaltot?

Vasárnap volt. Az apa és a fiú átvágtak a téren. A fiú nagy kék szemekkel figyelte az apját.

„Mondják, én is ilyen szótlan voltam gyermekkoromban. Most pedig mindent összehordok, egyetlen vasárnap délelőttön akarom neki megtanítani a múltat és a jövőt. Pedig erre van még idő bőven! Még elriasztom. Legyen hát a foci! Lám, a fagylaltról is lemondott, csakhogy idejében kiérjünk a vasutas csapat pályájára.”

Az apa elnapolta az idős írótól átvett tanulságok magyarázatát. De tudta, hogy egyszer majd eljön az idő és az alkalom, amikor Kós Károlyt idézi, és a fia szótlan figyelemmel szívja magába a sokszor elgondolt gondolatot:

„És lám, mégis megmaradtunk és együtt vagyunk újra, hogy kidúlt a mi keresztünk, hogy temetünk valakit magunk közül. Mert ilyenkor tudjuk, hogy itt a helyünk, itt kell maradnunk, és tovább kell harcolnunk azt a harcot, ami örök. Ilyenkor tudjuk, hogy a jövőnk is csak, miként a múltunk is - harc, örök tusakodás, és tudjuk, hogy állni fogjuk ezt a harcot, merthogy ez az élet, a mi egy örök életünk... mind, akik élünk folytatásai vagyunk csupáncsak egy sokszázados életnek, hogy egyek vagyunk, egy többől valók, akárkinek hívnak is... mind egyfajta: egymással örökké tusakodó, egymást mindig marcangoló, de ha egyszer-egyszer történik valami igazán nagy dolog, ha kidűlnek a kereszték, ha nagy halottaink vannak, akkor a toron mégis összekerülünk mind, hogy megemlékezzünk a közös múltból, és csináljuk a közös jövőt.”

Ébren is arról álmodott, elolvasott könyveit rendre úgy adja át a fiának, hogy leszűrt tanulságai kárba ne menjenek, mert minden elolvasott könyv a kenyértésztaéhoz hasonlatosan nő az alapos dagasztás-olvasás után, az író szándéka szerint is több lesz, karéjok és dúcok kerülnek ki belőle, amelyből az éhes ember jóllakhat. Az éhség pedig eredendő tulajdonságunk... Álmában is folytatta a jegyzetelést könyvei margóján.

„Amikor majd nem leszek, a fiam leemel egy könyvet a polcra, és elolvassa a nyomtatott szöveg mellé írt megjegyzéseimet. Talán bosszankodni fog a telefirkált könyvek láttán. De lehet, hogy egyetért velem, és tetszik majd neki egyik-másik sebtében odavetett gondolatom. Ilyenkor szótlanul bólint, vagy magában vitatkozik velem, de érezni fogja, hogy nincs egyedül, mert én érte voltam, és öneki is lennie kell valakiért.”

Az apa hosszú sorban állott. Nem tudta, hosszú vagy rövid-e ez a sor. Az előtte állókat látta, és a maga után következőket figyelte. Az időnként felnagyított pillanatokban megöregedtek és fogytak az előtte állók, felnőttek és gyarapodtak az utána következők. És közben már nem bánta, hogy nem érti a fia felsőmatematikai példáit és elméleti fizikáját. Öröme telt benne, hogy nála három centivel magasabbra nőtt a fiú, és nem lötyögött rajta a fehérenmű, az öltöny, a rövid bunda, amikor néha kölcsönkérte őket.

Ismerősök és ismeretlenek álltak, néha tülekedtek a sorban. Egyetlen jel sem mutatta, hogy valamilyen oknál fogva felborulhat a kialakult sorrend. A sor maga az állandóság, a mindig előbbre igyekvő élet. Álmában sem képzelhet mást az egyszerű ember.

- Valami seb volt a lábán - mesélte az apa barátja. - Egy banális seb. És bevitték a kórházba. És ott tartották, nézegették, kezelgették. És amikor a nagyvizit volt, mint rendesen, összegyűltek az orvosok, és úgy vonultak kórteremről kórteremre, akár egy jól megtermett, hófehér csörgőkígyó. És a fiúnál is megálltak egy percre. Volt ott egy fiatal orvos. Nemrég végzett, és lelkes volt meg naiv, ahogyan ez a fiatalokkal még mindig előfordul. És mert előzőleg tanulmányozhatta a beteg kórlapját, nagy bátran a főorvos elé lépett. Elmondta, hogy szerinte a fiú betegsége vérmérgezés. A kígyó fejét és az utána következőket is meglepte, de

lehetséges, hogy sértette a diagnózis, hiszen a vérmérgezés nem betegség, hanem a gondatlanság következménye. És lepíszte a fiatal orvost. Amikor pedig tovább kardoskodott, kiküldték a kórteremből. De a fiatal orvos a folyosón is orvos maradt, és elrohant telefonálni. Felhívta azt az egyetemi tanárt, akitől a legtöbbet tanult, és akivel jó viszonyban volt. És elmondta neki, micsoda kellemetlen helyzetbe került, és azt is, hogy amennyiben ő tévedett, nem történik semmi, de ha nem téved, akkor meghal egy ember. És a tapasztalt orvos-tanár biztosította, hogy nem tévedett, és megígérte, mindent megtesz azért, hogy megmentse a beteget. És gyorsan intézkedett. Mentőkocsiba tették a fiút, és elindították az egyetem székhelyére, arra a klinikára, ahol a tanár gyógyított. És közben a mentőkocsiban mindegyre vért vettek tőle, mert a vérmérgezéses betegnek olyanformán erjed a vére, mint ősszel a must, és végül is végzetes rohamban legyűri a szervezetet. És megérkezett a fiú a klinikára. Az orvos három hétig vigyázott reá, erős antibiotikumokkal, vérátömlesztéssel kezelte. Kritikus pillanatokban eret vágott rajta. Egy tizenhat éves fiúról van szó, fenn él valahol a hegyekben. Ezt a történetet a szomszédomtól tudom. A szomszédom ugyanis az az egyetemi tanár. És a felesége is orvos. Az este átjöttek hozzánk. És rólatok beszélgettünk. És sírtak. Azt hiszem, tehetetlenségükben sírtak, mert nem tudnak mindenkit megmenteni, aki megmenthető...

- Az orvos is ember - sóhajtott az apa, és a fal felé fordult. De nem látta a falat. Csak valami gomolygó fehérséget látott, és valamiféle kozmikus ürességet érzett maga előtt, amelybe beleszédült.

A fiú húga napok óta Don Henley hangját hallatta. A lemezjátszón Don Felder-Don Henley-Glenn Frey szerzeménye, a Hotel California forgott.

*Last thing I remember, I was
running for the door
I had to find the passage back
To the place I was before
„Relax”, said the night man,
we are programmed to receive.
„You can check out any time you like,
But you can never leave.”*

Az édesbús dallam bejárta a szobát, nekiütközött a natúr színű könyvespolcnak, elhalt a szobát beborító sárga szőnyegen és a piros huzatú, szivacsból készült foteleken.

A tömbház valamelyik emeletén időnként egy bezárt kutya vonított.

A fiú húga rendezés közben irattartót talált. Benne nyomtatott írással, gondosan összeállított top-listák. Évenként a legjobb ötven szám, a legsikeresebb női és férfi énekesek, a legjobb együttesek névsora. A fiú évek óta rendszeresen vezette nyilvántartását. Esténként, amikor hazajött az uszodából, vacsora közben is jegyzetelt. Március közepén hirtelen abbahagyta beidegződött szokását. Ekkor kezdte a hajrát, készült az érettségire és az egyetemi felvételire. Az amerikai top-lista szerint akkor Jus Newton: *The Sweetest thing*, Sheena Easton: *You could have been with me*, George Benson: *Turn Your love around*, Deryll Hall-John Oats: *I can't go for that*, Rolling Stones: *Waiting on a Friend*, Journey: *Open arms*, I. Gays Band: *Centerfoul*, The Cars: *Shake it up*, Diana Ross: *Mirror, Mirror*, Little River Band: *Take it Easy on me* volt a sorrend. Az összesítésben George Benson vezetett 39 ponttal, egyetlen ponttal megelőzve a Deryll Hall-John Oats együttest. A harmadik helyezett, Jus Newton mögött tizenvalahány pontos lemaradással következett még hat-hét együttes.

Az apa is belenézett a kimutatásokba, büszkén magyarázta a lányának, hogy a pontosság, a rend és a kitartás jó dolog. Dicsérte a fiút, és fél szemmel figyelte, van-e hajlandóság a lányában arra, hogy bátyja hobbiját ilyenformán folytassa.

Kezükbe került a fiú lemezeinek listája is. Külön sorrendben sorakoztak azok a lemezcímek, amelyeket megpróbált felhajtani. A megszerzett Bobby Marley, Police, Supertramp, AC/DC, Michael Jackson, Billy Joel, Eagles stb. lemezek címe mellé a gyártó cég nevét is gondosan felírta.

Egy műanyag borítású, spirálos, betűrendes jegyzetfüzetben ismerősök, barátok nevére bukkantak. A nevek mellett egy vagy több szám állt. Nem volt nehéz kitalálni, hogy azokat jegyezte be ebbe a noteszbe a fiú, akiknek kicsengetési kártyát küldött. A nevek mellett szereplő számok gondolatokat és elmés idézeteket jelöltek, melyeket a kézikönyvekben talált. Tízszor idézte Goethét, hatszor Schopenhauert, ötször Emersont, háromszor Schillert, Puskind, Kemény Zsigmondot, Shakespeare-t, Széchenyit, Arisztotelészt, Heinét, Senecát, Cicerót, Wellst. Összesen harminckilenc író, költő, filozófus műveiből válogatta ki a kétszáz kicsengetési kártyára szükséges idézeteket.

Elolvasott könyveinek külön kartotékrendszert dolgozott ki. Az apa jóleső érzéssel nyugtázta, hogy nem egészen öt év alatt 140 könyvet olvasott el a fia. Kimutatásaiból kiderült, hogy minden könyvet egytől tízig osztályozott. A felvételi után különösen mohón olvasott. Három Faulkner, három Steinbeck művet, és közben, bizonyára pihentetőül Aldridge és Woolf egy-egy könyvét valamint a John Lennon emlékkönyvet olvasta el. Elutazáskor Shakespeare és Hemingway könyveket vitt magával. Az apa arra is felfigyelt, hogy fia az utóbbi időben csak olyan könyveket vett a kezébe, amelyekre nyolcasnál rosszabb jegyet nem kellett adnia. Tízest adott A. Christie: *Tíz kicsi néger*, A. Dumas: *Három testőr* és *Húsz év múlva*, H. Lee: *Ne bántsátok a fekete rigót*, J. London: *Az éneklő kutya* és *Messze földön*, Maupassant: *Gyöngy kisasszony*, Salinger: *Zabhegyező*, Wyss: *A Robinson család*, Fallet: *Egy félnótás Párizsban*, Don Passos: *U.S.A.*, Keyes: *Száll a kakukk fészkére*, I. Shaw: *Oroszlánkölykök*, M. F. Ford: *A jó katona*, Kerouac: *Úton - Üvöltés - Vallomások a beat nemzedékről - Mai amerikai elbeszélők*, Fitzgerald: *Az ólomkristály* és Aldridge: *Még egy utolsó pillantás* című műveire. A felsorolásból az is kiderült, hogy a tízes értéke együtt növekedett a választott könyvek értékével.

Az apa újra meg újra végignézte a kartotékokat. Gyönyörködött a tiszta és jól olvasható írásban, örült a fia módszerességének.

Aztán egy hibás mozdulatára szétesett kezében a kártyacsomó, összekeveredtek a top-listák. A számok legurultak a papírlapokról, a sorok széttöredeztek, és a betűk érthetetlen zagyvalékká futottak össze, kupacokba gyűltek a sárga szőnyegen, otromba foltokká képződtek a papucs alatt. Amikor az apa átment a szülők szobájába, latyakos papucsát otromba nyomokat hagyott az ottani perzsán is.

Közben a lány lemezt váltott.

*Beautiful
Beautiful beautiful
Beautiful boy*

*Out on the ocean sailing away
I can hardly wait
To see you come of age*

*But I guess we'll both
Just have to be patient
It's a long way to go
A hard row to hoe
Yes it's a long way to go
But in the meantime...*

A szám végén a halk füttyszó és tengermoraj megnyugtató volt. Az apa úgy emlékezett, hogy egy vasárnap délután két gyereke között ült a szétnyitható ágyon. A tévé a megszokott unalmas műsort sugározta, lecsavart hanggal, mint máskor, és lemezeket hallgattak hozzá. Akkor talán éppen ennek a Lennon-számnak a szövegét sikerült magyarra fordítaniuk. Versengett a két gyerek, csiszolták, javították a fordítást. Az apa megpróbálta felidézni a szöveg értelmét, de semmi sem jutott belőle az eszébe.

„Nem baj, majd hazajön, és újra lefordítjuk. És rendet teremt összekeveredett dolgai között is.”

Az apa mániákusan rendszerető ember volt, és sohasem kételkedett abban, hogy a fia ezt a tulajdonságát is örökli majd tőle.

„Csak az a dög kutya ne vonítana olyan rondán...”

A temető dombra kapaszkodó útján sorfalat álltak a diákok. A lovak fűjtatva húzták a gyász-kocsit. Aztán eltűnt a sorfal, hideg kövek, betonerődök szegélyezték az utat. A gyászkocsi a tetőn visszafordult, és lefelé indult a sáros mellékúton. A polihisztor síremléke előtt pillanatra megálltak a lovak. Az apa feleségét és leányát támogatta. A polihisztor kőbe faragott szakállát nézte, félt a száz évet élt ember köszemébe nézni.

„Vigyáztatok volna jobban!”

„Hogyan?”

„Neveltétek volna sírósnak, nyavalygósnak, üvöltősnek!”

„Tűrőnek, szelídnek, megmaradónak neveltük!”

„Neveltétek volna követelőzőnek, asztalt döngetőnek, önmagáért is kiállónak!”

„Bizakodónak neveltük!”

„A tudatlanok és védtelenek elnyomásától,
A szabadság elleni ármányoktól,
A nagyravágyás nyilvános és alattomos küzdelmeitől,
Az irigység rágó férgétől,
A hidegség és részvétlenségtől,
A fejetlenségtől és
A kényuraságtól
Ments meg, Uram, minket!”

„Vak véletlen-e a sors, vagy Isten ujja?”

„Miért kérdez tőlem olyat, amit a világ még eldönteni nem tudott?...”

Az apa mestersége a kérdés. Amíg él, nem tehet mást: kérdeznie kell. A mások kérdéseit is fel kell tennie. Kit kérdezhetne, ha nem a polihisztort, aki egyszer fiatal korában hosszú útvjáról hólyagos lábbal érkezett haza, és megmaradt. Aki túlélte a százat, mert a „százzal haladó” volt, és talán éppen abban a kórházi szobában fejezte be gazdag életét, ahol az apa először látta a fiát. Aki hólyagos lába miatt többé már haza sohasem tér.

Az apáknak mindig is kételkedniük kell a Sorsban.

Mindenben.

Az elfelejtett kőfaragó sírja előtt áll a gyászkoCSI. Szürkén tátong a sír. Hét évtized alatt megemésztette a kőfaragót. Az apa lenézett a mélybe. Bajuszos bácsit látott. Éppen munkakötényét és a kezét pallta. A fiúval készült parolázni.

- Faragtál-e már követ?

- Egyet faragtam, de az nem az volt!

- Székely vagy, hogy olyanformán beszélsz?

- E város lakója vagyok immár legalábbis négyszáz éve. Apám és nagyapám így tudják. Kőből pedig faragtam egy hamutartót - vendégeink használták - és egy vázát ajándékba anyámnak.

- Ügyes legény vagy! No, csapj belé - nyújtotta a kezét a kőfaragó, és a fiú mosolyogva állta egy darabig a kőfaragó kézszorítását. Aztán maga is erőt adott a kézszorításba. A kőfaragó ettől szikes-agyagos földdé málott, és elterült a sírgödör mélyén.

A földhányás szélén a vízilabdacsapat edzője búcsúzott. Az apa barátjától vette át a szót, aki vallomást tett.

„Édesapád apám helyett apám volt, és én is apa vagyok, két gyermek apja. Te a testvérem voltál. A szemem előtt nőttél föl, és váltál érett emberré, barátommá. Miért kellett meghalnod?! Miért kell meghalnia annak, aki fiatal és jó?! És ha elgondoljuk, hogy messziről jött surmókkal tele az egykor kincses város...”

- Kitartó voltál a küzdelemben - folytatta az edző. - Szófogadó, komoly és megbízható. A csapat érdekeit sohasem felejtetted; úgy tanultál, hogy edzésekről sem hiányoztál. Barátunk voltál, akit nem felejtünk!

A sír mellett széles körben lányok, fiúk, osztálytársak, csapattársak, tanárok, ismerősök. A rokonság a rudakra helyezett koporsó két oldalán.

Az apa barátja beszél. Másfél évtized alatt negyvenhat barátját temette el. Többségüket a politikai foglyok szigorú szabályzatában előírt minimális „pompával”, deszkaládában. Most mégis remeg a hangja.

„És most, hogy az elválás végső perce elkövetkezett, kétségbeesetten keresünk valamilyen fogódzót, amelyben megkapaszkodva, a fájdalomában megingott lélek ismét egyensúlyára lel, keressük a vigasztaló szavakat, melyekkel hozzátartozóid fájdalomán valamicskét is enyhíthetnénk. Ám hiába kétségbeesett vergődésünk, hiába a tudás, a kérlelhetetlen valóság fekete csonkjai makacsul merednek elő a »költészet és bölcsészet ködvarázsa« mögül. Értelmetlen halálad szörnyű bizonyosságának páncélfalán pozdorjává zúzódik a józan ész minden jó szándékú érvelése, mi pedig lehajtott zászlóval állunk az ismeretlen végzet előtt, döbbsent lélekkel, tehetetlenül.

Nem egy híres embert temetünk - nem egy nagy művészt, aki halhatatlan alkotásokkal gazdagított; nem egy tudóst, aki új utakat nyitott az emberi szellem fejlődése előtt; nem egy közéleti személyiséget, aki életét milliók javára áldozta; nem is egy családapát temetünk, akitől gyermekei fájdalommal vesznek búcsút, de az élet örök törvénye szerint tovább folytatják az apjuktól reájuk testált életet.

Nem, kicsi barátunk, mi a te koporsódban most mindezeket együtt temetjük el azzal a lehetőséggel, amely a te bontakozó fiatal életedben benne volt. Az élet természetes rendjében rettenetes akcidencia állt be! S ezért mi most a fiút temetjük, a gyermeket, az élet folytatását, akiben a szülők és nevelők szerető gondoskodásának, fáradhatatlan munkájának eredményei napról napra halmozódtak. S mikor e csodás energiáktól duzzadó mag éppen szárba szökkeni készült, hogy megteremje a föld legszebb virágát, az emberi felelőtlenség által nyitva hagyott ajtó résén át orvul fagyhalál tört rá.

Reményünk egy darabját temetjük most veled, s nincs olyan ember, aki haláloddal ne veszített volna. Szüleid elvesztették fiukat, életük folytatóját, erejük, jókedvük örök kútforrását. Húgod elvesztette bátyját, nagyobbik testvérét, aki az élet keresztútjainál tanácsadóként, az élet nehéz perceiben segítőként állhatott volna mellette. S mi, barátaid, ismerőseid, kis társadalmad, elvesztettük benned azt a testben-lélekben ép, jövődöbeli férfit, aki a kiöregedők helyébe léphetett volna, s akire nap nap után mind nagyobb szükségünk van.

Korán végezted el futásodat, kicsi barátunk, még mielőtt tanulmányaidat befejezhetted volna, hogy másokat is taníthass. Ám a sors azt akarta, hogy ha életedben nem is taníthattál, legalább haláloddal taníthass. Mert haláloed az anyák sírása révén kettős tanítást hirdet messze hangzóan. Az egyik tanításod az, hogy ne engedjük át magunkat a közönynek a legnehezebb körülmények között sem, vigyázzunk jobban egymásra, s főleg egymás életére, egyetlen kincsünkre, melyet a jövődönnek átadni kötelességünk. A másik tanításod pedig az, hogy, aki felelős helyen áll, aki embertársai sorsának irányítását magára vállalja, az nem lehet sem felkészületlen, sem felületes, sem pedig felelőtlen. Szörnyű árat kellett fizetned érte, hogy e tanításokat nekünk elmondhasd!

És most búcsúzunk tőled. Tested itt fog pihenni oly sok nagy emberünk és oly sok kisember teste mellett, akik családjukért, népükért élő napi hősök voltak valamennyien. Most már gyökérré válsz te is; egy szállal több, amely most már szorosabban köt e földhöz valamennyiünket.

Tested itt fog pihenni, de tizennyolc éves lényedet szeretteid szívükbe zárva magukkal viszik, s magunkkal visszük mi is, akik ismertünk és szerettünk. Jövőd meghalt, de tragikusan rövid életed időtlenné vált, s átköltözött szeretteid szívébe. S ha a halálban egyáltalán lelteni lehet valami vigasztalót, csupán az, hogy senki sem hal meg mindaddig, amíg valaki szeretettel emlékszik rá. Változz hát szeretteid lelkében derűs emlékké, hogy elbírják fájdalmuk terhét, s élni tudjanak tovább egymásért és miérettünk.

Nyugodj békében, kis bajtársunk, legyen neked könnyű ez a föld.”

Egy kidöntött sírkövön állt az apa barátja. Az apa látta, hogy a szeme tele van könnyel, és csontos arcán patakszik megpróbáltatásainak sűrű ráncait mosva.

„Ki vigasztalja meg a vigasztalót?”

Nyakukat behúzza, a döbbenettől némán álltak az emberek. A juhnyáj tesz így zivatar idején.

Langyos nyári vasárnap délelőtt. Az erdei séták és a folyóparti napozások ideje. Szól a rádió, megy a tévé. A lakást kávé és sajtos omlett illata járja át. Ráérős pillanatok, szép órák. A fiú a „feleségét” várja. Még nem döntöttek, mit csinálnak ezen a vasárnapon. De mert a fiú lakásaihoz közelebb az erdő, és a folyó partján áll a tömbház, amelyben lakik, úgy határoztak, hogy ma a lány jön a fiúhoz, függetlenül attól, mit mondanak a szülők.

A szülők mosolyogtak.

Az anya elmondja, hogy ismerős tanárnővel találkozott, tőle tudja, fia és a lány között komoly kapcsolat.

„Ki az az ügyes kicsi lány? Az iskolaépület előtt álltak, és láttam, hogy az a lány úgy nézett, de úgy nézett fel a fiadra... Csillagokra néztünk mi úgy annak idején, szerelmes éjszakáinkon. A fiad férfiassá komolysággal magyarázott valamit. Meglepett, hogy különben szűkszavú fiad milyen kitartóan magyaráz.” Ezt mondta...

A fiú könyvespolcból kihajtható asztala mellett ül, és az elmúlt héten látott filmek címét írja be a külön erre a célra tartogatott jegyzetfüzetbe. Mosolyog a bajusza alatt.

- A szülői értekezleten - meséli az anya - a barátod édesanyja mellett ültem. Szomorúan mondta, hogy a fia még nem udvarol, miközben másoknak, köztük neked is, már „feleséged” van...

- Bizonyára kapcsolatuk komolyságát jelenti ez a megnevezés - tűnődik fennhangon az apa.

A fiú mosolyog a bajusza alatt.

- Én is szeretném, ha egy fiú így nevezne engem. Persze, egy komoly fiú! - mondja a fiú húga. A tévé előtt ül, és egy könyvet olvas.

- Ahhoz te még gyerek vagy! - szól enyhe szigorúsággal a fiú.

A szülők egymásra néznek, mosolyognak.

Szól a bim-bam-csengő az ajtónál Jön a lány. Halk és illemtudó. A fiú valamiért ideges. Nem tudják eldönteni, sétálni vagy napozni menjenek.

- Nem akarok oda menni, ahol nagy a tömeg! - mondja a fiú. Hangja nyers, idegesen durva.

- Ne hagyd, hogy így beszéljen veled - tanácsolja az anya a lánynak.

- Rendesen beszélj! - figyelmezteti fiát az apa.

Végül elindulnak.

Könnyű takarót visznek, elemózsiát a lány szatyrában. A fiú tornanadrágban, strandpapucsban. Hóna alatt Rimbaud-kötet.

Az apa utánuk néz az ablakból. „Rimbaud összehozza őket?”

- Anya! Mi volna, ha gyűjtenénk egy kis pénzt, és befizetnénk nekik egy ügyes kis lakásra?

- Talán korai még?

- Pedig hát gyűjtenünk kell!

- Gyűjtsünk, ha úgy gondolod - mondja az anya, és indul a konyhába megfőzni a vasárnapi ebédet.

A folyóparton a fiatal pár a kiskatonáról olvas verset. Titkuk marad, miért tetszik nekik ez a vers. Az ebédet is elkészíti a vers által kiváltott hangulat miatt.

Az anya nem szereti a pontatlanságot.

Az apa nem szereti a pontatlanságot.

Lányukat féltik: valahol csavarog?

A színésznő fellép a kidöntött sírkőre. Cipőjén decemberi sár, hangja remeg, de nem a lámpaláztól: szívét szorítja a fájdalom.

- Rimbaud: *A völgyben egy katona alszik...* - Megáll. Erőt vesz magán.

*Egy zöld liget, ahol dalol, dalol a csermely,
gyémánt- s ezüst-ronggyal tarkázva a gyepet.
A nap a hegy mögül idenéz sárga szemmel.
A kicsi völgykatlan sugártúztól pezseg.*

*Egy ifjú katona, nyílt szájjal, sapka nélkül -
Nyaka körül kéklő vadsósókák játszanak -
úgy alszik a fűvön, fönn fellegárny sötétül,
úgy alszik zöld ágyán a napba sápatag.*

Az apa felsóhajt:

„Zöld ligetünk gyászban van. Az ég ránk borult.”

*Mosolyog. Lábánál madárliliomok.
Mint a beteg gyerek alszik és mosolyog.
Ringasd szegénykét, föld, vedd a karodra: fázik.*

Az anya felzokog.

„Mindig is fázós volt, szegény.”

*Hiába illatoz neki puha pázsit.
A napban aluszik, a keze halovány.
Nyugodt. Két vörös lyuk tátong jobb oldalán.*

A színésznő lehajtja fejét. Csönd van. Áldozata megrendítő. A lányok arcán hangtalanul gurulnak az üvegszilánkok. Trombita harsan. Sortűz dördül. A koporsó eltűnik a gödörben. Hullnak a göröngyök. Az apa kezében a szorítástól összeáll az agyag. Elengedi az alaktalan agyagcsomót.

Emberek sorjáznak előtte. Kézfogásuk hideg. Beleszédül az arcok tengerébe.

Forog a lemez. Bob Marley énekel:

*In this life, in this life, in this life
In this oh sweet life
we're coming in from the cold
we're coming in, coming in, coming in,
coming in from the cold...*

A lány levelet ír a naplójába. A bátyjának írja címzés nélkül.

„Mióta forog ez a lemez? Egy órája, két éve? Szeptembertől?”

Az apa tanácstalan. Elzsibbadt a dal ritmusától.

- Miért olyan szomorúak ezek a fiúk?

- Ilyenek.

A lány gyorsan rója a sorokat. Fel sem néz az írásból.

- És mit akarnak az étellel meg a hideggel?

- Agyrákban meghalt ez az énekes...

- Bob Marley?

- Igen, ő. Azt mondják, nem tudtak rajta segíteni.

- Azért énekelt ilyen szomorúan?

- Nem hiszem, hogy csak ezért. Lehet, hogy amikor ezt a számot fölvtették, még nem is tudta, hogy beteg.

- De azért megérezhette?...

A lány legyint. Nincs kedve a vitához. Az apa a lány mögé áll, és belepillant a naplóba.

A „Kedves bátyám!” megszólítás mellett a következő hónap dátuma áll: január 6. Az évszám is mutatja, hogy nem tévedésről van szó.

Miért ír decemberben januári levelet ez a lány? Az apa házi feladatnak véli a fogalmazványt. Visszamegy a szobájába, és olvas. A lány naplóját tartja a kezében.

„Mióta olvasom ezt a naplót? Egy órája? Két hónapja? Nem szokásom a gyerekek naplóját olvasni...”

„Kedves bátyám! Ha akarod, Gougounak vagy Tassinnak szólítalak. De talán a leginkább a Joe illik hozzád. Nincs sok Joe a világunkban, de garantálom, hogy olyan, mint te, nem volt, és nem is lesz több. Lehet, erre azt mondd, hogy hülye vagyok. De bizonyára tudod, hogy amióta (kb. egy éve) jól egyezünk, nagyon-nagyon szeretlek, tisztellek és büszke vagyok rád. Ritka az olyan, akinek ilyen jó és megbízható „ember” bátyja van. Ritkán beszéltem veled így, vagyis ritkán tártuk fel egymás előtt érzéseinket. Előbbi levelemben hülyén és meggondolatlanul panaszkodtam neked. Válaszodban meggyőztél, és most már nem felejttem el soha, hogy a szüleim csak a javamat akarják. Ígérem neked, hogy ezentúl megpróbálok velük emberségesen bánni. Mert ők tényleg szeretnek. Ha nem is annyira, mint téged, de szeretnek.

Elhatároztam, hogy minden második héten írok neked. Válaszodat megpróbálom kitalálni. Azt hiszem, ismerlek annyira, hogy kitaláljam válaszaid.

Ma kint voltunk a „tomb”-odnál. A karácsonyfád még mindig gyönyörű. Fáj, hogy nem mi ketten díszítettük fel, hanem az osztálytársaidal. Nem értem ezt a hülye sorsot.

A tegnap ment el katonának C. Hol kap ő még egy olyan jó havert, mint te voltál?. Eljött hozzánk, és elbúcsúzott. Képet is adtunk neki rólad. Azt, amelyiken mi hárman vagyunk. Ezen a képen igazi arcod mutatod. A másik jó képed az a kalapos. Ez mindenkinek tetszik.

Zoli is tegnap utazott. Felhívott, és megígérte, írni fog. Valahogyan szimpatikus nekem. Tudom, most azt mondanád: „Hát igen, te kivel nem szimpatizálsz?!” Tévedsz. Mostanában már ritka az a srác, aki tetszik nekem. Zoli szeméből azt olvastam ki, hogy én is tetszem neki. Lehet, hogy erre azt mondod, kevés még a tapasztalatom az ilyen dologban, és azt hiszem, nem tévedsz. De az én gyerekes fejemmel majd kitalálok valamit, hogy tudassam vele, hogy tetszik nekem. El sem tudod képzelni, hogy mennyire várom a levelét.

Ez a szilveszter nem olyan volt, mint a többi. Rokonoknál voltunk. Hiányoztál. B. felhívott. Irtó fájdalmas szilvesztere lehetett. Egy hétig nálunk lakott. Nehéz hét colt. Mindnyájunknak. Édesanyáék nemigen érzik jól magukat. Édesanya fogyott vagy hat kilót. Édesapa ideges. Mégis, mi, a család, jól egyezünk. Ezt akartad, nem? Azt hiszem, mindent leírtam. Nehezen, de elbúcsúzom tőled. Milliószer puszillak.”

I. 13.

Kedves bátyuskám!

Ne haragudj a megszólításért, de most olyan jól esik becézni téged.

Voltam a „tomb”-odnál. A karácsonyfa még mindig áll, és gyönyörű. Akárhányszor megyünk, mindig friss virágot találunk ott. Csak most látom, milyen sokan szeretnek. Emlékszel, amikor ketten mentünk valahova, te minden tizedik embernek köszöntél. Milyen büszke voltam rád akkor!

És amikor szeptember 15-én velem jöttél a suliba, és osztálytársaid közé vittél... Tudtad, mit jelent ez nekem? Láttad, milyen boldog voltam? Boldog és büszke voltam, hogy a testvérem vagy. Hogy éppen te vagy a testvérem. Mikor kicsi voltam, nem gondoltam volna, hogy ennyire foglak szeretni! Tudod, mennyire hiányzol?! Biztosan tudod! Tegnapelőtt töltöttem tizenhatodik évemet. Nem érzem, hogy különösebben megváltoztam volna. Ha változtam, akkor az decemberben volt. Amikor megtudtam, hogy mi lett veled.

Én nem ilyen szülenapra gondoltam. Annyit tervezgettem, s látod, nem sikerült. Amit én tervezek, az sosem sikerül. Sírni tudnék, de nincs már erőm. Mindenki sajnál, de senki sem tud vigasztalni. Úgy érzem, szakadék van közöttem és az emberek között: Ha itt volnál, biztosan találnál valami kiutat ebből a helyzetből.

Születésnapomra kaptam egy télikabátot, fekete pulóvert, harisnyát, tortát, csokit, Rexona szappant, két szép trikót, virágot... Egy halom holmit, de ez sem vigasztal. Tudom, te valami kicsi bűgyűrt adtál volna. Valami szépet és érdekeset.

Vittem neked egy gyertyát. Amikor ott vagyok, nem tudok sírni.

Búcsúzom, kedves bátyám. Ezerszer puszillak.

Ui. Az éjjel veled álmodtam. Hazajöttél, és mindenkit megcsókoltál. Engem a számon.

Ma elég ideges voltam.

Úgynevezett zártkörű esküvő volt. A lányos (tömb)háznál terítették. A szülők, a közeli rokonság és a fiatal pár iskolatársai ültek a hosszú asztalnál.

A menyasszony hófehérben, a vőlegény feketében.

- Szép pár - mondta a vőlegény nagyapja.

- Ezt is megértük - nyugtázta a menyasszony anyja, és sírt örömében.

Éjfélkor a menyasszony abbahagyta a táncot. Visszaült az asztalfőre, és sírt.

A vőlegény a lemezejátszóhoz lépett. Turkált a lemezek között.

- Adjatok valami jó számot. Egy világszám kellene!

Barátja segített.

Amikor beindult a lemezejátszó és a szobát bejárta az édesbús dallam, a vőlegény megfogta a menyasszony kezét.

Álltak az asztalfőn.

A rokonság hallgatta az angolul éneklő zenészeket, a lemezejátszóból sztereofonikusan kiömlő vidám ricsajgást; és nem értette, miért komolyodtak el hirtelen a fiatalok.

- Most pedig tartsunk egy percnyi néma csendet - mondta a menyasszony.

- Osztyálytársad és barátunk emlékére - egészítette ki a vőlegény.

- Az emlékére - mondta a vőlegény barátja. Egy hosszú percre elnémult a lakodalom.

Aztán töltöttek a poharakba, és ittak szótlánul. „Ilyen lakodalom nincsen. Ott nevetni és sírni kell. De temetni soha!”

„Soha...

Soha...

Soha...”

Az apa felugrott, és szaladt a lemezejátszóhoz. „Hát senki sem hallja, hogy beakadt a tű?! Állítsátok meg, hiszen vonít a lemez!”

I. 19.

Kedves bátyám!

Azt a lemezt hallgatom, amit meglepetésként szántam neked. Most már mindig rád emlékeztet majd. Biztos vagyok benne, hogy tetszene neked: Eagles: *Hotel California*. Remélem, befogadod a gyűjteményedbe, és eldicsekszel vele a haveroknak. Voltunk kinn nálad.

Sírtam.

Átnéztem a holmidat, mindazokat a semmiségeket, amelyeket éveken át gyűjtöttél, rendben tartottál, és örültél nekik. Megpróbálom folytatni a munkád, s a meglévőket megtartani. Ügyelek majd rájuk, hogy bajuk ne legyen. És a lemezeidre, amelyeket nagyon szeretted. Szerzek még hozzá, ígérem neked. Tudom, hogy nem bízol meg a tájékozottságomban, de megkérem C.-t, hogy segítsen, írjon fel nekem néhány lemezcímet azokból, amelyeket szeretted. Így aztán megbízhatok bennem, igaz?

Édesanya talán már jobban van, de nem eszik. Három veknit vettem, egy hétig ettük. Ha itt volnál, két napig sem tartana. Nehéz megszokni, hogy csak hárman vagyunk, és fele annyit sem eszünk, mint amikor négyen voltunk. Te erre azt mondanád „Nagyon jó, legalább spóroltok!” Nincs igazad. Megvennénk a fél várost, csak hogy itthon légy.

Úgy volt, hogy ma kezdődik a sulis, de elhalasztották. Ezek a halasztások az ember idegeire mennek.

Még nem kaptunk levelet a fiúktól. Ha van egy levél a postaládában, rohanok, hogy kivegyem. Aztán letör, hogy nem tőlük jött.

Nagyon félek a felvételitől. Anyánk egyik orvossága lenne, ha továbbjutnék. Ha nem sikerül, nem tudom, mi lesz vele.

Hagylak, mert tartalmat kell írnom a Baltából. Jól fogna most a segítséged. És hány ilyen dolog akad, amiben hiába várom a segítséged. Ma hülye napom van. De azért puszipillak.

Egyetlen húgod.

I. 26.

Napjaink unalmasak és szomorúak. Már egy hete olyan a műsor a tévében, hogy nem érdemes bekapcsolni. Nem baj, mert kölcsön kaptam négy lemezt (Olivia N. J., Pink Floyd, Píramis I., és Wings), és nem unatkozom. A zene nemcsak ellágyít, elszomorít, hanem vigasztal is. Kitölti az időm.

Voltunk nálad. Eltelt egy hónap, és még mindig sok a friss virág. Meggyújtottam a gyertyámat. A koszorúk felirataiból hazahoztam néhányat.

Megkezdődött a tanítás. Első órán rögit írtunk románból. Az óra végén hívott a tanárnő. Azt kérdezte, most mit csinálunk. Azt mondta, még mindig ott lát az első padban ülni, a helyeden. Sírt. Belőlem is kitört a bölgés. A francia tanárnő is megpuszilt, és ő is sírt. Jaj, nem bírom már! Ugye, most haragszol, mert nem tudom visszafojtani az érzéseimet. Igazán szégyellem magam. Bizony, vannak olyan percek, hogy elbögöm magam. És senki sem tud megvigasztalni. Na, de most már elég!

Képzeld el, írt Zoli. Le nem írhatom, milyen boldog voltam. Pár sort írt csupán. Másnap válaszoltunk neki. C.-től, sajnos, nem jött levél. Ma is emlegettük.

Nagyon buta voltam, és még mindig az vagyok. Nem tudom a fizikát, és már a mateket sem értem. Elhatároztam, hogy meg sem próbálom a reálszakot a főiskolán. Remélem, te is beleegyezel?

Még egy jó hír. F. sem felejtett el. Már többször felkeresett a suliban, és nagyon rendesen és kedvesen beszélt. Tisztelem, mert a barátod. Azt hiszem, ő is tisztel engem.

Van egy rakás tanulnivalóm, és már hét óra. Nagyon sokszor puszipillak.

„Fura dolog ilyen kíméletlen témát adni házi fogalmazvány témájául.”

Az apa háborgott, de tovább olvasta a „leveleket”.

II. 1.

Kedves bátyám!

Bocsáss meg a macskakaparásomért, de ma nem vagyok formában. Egy csomó dolgot kell leírnom, de nem tudom, mivel kezdjem.

Még nem feleltetnek. Rögitet írunk. A román hatos. Most lehet, hogy szitkozódsz, hogy miért vagyok ennyire... De hát váratlanul jött. Írtam, hogy az első napon történt. Azóta írtunk még kémiából és matekból is. Nem sikerültek valami jól.

C.-től még semmi. Zolitól sem. B. mesélte, hogy Gábor úgy sírt a búcsúnál, mint egy gyermek. Nagyon érzékeny. Azért írok róla, mert tudom, hogy őt különösen tisztelted az osztálytársaid közül. Neki is megmondtam. De megbántam, mert nagyon sírt. Nagyon szeretett.

B. mesélt a júniusban együtt töltött napjaitokról. Így igen! Természetes és helyénvaló volt. Irigyeltem B.-t. Ritka az olyan srác, mint te voltál. Ebből is tanultam. E. újból meglátogatott. Feldagadt az arca. Fáj a foga szegénynek. Viccesen megígérte, hogy a februári fizetésekor elvisz sörözni. Persze rögtön hozzátette, hogy limonádét iszom majd szipókával. Ő pedig megissza az én sörömet is. Jólesik, hogy ügyel rám, és hogy heti egy óráját velem tölti. Remélem, bejut majd az egyetemre. A te szakodra készül.

Péter tegnap jött először suliba. Ezelőtt gyakorlaton voltak. Máskor, ha találkoztunk, meg-simogatta a hajam vagy hátba vert. Most félve szervuszt köszönt, és gyorsan eltűnt. Mi ez? Nem értettem. Aztán rájöttem, hogy ez is érted volt. Ő is közel állt hozzád. Remélem, megjön a bátorsága. Nem szeretnék egy ilyen jó barátot elveszíteni. Nagyon hiányzol. Puszi, puszi, puszi... Húgi.

II. 6.

Kedves bátyám!

Szégyellem magam, mert a héten nem voltam képes kimenni a „tomb”-odhoz. Az az igazság, hogy te itt vagy velem, nem, pedig ott kinn. Ott nincs, ami rád emlékeztetne. Remélem, megbocsátsz. Csúnya dolog nem betartani az ígéretet.

Most este tíz óra, fáradt vagyok. És nagyon szomorú. Tegnap Édesanya megemlítette, amit én is tudtam, csak nem akartam bevallani magamnak. Zoliról van szó. Azt mondja Édesanya, hogy lehetséges, nem érez irántam semmit. Olyan volt, mint a késdöfés, de kibírtam. Azt hiszem, igaza van. De hát nem értem, akkor miért hívott fel. Miért búcsúzott el tőlem? Miért emlegette első találkozásunkat, amire én már egyáltalán nem is emlékeztem? Miért mondta, hogy kár, hogy nem ismert előbb? Levelet is írt.

Szép, hosszú levelet. A végén külön írt nekem is pár sort. Másnap már küldtem a választ. De megbántam, mert igen szentimentálisan fogalmaztam. Félek, azt hiszi, amit Édesanya is mondott, hogy kapaszkodom belé. Javítani próbáltam azzal, hogy küldtem egy kis csomagot, és benne egy hidegebb hangú levelet. Most megint a te segítségedre volna szükségem. Adnál jó tanácsot... Hálás vagyok azért is, amit Öcsivel kapcsolatban írtál. Megértettem, és hidegen hagyott.

Istvánról hallottam, hogy negyven injekciót kapott. C.-t is felsértette a bakancs. Zoli három hétig kezelte a lábát, amíg helyrejött.

Búcsúzom tőled. Sokszor puszillak.

„Milyen hosszú a sötét éjszaka? Ha álmainkkal mérjük, minden bizonytalán végtelen. De minden reggel újra kezdődik az élet. És mi egyebet sem teszünk: tagadjuk rossz álmainkat.”

Az apa felrettent álmából. „Énekel a fiam!” Fájdalmasan bűgő elektromos hangszerek hangját hallotta. És a fia hangját. Egy dalt énekelt segílyt kérően. Hosszan elnyújtott szavakból állt a dal.

*Hej! Ti!
Ti, akik még éltek, akik még éltek!
MIÉRT?
Hej! Ti!
Akik még éltek
Ti mit tudtok az összetartozásról?
És Ti!
Akik álltok a sorban
Álljatok szorosabban
Ti is szorosabban
Sebként tátong minden rés
Sebként tátong...
Hej! Ti!
MIÉRT?
Miért éltek, akik még éltek?
Hej! Ti! Ti mind
Miért éltek?*

Felugrott az ágyból, átsietett a nappaliba. A lemezjátszón az egyik Pink Floyd-lemez forgott. A fia nem volt sehol.

Megvárta, amíg lejár a lemez. Fázott. Előkereste Vivaldi *Négy évszak*-ját. Tizenvalahány éve hozta egy külföldi útjáról. Azóta hallgatják, és nem unták még meg. Kivette a borítóból a lemezt, lefújta róla a pöszléket. Aztán újra visszacsúsztatta a borítóba.

„Biztosan a konyhában kotyvaszt valamit magának.”

Végül egy Bach koncertet választott. Akármelyiket szívesen hallgatták. Az olvasás és a tanulás könnyebben ment a szárnyaló muzsikára.

Visszatért a hálósobába. Az anya kérdően nézett a férjére.

- Azt hittem, ő énekel.

- Eridj már. Nemigen tudott énekelni. Legfennebb népdalokat. Kitől tanult volna énekelni, hiszen mindketten botfűlűek vagyunk.

- Azért ő még dalolhatna...

- Dalolhatna, hát persze, hogy dalolhatna. Szeretném is, ha zengne a ház...

- Ki ne szeretné, hogy énekszótól legyen hangos a háza?

Az apa kérdően nézett az anyára.

- Hány óra? - kérdezte az anya.

- Éjfél elmúlt...

- Akkor miért gyötröd a lemezjátszót?

- És te miért égeted a villanyt?

- Miért? Miért?! - csattant fel az anya. Kűszködve ejtette a szavakat, és elfordította férjéről a tekintetét.

„Szigetek vagyunk az áramlatban.”

Hemingway tudta ezt:

„Mondjuk ki kereken. A fiadat elvesztetted. A szerelmet elvesztetted. A becsületed már réges-régen odavan. Csak a kötelesség maradt.

Igen, és mi az a kötelesség? Amire azt mondják, csináljam? És az a sok minden más, amire azt mondják, »csináld«?...

Úgy látszik álmodni sem érdemes, nem hoz megoldást - mondta magában. - Hihetőleg minden marad a régiben, semmi remény az érzéstelenítésre. Hát akkor rajta, gondold végig.

Mindössze néhány alapgondod van, és néhány átmeneti gondod. Minthogy csak ennyi az egész, jobb ha megbarátkozol vele. Soha többé nem lesznek szép álmaid, tehát nem baj, ha nem alszol. Csak feküdj, használd az eszedet, míg föl nem mondja a szolgálatot, s számíts rá, hogy ha elaludtál, szörnyű álmaid lesznek. Ebben a szar versenyben, amiben benne vagy, ott van előtted a cél, a kantárszárat megereszted, aztán leszakítod a jutalmat, a szorongásos, nyugtalan álmot. Egy paraszthajszál híja, hogy nem az álmatlanságot szakítod le. Te kerested, ahelyett, ami talán éppolyan jó lett volna. Most álmos vagy. Aludj hát, és számíts rá, hogy verejtékben fürödve ébredsz. Hát aztán?...

Honnan tudod? - tette föl magának a kérdést. A távozás is végleges lehet. Kisétálni az ajtón, végleges lehet. A végkiárusítás végleges. De most csak a szád jár. A halál az, ami igazán végleges.”

II. 14.

Kedves Gougou!

Tegnap sokat beszélünk rólad B.-vel. Elmesélem. Az egyik nap feljött hozzánk, és elhozta a „gatyát”. Jó kis farmer. Kicsit szűk, de így is hálás vagyok neki. Igazán büszke lehetsz a te kicsi „feleségedre”! Aznap este színházba kellett menjek. Hívott, így hát elmentem hozzájuk. Bezabáltam egy csomó süteményt, és elfüstöltem két szivart. Tudom, egyiket sem helyesled. Légy nyugodt, nem fogok rászokni a cigarettára. Mindig is ellenezted. Sok prima cigit hoztál nekem. Egyiket sem szívtam el. Mind megtartottam, és a decemberi napokban B.-nek adtam valamennyit. Olyan volt, mintha neked adtam volna vissza. Nem sajnáltam.

A tésztáblából is azért ettem olyan sokat, mert a te kedvenc süteményed volt.

Ma, február 16-án folytatom.

Nem mentem suliba. Ülök az asztalodnál, és néhány matekpéldát próbálok megoldani.

Tegnap B. elkéreztetett az utolsó óráról. Bementünk egy kávézóba, mert volt még ideje munkakezdésig. Ott belénk kötött egy degenerált pali. Rászállt B.-re. Kijöttünk, de a hangulatunk elromlott.

Különben B. nagyon jól néz ki. A hajából levágott egy kicsit, mert ráömlött valami ragasztóanyag. Jól egyezünk.

Zolitól nem kaptunk levelet, de azt üzenete, hogy köszöni a csomagot. Kezd reménytelenné válni a dolog. Próbálok józanul megítélni a helyzetem. Azt hiszem, csak B. adhatna tanácsot, de szégyellem neki elmondani, mi bánt. Lehet, hogy ő anélkül is tudja, de amikor erre tereli a szót, én beszélek másról.

Édesanyjáról mostanában újra azt képzelem, hogy utál, hogy ki nem állhat. Szeretném újra kikérni a tanácsodat.

Most pedig engedd meg, hogy matekezzem, hiszen azért maradtam itthon. Sokszor pusziállak.

III. 5

Kedves bátyám!

Kérlek, ne haragudj, hogy rég nem írtam. Nem volt időm, és nem is volt mit.

Két barátnőmmel színházban voltam. Láttam Öcsit. Levágatta a haját. Jól néz ki, de hidegen hagy. Néha arra gondolok, hogy jól egyeztünk volna, ha megváltozik. C. is megváltozott, miután megismerte D.-t.

Még egy hét tanulás, és megyünk gyakorlatra. Alig várom, mert fáradt vagyok. Matekból és fizikából javítottam. A többiből rontottam.

Kétszer is voltam a „tomb”-odnál. Leszedtük a koszorúkat. Édesanya fenyőágot tett rád. Tele van a sírod cicussal és hóvirággal. Vittem neked fréziát. Fenyőfád még mindig áll. Befagyott a földre, nem tudjuk kiszedni.

Most pedig hív édesanya, a tévében megy valami... Sok pusztit küldök neked.

Az apa a konyhaasztalra könyökölve kinézett az ablakon. Az ablakpárkányon galambok csőrükkel kopogtatva rizst szemeltek.

- Most mit szeretnél a leginkább?

A fiú fürdőköpenyben félig feküdt a konyhaasztal melletti padon. Jóleső vasárnap délelőtti bágyadtság telepedett rájuk.

- Élni szeretnék. Itt, Európában szeretnék élni!

Vontatottan, különös hangsúllyal ejtette ki a szavakat.

Az apa közelebb hajolt fiához, hogy jobban szemügyre vegye az arcát. A nézéséből szerette volna megtudni, hogy mit akart mondani ezzel a fia.

A fiú arca helyén tejfehér foltot látott. Aztán valaki lassan újrarajzolta a képet. Az apa, mint tükörben, a saját arcvonásait látta. És azt, hogy arcvonásait fehér foltta oldja az idő.

Nem tudta, hogy közben hány perc, hány év telt el.

A fehérség, az üres folt rövidesen végérvényessé vált: vakító tisztasággá, amilyennek a láthatatlan igazságot tudjuk.

„Mi van előbb, az élet vagy az álom? Ezt sem tudjuk. Az élet véges, és néha legszörnyűbb álmunk is rémes valósággá válnak.”

HAZATÉRÉS

December utolsó vasárnapján az apa sietve lemosta a Trabantot. Késő este kihajtott az állomásra. A gyors késett valamennyit. Összejárta a bűzös várótermeket, benézett az önkiszolgálóba, ahol vágni lehetett a füstöt.

Amikor befutott a vonat, a peronon állt az egyik oszlop mellett. Az utasok tolongtak. Szemmel tartotta az aluljáróba vezető lépcsőt, de a fiát nem látta sehol.

Öt perc alatt csaknem elnéptelenedett a peron. Néhányan, akik rokont vagy ismerőst kísértek ki az állomásra, integettek, és jókívánságokkal halmozták el a vonatablakban álló szeretteiket.

Az apa lerohant az aluljáró lépcsőjén, átvágott a kiürült pénztártermen. Az állomásépület sarkánál hagyta a Trabantját. Kinyitotta a bal oldali ajtót. A fia bent ült a kocsiban.

- Hüüü! Megijesztettél! Hát, szervusz!

Az apa odahajolt a fiúhoz, és megcsókolta borostás képét.

„Milyen hideg az arca.”

- Nyitva felejtettem a jobb oldali ajtót? Nem írtál, nem telefonáltál. Nem tudtuk, mikor jössz. Ilyenkor kicsit bezsong az ember. Pláne, ha már nem éppen fiatal.

A fiú mosolygott. Valamiféle megilletődöttség látszott az arcán, amikor a szembejövő gépkocsi reflektorfénye végigpásztázott rajta. Kigombolkozva ült az apa mellett, zsíros sapkáját az ölében tartotta.

- Megfürdesz, és új emberré válsz. És kipihened magad...

- Vigyázz! - figyelmeztette a fiú. Az úttest szélén egy részeg bizonytalankodott.

A villanyfa mellett volt a helye, háttal parkolt, mintha garázsba hajtott volna. A fiú hátranyúlt a csomagjaiért.

- Hagyd csak! - mondta az apa. - Siess, Anyád már régóta vár reád.

Rohant, eltűnt a fiú.

„A nap közelében meleg van; az anya mellett jól érzi magát a fiú” - ezt az orosz közmondást írta az anyjának adott kicsengetési kártyára.

Az apa komótosan összeszedte a fiú cókókját, bezárta a kocsit. Műanyagzacskókban szennyes fehérnemű, az élelmiszer-csomagból megmaradt keksztörmelék, néhány cukorka. Az ananászkonzerv, amit barátainak szánt a közös szilveszteri koktélokhoz. És egy üveg muroklé, amit több mint egy hónapja tartogat a kislánynak. És levelek három borítékba osztva. Az egyikben HOME, a másikon GINO, a harmadikon a FRIENDS felirat állt.

A lelakatolt fabőrönd rettenetesen súlyos volt.

„Hol vagy, fiam?!”

Az apa kiáltani akart, de a fiú eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Úgysem hallotta volna.

Talán jó is, hogy nem hallja az utána küldött sóhajtasokat:

„Nehéz, nagyon nehéz nélkülöd...”

1982. december-1983. január